

Àmbit social i criminològic

CENTRE D'ESTUDIS JURÍDICS
I FORMACIÓ ESPECIALITZADA

Ausiàs March, 40
08010 Barcelona
TEL. 93 207 31 14
FAX: 93 207 67 47

 Generalitat de Catalunya
Departament de Justícia

D O C U M E N T S D E T R E B A L L

INVESTIGACIÓ

(Ajuts a la investigació, 2006)

Mediació penal adulta i reincidència

El grau de satisfacció dels infractors i
les víctimes

Autors

Miguel Angel Soria Verde; Ansel Guillamat Rubio;
Imma Armadans Tremolosa; Joan Sendra Montes;
Merçe Llenas Herbera; Clara Casado Coronas;
Montserrat Martínez Camps; Gemma Fons Jiménez

Any 2007

DOCUMENTS DE TREBALL

INVESTIGACIÓ

(Ajuts a la investigació, 2006)

Mediació Penal adulta i reincidència.

El grau de satisfacció dels infractors i
les víctimes.

Autors:

Miguel Angel Soria Verde

Ansel Guillamat Rubio

Imma Armadans Tremolosa

Joan Sendra Montes

Merçe Llenas Herbera

Clara Casado Coronas

Montserrat Martínez Camps

Gemma Fons Jiménez

El Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada ha editat aquesta recerca respectant el text original dels autors, que en són responsables de la correcció lingüística.

Les idees i opinions expressades en la recerca són de responsabilitat exclusiva dels autors, i no s'identifiquen necessàriament amb les del Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada.

Avis legal

Els continguts d'aquesta investigació estan subjectes a una llicència de Reconeixement-NoComercial-SenseObraDerivada 2.5 Espanya de Creative Commons, el text complet de la qual es troba disponible a <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.5/es/legalcode.ca>. Així, doncs, se'n permet còpia, distribució i comunicació pública sempre que se citi l'autor del text i la font (Generalitat de Catalunya. Departament de Justícia. Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada), tal com consta en la citació recomanada inclosa a cada article. No se'n poden fer usos comercials ni obres derivades.

Resum en català:

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.5/es/deed.ca>

Investigadors Principals:

Miguel Angel Soria Verde

Professor de Psicologia Jurídica, Psicologia Criminal i Mediació Matrimonial.
Universitat de Barcelona.

Ansel Guillamat i Rubio

Coordinadora equip mediació penal ordinària, en funcions (2000-06) i
mediadora.(1998-gener 2006). Departament de Justícia. Generalitat Catalunya.

Investigadors:

Imma Armadans i Tremolosa

Professora de Psicologia Social.

Universitat de Barcelona.

Recerca bibliogràfica i elaboració del qüestionari de satisfacció.

Merçe Llenas Herbera.

Equip de Mediació Penal Adulta

Consultes expedients judicials i aplicació qüestionari de satisfacció.

Clara Casado Coronas

Equip de Mediació Penal Adulta

Consultes expedients judicials i aplicació qüestionari de satisfacció.

Montse Martínez Camps

Equip de Mediació Penal Adulta

Consultes expedients judicials i aplicació qüestionari de satisfacció.

Joan Sendra i Montes

Equip de Mediació Penal Adulta

Consultes expedients judicials i aplicació qüestionari de satisfacció.

Gemma Fons Jiménez

Master de Psicologia Jurídica i Forense. Universitat Autònoma de Barcelona.

Tractament informàtic dades.

Col·laboradors:

Cristina Martínez Vidal (coordinadora de l'equip de camp, treball de camp i suport tècnic).

Juan Manzano Blànquez. (suport tècnic i metodològic)

Sigrid Lalinde Fernández (treball de camp).

Pilar Blasi Ros (treball de camp).

Índex

1. Resum i descriptors.....	6
2. Introducció.....	8
2.1. Motiu pel qual es va iniciar la recerca.....	8
2.2. Finalitat de la recerca.	9
2.3. Agraïments.	9
3. Objectius.....	11
4. Marc teòric i conceptual.....	12
4.1. Marc jurídic de la mediació penal.....	12
4.1.1. Legislació supraestatal	12
4.1.2. Legislació estatal.	15
4.2. Marc organitzatiu.	26
4.3. El concepte de reincidència.....	27
4.4. La delinqüència a Catalunya.....	29
4.5. Justícia restaurativa i mediació penal.	30
4.5.1. Tipus de processos en justícia restaurativa.	38
4.6. El procés de mediació penal.....	40
4.7. Experiències internacionals i espanyoles.	42
4.8. Experiències de la mediació penal a Catalunya.....	48
4.9. Estudis sobre els factors influents en mediació penal.	51
4.10. Estudis sobre la reincidència en mediació penal.	57
4.11. La mediació de la satisfacció en mediació penal.....	60
4.11.1. Estudis sobre la creació d'una escala de satisfacció del procés de mediació.....	65
5. Hipòtesis.....	67
6. Disseny de la recerca.....	69
6.1. Població.....	69
6.2. Mostra.	70
6.2.1. Selecció de la mostra.....	70
6.2.2. Sistema i criteris de mostreig.	70

6.3. Metodologia emprada.....	70
6.3.1. Font de les dades.....	70
6.3.2. Les variables.....	72
6.3.2.1. Variables independents i dependents.....	72
6.3.2.2. Variables estudiades.	75
6.3.3. El treball de camp.....	75
6.4. Planificació i recursos.....	78
6.4.1. Cronograma.....	78
6.4.2. Equip de recerca.	78
6.4.3. Pressupost.....	78
7. Resultats.....	79
7.1. Anàlisi descriptiu.....	79
7.2 Qüestionari de satisfacció..	104
7.3. Anàlisi analític.....	106
8. Conclusions.....	117
9. Propostes.....	123
10. Referències bibliogràfiques.	126
10.1. Llibres i altres monografies.	126
10.2. Publicacions periòdiques.	133
10.3. Publicacions electròniques	133
10.4. Altres investigacions.....	135
Annexes.....	137
Annexe 1: Sol.licitud mediació imputat	
Annexe 2: Sol.licitud mediació víctima	
Annexe 3: Acceptació procés de mediació.	
Annexe 4: Descriptors del programa de mediació	
Annexe 5: Qüestionari de satisfacció.	
Annexe 6: Variables analitzades.	

1. Resum i descriptors.

La investigació pretèn donar una continuïtat als estudis científics desenvolupats dintre del marc de la Mediació Penal Adulta a Catalunya.

Els objectius de l'estudi són la determinació dels efectes de la mediació penal sobre la reincidència, l'establiment dels criteris de satisfacció de les víctimes i imputats, conèixer els efectes del procés de mediació penal en el canvi motivacional de les parts implicades i l'elaboració d'un registre valoratiu del grau de satisfacció dels participants a la mediació.

Es van analitzar els fonaments teòrics de la mediació penal i les investigacions més destacables sobre el procés i el seus efectes sobre la reincidència i la satisfacció de les víctimes i imputats.

En segon terme es va dur a terme un treball de camp dividit en quatre etapes, una primera amb el buidatge dels 888 expedients relatius als casos de mediació penal atessos. A continuació es va analitzar la reincidència a la informàtica judicial del imputats. Tercer es va construir l'escala de valoració de la satisfacció i finalment, es va aplicar la mateixa per via telefònica a una mostra de 213 subjectes.

Els resultats demostren com els resultats obtinguts pel Servei de Mediació son concordants amb els obtinguts a altres països (grau d'acords, sessions realitzades, etc.), te un efecte reductor de la reincidència i mostra uns nivells de satisfacció elevants dels seus participants. Malgrat aquests resultats no es va poder establir una relació directa de la reincidència amb la satisfacció.

La proposta es enfatitzar la rellevància de la mediació penal adulta com a eina reductora de la reincidència delictiva posterior, permet establir un volum elevat d'acords i garanteix un nivell de satisfacció elevada en els membres

participants. Els resultats obtinguts obliguen a continuar la recerca de la mediació per conèixer més a fons els seus efectes.

Descriptors:

Justicia restaurativa, mediació penal, reincidència, satisfacció mediación, proces de mediació.

Key words:

Restaurative justice, penal mediation, redicivism, mediation satisfaction, mediation process.

2. Introducció.

2.1. Motiu pel qual es va iniciar la recerca.

La recerca que es presenta a continuació aporta dades concretes i actualitzades dels efectes de la mediació penal en la reincidència posterior dels infractors, així com del grau de satisfacció de les víctimes i dels infractors en el procés de mediació.

El període d'estudi es situa entre gener 2000 i desembre 2005. La població objecte d'estudi està composta per tots aquells expedients existents al Programa de Mediació Penal de la Generalitat de Catalunya, també es va desenvolupar una subpoblació composta per aquells expedients finalitzats amb acords finals entre el infractor i la/es víctima/es. Tanmateix d'aquest conjunt es va seleccionar una mostra per obtenir el grau de satisfacció cap al procés de mediació conclòs.

Els motius que fonamenten la necessitat d'aquest estudi han estat diversos. En primer lloc desenvolupar un coneixement dels últims 5 anys del Programa de Mediació Penal i el seu treball desenvolupat amb víctimes i infractors. En aquests sentit cal citar dos estudis precedents desenvolupats per Guimerà (2003) on s'analitza el paper de la mediació com a medi de reparació i en segon terme la investigació de Vall y Villanueva (2003) respecte a una descripció dels tres anys i mig d'experiència del Programa i que comprèn des de l'1 de novembre de 1998 fins al 30 de juny de 2002.

També calia conèixer els efectes que la mediació com a procés te sobre la reincidència delictiva dels infractors, al marge de la seva finalització o no del procés de forma pactada.

Però sens dubte un tercer punt rellevant de l'estudi era la necessitat de conèixer els efectes del procés de mediació seguit sobre les persones afectades, doncs aquests a diferencia d'altres mitjans de resolució de conflictes

es basa en la implicació de les parts com agents plens i amb capacitat pròpia per resoldre el conflicte generada per la transgressió d'una norma jurídica.

2.2. Finalitat de la recerca.

La finalitat de la recerca es divideix en tres grans àmbits:

1. Obtenir una comprovació empírica del impacte d'un procés de mediació sobre la reincidència posterior dels infractors. Aquest factor pot ajudar a conèixer la efectivitat del Programa sobre la reducció de la criminalitat i el conflicte social.

2. Identificar aquells factors implicats en el procés de mediació que juguen un paper més rellevant tant en la reincidència del infractor com en el seu grau de satisfacció i de la víctima.

3. Crear un instrument valoratiu del grau de satisfacció de les parts implicades en una mediació penal (víctima i infractor). Aquest sistema d'avaluació hauria de permetre una mesura del procés de mediació desenvolupat dintre del Programa de Mediació.

2.3. Agraïments.

Al conjunt d'usuaris del Programa de Mediació (víctimes o infractors) que de forma anònima han volgut col·laborar en la nostra investigació.

A Enriqueta Terol, Secretaria Degana dels Jutjats Penals de Barcelona i a tot el seu personal per la comprensió i ajuda a l'hora d'obtenir les dades referents a la reincidència dels infractors.

A Juan Manzano Blánquez, metodòleg de la Universitat de Barcelona i Doctorand del Departament de Metodologia de Ciències del Comportament pel seu suport i ajuda tant a nivell d'anàlisi de dades com de recerca documental per la validació del instrument de mesura de la satisfacció.

A Cristina Martínez autèntica ànima del procés de recollida i anàlisi d'informació, amb la seva dedicació, constància, esforços i amabilitat a l'hora de solucionar els problemes quotidians, però bàsics d'aquesta investigació.

A tots aquells alumnes de les assignatures de Mediació Matrimonial i Psicologia Jurídica de la Universitat de Barcelona i als del Màster de Psicologia Jurídica i Forense de la Universitat Autònoma de Barcelona que han col·laborat en el procés de recollida de dades.

També és obligat reconèixer el recolzament del Centre d'Estudis Jurídics i en conjunt al Departament de Justícia de Catalunya per la seva ajuda a l'hora d'obtenir informació i facilitar-nos l'accés a les fonts documentals.

Finalment a la Universitat de Barcelona per dotar a l'equip dels mitjans necessaris per dur a terme el nostre projecte.

3. Objectius.

L'objectiu principal d'aquesta investigació és conèixer el grau de reincidència dels infractors i de satisfacció dels usuaris (autor i víctimes) del Programa de Mediació en la Jurisdicció Penal del Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya.

Si ens centrem en els objectius més específics, podem dir que amb els corresponents anàlisis dels expedients judicials i de mediació penal i l'aplicació del qüestionari elaborat per avaluar el grau de satisfacció pretenem:

- a) Determinar els efectes de la mediació penal sobre la reincidència dels infractors i les característiques d'aquesta.
- b) Establir els criteris de satisfacció per part de les víctimes i dels imputats respecte al procés de mediació seguit.
- c) Conèixer els efectes del procés de mediació penal en el canvi motivacional de les parts implicades.
- d) Elaborar un registre valoratiu i de tipus quantitatiu del grau de satisfacció de les parts.

4. Marc teòric i conceptual

4.1. Marc Jurídic de la Mediació Penal.

4.1.1. Legislació supraestatal.

a) Recomanacions del Consell d'Europa

Diverses resolucions del Consell d'Europa insten els estats membres a incorporar la mediació i la reparació, així com el reconeixement d'un major protagonisme dels ciutadans en els procediments judicials i en la resolució dels conflictes penals que els afecten:

La Recomanació núm. R(83)7 està orientada a potenciar la participació del públic en l'elaboració i aplicació de polítiques criminals que tendeixin a prevenir la criminalitat i a facilitar la indemnització i la reparació a la víctima, com una forma de substitució de la pena privativa de llibertat.

La Recomanació núm. R(85)11, relativa a la posició de la víctima en el marc del procés i del dret penal, recomana als governs revisar la legislació i les pràctiques, tenint present que les decisions de la justícia s'han de prendre considerant la reparació del dany sofert per la víctima i tot l'esforç fet seriosament per l'autor del delictes en aquest sentit.

La Recomanació núm. R(87)18, sobre la simplificació de la justícia penal, recomana als governs potenciar l'aplicació dels principis de descriminalització i d'intervenció mínima; prendre mesures que facilitin la simplificació dels assumptes menors; i evitar, sempre que això sigui possible, la intervenció judicial en primer terme. Així mateix, en aquests assumptes, es recomana recórrer a acords de compensació entre l'autor i la víctima i evitar l'acció penal, si el subjecte compleix les condicions acordades.

La Recomanació núm. R(99)19, sobre mediació en l'àmbit penal: Considera que els estats membres tendeixen cada vegada més a recórrer a la mediació penal com una opció flexible, basada en la resolució del problema i en la implicació de les parts, com a complement o com a alternativa al procediment penal tradicional.

Valora la necessitat de possibilitar una participació personal activa en el procediment penal de la víctima, del delinqüent i de tots aquells implicats com parts, així com de la comunitat.

Reconeix l'interès legítim de les víctimes perquè puguin expressar les conseqüències de la seva victimització, comunicar-se amb el delinqüent, obtenir-ne raons, explicacions i una reparació.

Considera que és important reforçar el sentit de la responsabilitat en els delinqüents i donar-los l'oportunitat de rectificar.

Reconeix que la mediació pot contribuir a la solució dels conflictes i a una justícia penal amb resultats més constructius.

Per altra banda, en els fonaments jurídics, preveu que la legislació hauria de facilitar la mediació en l'àmbit penal.

Entre d'altres criteris, proposa que la mediació només es faci amb el lliure consentiment de les parts, tant per iniciar-la com per deixar-la en qualsevol moment del procés. Quant al contingut de la mediació, és confidencial i no es pot utilitzar la mediació com a prova de culpabilitat en els procediments penals.

Així mateix, estableix criteris de derivació, i de funcionament dels serveis, els quals considera que haurien de gaudir de suficient autonomia.

Igualment, defineix les línies d'actuació en relació amb la formació, el rol i les funcions dels mediadors, etc.

b) Consell de la Unió Europea

Decisió marc (2001/220/JAI) de 15 de març de 2001, relativa a l'estatut de la víctima en el procés.

En les consideracions prèvies, de la Decisió marc, s'estima que d'acord amb el pla d'acció del Consell i de la Comissió, aquesta Decisió s'orienta a cercar la millor manera d'aplicar les disposicions del Tractat d'Amsterdam, relatives a la creació d'un espai de llibertat, seguretat i justícia.

Estableix un marc normatiu d'actuacions a desenvolupar a nivell de la Unió Europea, a fi que els estats membres les incorporin a les seves respectives legislacions. Concreta normes referents als drets i garanties de les víctimes, assistència, protecció, indemnització, mediació, cooperació entre els estats membres, serveis especialitzats, etc.

Aquesta Decisió marc fa referència explícita a la mediació penal en diferents apartats:

L'article 1. Conté la definició de diferents conceptes i concretament, en l'apartat e) es defineix *“la mediació en causes penals” com “la recerca, abans o durant el procés penal, d’una solució negociada entre la víctima i l’autor de la infracció en la qual intervé com a mediador una persona competent.”*

L'article 10. En els seus apartats 1 i 2 insta els estats membres a impulsar la mediació en les causes penals per a les infraccions que al seu judici es prestin a aquest tipus de mesura.

Els estats també han de vetllar perquè puguin tenir-se en consideració els acords als quals hagin arribat la víctima i l'inculpat amb motiu de la mediació en les causes penals.

L'article 17, referent a l'implementació, assenyala que els estats membres han de posar en vigor les disposicions legals, reglamentàries i administratives necessàries per donar compliment a l'estipulat en la present Decisió Marc. Concretament, en referència a l'art. 10 relatiu a la mediació, s'estableix el dia 22 de març de 2006, com a termini màxim per tal de fer efectiva l'aplicació d'aquesta.

4.1.2. Legislació estatal.

El Marc Jurídic de la Mediació Penal a Catalunya fa referència directa a:

- 1- El Principi de resocialització de las penes privatives de llibertat,art. 25.2 CE
- 2-El Codi penal de 1995 y LOGP. A diferència de la justícia de menors , no existeix hores d'ara menció directa de d'utilització de la mediació en la justícia d'adults per part de l'infractor ni de la víctima

Però, el Codi penal de 1995 preveu expressament l'atorgament de determinats beneficis jurídics a l'infractor que reperi el dany causat a la víctima, que segons els casos poden consistir en:

- a) L'apreciació de l'atenuant genèrica de l'article 21.5
- b) L'apreciació d'alguna de les atenuants específiques regulades en diversos tipus penals de la part especial del Codi.
- c) La substitució de la pena privativa de llibertat, d'acord amb l'article 88.
- d) La suspensió de la pena de l'art. 80, si la reparació efectuada fa aplicable l'atenuant que redueix la pena privativa de llibertat a un màxim de 2 anys.
- e) Accedir al tercer grau de tractament penitenciari, necessari per obtenir la llibertat condicional en el règim ordinari de l'art. 90 del CP. en relació a l'art. 72.5 de la LOGP
- f) L'accés excepcional i avançat a la llibertat condicional del l'art. 91.2

Per altra banda, el Codi penal tipifica diferents delictes i faltes perseguibles únicament mitjançant denúncia de la persona ofesa (així, la falta de l'art. 620.2). En aquests casos un procés de mediació pot facilitar l'obtenció d'un acord amb el qual el perjudicat es consideri plenament reparat i, com a conseqüència, retiri la denúncia i el jutge o tribunal pugui arxivar la causa.

Així mateix, la flexibilitat d'alguns articles del Codi penal fa possible una àmplia interpretació que permeti, en diferents casos, proposar la mediació com a instrument molt útil per:

- a) facilitar una efectiva reparació al perjudicat
- b) afavorir la rehabilitació efectiva de l'infractor
- c) possibilitar l'obtenció d'altres beneficis jurídics i penitenciaris, com ara la suspensió directa de la condemna privativa de llibertat, segons l'art. 83 o l'indult de la pena.

Si bé el nostre sistema no preveu el principi d'oportunitat i per tant, sempre que es tinguin notícies de fets que puguin ser constitutius de delictes continua endavant l'acció pública, en algunes situacions, el jutge o tribunal, en aplicació del principi d'intervenció mínima, pot arxivar o fer un sobreseïment d'aquelles infraccions d'escassa transcendència penal, en les quals l'actor hagi compensat els efectes negatius mitjançant una reparació acordada de forma voluntària amb plena satisfacció del perjudicat.

Si bé el Codi penal espanyol no defineix el concepte de reparació. Sí que ho han fet la doctrina i la jurisprudència, que entenen per reparació el restabliment, dins del possible, de l'ordre jurídic pertorbat per la comissió d'una infracció penal.

Cal tenir present que tant la jurisprudència com la doctrina no consideren necessari que la reparació sigui total perquè el jutge o tribunal la pugui tenir en compte, doncs accepten reparacions parcials i, fins i tot, simbòliques, quan així ho acorden les parts amb plena acceptació de la víctima.

Alguns autors han manifestat, de forma reiterada, que interessa sobretot la disposició subjectiva de l'autor. En aquest sentit es valora molt positivament l'esforç real per restablir l'ordre pertorbat arran del delictes, sempre evidentment, en la mesura de les seves possibilitats.

El contingut de la reparació ha de ser l'acordat entre l'infractor i el perjudicat i pot consistir en alguna de les tres formes previstes a l'article 110 del Codi penal per satisfer la responsabilitat civil:

- a) La restitució
- b) La reparació del dany
- c) La indemnització de perjudicis materials i morals

En la pràctica, la pròpia naturalesa del delictes i la voluntat de les parts, és la que determina la forma reparadora més adient per compensar el desequilibri produït i, si és possible, obtenir la "restitutio in integrum", és a dir, tornar a l'estat anterior a la comissió del delictes. Però, fins i tot, es pot obtenir la millor satisfacció de l'interès de les parts mitjançant una prestació del tot diferent al dany originat.

El Codi penal vigent regula la reparació a la víctima, tant en la part general, com en la part especial.

a) Part general del Codi penal:

a.1.) La reparació es considera com una atenuant genèrica en l'article 21.5 del Codi penal, que recull com una de les circumstàncies atenuants de la responsabilitat criminal, que el culpable hagi reparat el dany ocasionat a la víctima o minorat els seus efectes en qualsevol moment del procediment, abans del judici oral.

D'acord amb l'article 66.1, 2n. del Codi penal, si el jutge o tribunal aprecia la concurrència d'una atenuant i no hi concorre cap agreujant, aplicarà la pena en la seva meitat inferior de la durada fixada en la llei per a aquest delictes.

Segons l'article 66.1, 2n, quan hi hagi dues o més circumstàncies atenuants, o una o varies molt qualificades, sense cap agreujant, els jutges o tribunals, aplicaran la pena inferior en un o dos graus a l'assenyalada per la llei, tenint en compte en nombre i l'entitat de les esmentades atenuants. Destacats autors consideren que l'esforç reparador ha de ser valorat de forma molt positiva i, per tant, segons aquest punt de vista, la reparació voluntària de l'imputat pot ser considerada com una atenuant molt qualificada que pot donar lloc a la reducció de la pena en un o dos graus.

a.2.) l'article 88 del Codi penal preveu que el jutge o tribunal, prèvia audiència de les parts, pugui substituir les penes de presó que no excedeixin un any (excepcionalment fins a dos) per la d'arrest de cap de setmana o la de multa, quan la naturalesa del fet, les circumstàncies especials del reu, la seva conducta i, en particular, l'esforç per a reparar el dany causat així ho aconsellin.

La reparació a la víctima, per tant, pot evitar l'ingrés en presó del condemnat i fer possible un compliment alternatiu a la pena privativa de llibertat.

a.3.) L'article 83.1.5 del Codi penal preveu la possibilitat que el jutge o tribunal pugui condicionar la suspensió de les penes privatives de llibertat no superiors a dos anys, al compliment de determinats deures que consideri convenients per a la rehabilitació social del condemnat, comptant amb el seu consentiment i sempre que es donin els requisits de l'article 81.

En apreciar les circumstàncies del cas, el jutge pot estimar la mediació i reparació com un d'aquests deures possibles i convenients per a la rehabilitació social del condemnat.

Aquesta possibilitat, en quedar subjecta a la prèvia conformitat del condemnat, respecta plenament la voluntarietat, com a principi bàsic de la mediació.

a.4.)La llibertat Condicional : l'article 90 del CP regula el règim ordinari d'accés a la llibertat condicional. Per obtenir la llibertat condicional, segons el primer apartat d'aquest article, s'han de complir tres circumstàncies: el pres ha d'estar classificat en tercer grau de tractament penitenciari, ha d'haver extingit les 3/4 parts de la condemna i finalment haver observat bona conducta amb pronòstic individualitzat i favorable de reinserció social. Aquesta última circumstància no es considerarà complida si l'intern no ha satisfet la responsabilitat civil derivada del delictes, fent remissió a l'art. 72.5 de la LOGP, que equiparà la satisfacció de la responsabilitat civil a la "conducta efectivament observada en ordre a restituir el sostret, reparar el dany i indemnitzar els perjudicis materials i morals"

L'article 91 del CP. estableix dos vies d'excepció per obtenir la llibertat condicional, de les que queden exclosos els delictes de terrorisme i aquells realitzats en el sí d'organitzacions criminals :

- a) Règim de l'art. 91.1: de forma excepcional el Jutge de vigilància penitenciària, previ informe del Ministeri Fiscal, Institucions penitenciàries i les demés parts, podrà concedir la llibertat condicional a l'extinció de les 2/3 parts de la condemna sempre que el penat:
 - a. Estigui en tercer grau de tractament penitenciari
 - b. Observi bona conducta i pronòstic favorable de reinserció social
 - c. Haver satisfet la responsabilitat civil o reparat el dany
 - d. Haver realitzat activitats laborals o culturals
- b) Règim de l'art. 91.2: estableix la via més privilegiada d'accés a la llibertat condicional, ja que una vegada satisfeta la meitat de la condemna, es podrà avançar la concessió de la llibertat condicional fins un màxim de 90 dies per cada any transcorregut de compliment efectiu de condemna. El Jutge de Vigilància penitenciària podrà avançar la concessió de la llibertat condicional a proposta d'Institucions Penitenciàries, previ informe del Ministeri Fiscal i les demés parts, sempre que es donin els següents requisits:

- a. Haver extingit la meitat de la condemna
- b. Estar en tercer grau de tractament penitenciari
- c. Bona conducta i pronòstic favorable de reinserció social
- d. Haver satisfet la responsabilitat civil o haver reparat el dany
- e. Haver realitzat activitats laborals o culturals
- f. Acreditar la participació efectiva i favorable en Programes de reparació a les víctimes o programes de tractament o desintoxicació, si és el cas.

Respecte a les excepcions de la seva aplicació, la Llei Orgànica 1/2004, de 28 de desembre, de Mesures de Protecció Integral contra la Violència de Gènere estableix al seu art.44.5 com “en fase d’instrucció queda vedada qualsevol tipus de mediació”.

Tanmateix cal fer referència a la part especial del Codi Penal doncs regula la reparació a la víctima com a atenuant específica en els següents delictes:

- a) Sobre l’ordenament del territori (art. 319 i seg. CP)
- b) Sobre el patrimoni històric (art. 321 i seg. CP)
- c) Contra els recursos naturals i el medi ambient (art. 325 i seg.)
- d) Relatius a la protecció de la flora i fauna (art. 332 i seg. CP)

Aquests delictes estan previstos al títol XVI del llibre II del Codi penal. En l’últim capítol d’aquest títol (Disposicions comunes), s’estableix que si el culpable de qualsevol d’aquests delictes hagués reparat voluntàriament el dany causat, els jutges i tribunals li imposaran la pena inferior en grau a les respectivament previstes (article 340).

L’apreciació de l’atenuant específica exclou la genèrica, doncs és d’aplicació preferent en quant a la determinació de la pena.

En aquests delictes, en els quals la víctima no és una persona concreta sinó la comunitat, l'Administració té àmplies possibilitats d'intervenir perquè es porti a terme una reparació.

Si bé el Codi Penal no distingeix entre els diferents tipus de delictes quant a la possibilitat de reparació a la víctima, abans d'iniciar un programa de mediació-reparació, cal valorar l'oportunitat i la possibilitat de la seva aplicació. En aquest sentit, cal tenir en compte que les possibilitats reparatòries de l'infractor, així com la necessitat de la víctima de ser reparada, varien segons quina sigui la infracció penal comesa i les característiques del conflicte.

D'altra banda, l'experiència ha demostrat que no sempre hi ha una relació directa entre la gravetat de la tipificació formal i la conflictivitat real existent o la voluntat de participació en un programa de reparació (tant per part de la víctima com per part de l'infractor) ni amb la possibilitat de que finalment es repari.

Moments processals d'aplicació del Programa

a) Fase anterior al judici oral

En aquesta fase la mediació finalitzada amb un acord de reparació satisfactori per la víctima, acostuma a produir els esmentats efectes jurídics corresponents a l'atenuant de reparació, ja sigui genèrica o específica.

Cal tenir en compte que fins al moment en què es declari la culpabilitat per sentència sobre la base de les proves practicades en l'acte del judici oral, regeix el principi constitucional de presumpció d'innocència.

A l'efecte d'impedir qualsevol actuació medidora que pugui vulnerar l'esmentat principi, cal que abans d'iniciar un programa de reparació en aquesta fase, es compleixin els següents requisits:

- 1) Que l'imputat hagi admès, per pròpia iniciativa, algun tipus de participació en els fets.
- 2) Que l'oferiment de la possibilitat de participar en el Programa no comporti una compulsió al reconeixement dels fets, ni una acceptació forçosa de la qualificació fiscal.
- 3) Que en l'oferiment de la participació en el Programa s'informi clarament l'imputat que la valoració final de la reparació, a l'efecte dels beneficis jurídics previstos al Codi penal, correspon al jutge o tribunal.
- 4) Que la participació en el Programa sigui voluntària i el contingut de les sessions, confidencial.

b) Fase posterior al judici oral

Pel que fa a la possibilitat d'obtenir la substitució de la pena de presó, la reparació ha de tenir lloc abans que el jutge o tribunal es pronunciï sobre la substitució. Aquesta decisió la pren en la sentència, o posteriorment, mitjançant interlocutòria motivada; en tot cas, sempre abans de donar inici a l'execució de la sentència (art. 88 CP).

Pel que fa a la possibilitat d'obtenir la suspensió de l'execució de la pena, la reparació ha de tenir lloc abans que el jutge o tribunal es pronunciï sobre la concessió, és a dir, un cop declarada la fermesa de la sentència (art. 82 CP).

Cal tenir en compte que qui hagi reparat abans del judici oral, no només es pot beneficiar de l'atenuant corresponent, sinó que també li pot ser substituïda o suspesa l'execució de la pena.

En aquesta fase posterior al judici oral, la finalitat de la reparació no ha de ser només obtenir la substitució o la suspensió de la pena, sinó que ha d'estar també orientada al compliment efectiu de la responsabilitat civil declarada en sentència.

c) Fase d'execució de la pena

- Progressió en el grau de compliment: el règim vigent d'execució de les penes de presó respon a les característiques del model progressiu o d'individualització científica, segons el qual es fragmenta l'execució de la pena privativa de llibertat en diferents etapes (tres, en el nostre sistema). Cada cop que l'intern progressa d'etapa, se li atorguen més avantatges i privilegis, fins arribar als tercer i últim grau en el que pot accedir a la llibertat condicional. El progrés en les etapes depèn de l'evolució favorable de l'intern.

Segons l'article 72 de la LOGP:

“1. Les penes privatives de llibertat s'han d'executar segons el sistema d'individualització científica, separada en graus, el darrer dels quals ha de ser el de llibertat condicional, conforme al Codi penal.

4. En cap cas s'ha de mantenir un intern en un grau inferior, quan per l'evolució del seu tractament, es faci mereixedor de la seva progressió.

5. La classificació o progressió al tercer grau requerirà que- a més dels requisits previst en el CP.- el penat hagi satisfet la responsabilitat civil derivada del delictes, considerant a aquests efectes la conducta efectivament observada en ordre a restituir, reparar el dany i indemnitzar els perjudicis materials i morals...”

El punt sisè d'aquest mateix article estableix un règim diferenciat pels delictes de terrorisme i crim organitzat. En aquesta tipologia de delictes per obtenir la classificació en tercer grau es requereix, a més dels requisits del CP i la responsabilitat civil o la reparació en els termes de l'apartat anterior, que es donin les següents circumstàncies:

- a. Signes certs d'haver abandonat els fins i els medis terroristes
- b. Col·laborar activament amb les autoritats
- c. Petició expressa de perdó a les víctimes

També afecta a l'obtenció de la llibertat condicional doncs la reparació a la víctima pot facilitar l'accés a la llibertat condicional, en la triple via (l'ordinària de l'art. 90 i les dues excepcionals de l'art. 91) en els termes vists en l'apartat anterior.

Una interpretació flexible del mateix Codi penal i d'altres normes penals, permet deduir, seguint exemples de dret comparat, que la reparació aconseguida a través d'un procés de mediació, realitzat durant l'execució, pot recolzar i fer possible l'obtenció de determinats beneficis, com per exemple, l'indult.

L'indult és una manifestació concreta del dret de gràcia, mitjançant el qual l'Estat, titular del "ius puniendi" renuncia al seu exercici efectiu, en determinats casos particulars. S'inspira en el principi d'humanitat i els seus fonaments de política criminal fan referència al principi de necessitat de la pena, destacant, especialment, la no-necessitat de la pena respecte a les persones rehabilitades. Es pondera també el conflicte entre l'interès de l'Estat en l'execució de la pena i l'interès, també de l'Estat i de la societat, en que aquesta execució no produeixi més perjudicis que beneficis. Per altra banda, la possible concessió d'un indult particular durant l'execució de la pena pot ser un instrument molt adequat i eficaç per a la resocialització del penat, ponderant la prevenció individual sense detriment de la prevenció general.

L'indult pressuposa l'existència d'una sentència en ferm i la concessió dóna lloc a la remissió completa o parcial de la pena imposada. Els aspectes tant materials com de procediment del seu exercici estan regulats en la Llei provisional de 1870, modificada pel Decret de 22 d'abril de 1938 i per la Llei 1/1988, de 14 de gener.

En aquells casos, en què per les seves característiques i en especial, tenint en compte les circumstàncies del penat, sigui innecessària o, fins i tot, contraproduent l'execució de la pena i això no causi alarma social ni representi detriment per a la prevenció general; la reparació voluntària del pres, a favor del perjudicat, comptant amb la seva participació i voluntat, aconseguides a través d'un procés de mediació, pot representar un argument sòlid i concret per demostrar la no-necessitat de la pena, la resocialització del penat i per tant, per fonamentar la sol·licitud d'indult.

Poden presentar la sol·licitud d'indult, el penat, els seus familiars i també el mateix tribunal sentenciador.

Les sol·licituds d'indult han de ser informades pel tribunal sentenciador i han de ser escoltats el ministeri fiscal i la persona ofesa. La resolució, que concedeix o denega l'indult particular, és competència del Consell de Ministres, que ha d'acordar-la mitjançant un decret motivat que es publica al BOE.

Sobre la Llei d'enjudiciament criminal cal dir d'acord amb els articles 278 i 804, en determinats casos (la major part dels delictes que només són perseguibles a instància de part i els delictes d'injúries i calúmnies contra particulars que no siguin per escrit i amb publicitat), s'exigeix per a l'inici del procediment que s'acrediti la celebració d'un acte de conciliació o haver-ho intentat. La mediació apareix d'aquesta manera com a eina adient a aquest efecte.

En aquests casos, l'inici d'un procés de mediació és sempre útil. Si finalitza amb acords, s'evita el procés judicial; si, per contra, no ha estat possible arribar a acords, la mediació iniciada pot acreditar l'intent de conciliació necessari per a l'admissió de la querella.

4.2. Marc organitzatiu.

A l'any 1998 el Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya va iniciar com a experiència pionera a l'Estat espanyol **el Programa de Mediació i Reparació en la jurisdicció penal**. Arran de l'experiència positiva de la mediació en Justícia Juvenil, la Direcció General responsable d'aquests àmbit, posa en marxa l'experiència pilot de mediació en l'àmbit d'adults amb l'interès d'incorporar al nostre sistema penal noves vies en la gestió i resolució de conflictes amb transcendència penal.

L'èxit de l'experiència va comportar, a l'any 2000 és consolidés l'experiència pilot i es va oferir el Programa a un sector més ampli de població.

El Programa es un servei de caràcter públic gestionat per l'Administració i gratuït per a tots els ciutadans.

Actualment depèn de la Subdirecció General de Medi Obert i Mesures Penals Alternatives. Direcció General de Recursos Règim Penitenciari, Rehabilitació i Justícia Juvenil. Departament de Justícia .Generalitat de Catalunya.

Respecte a l'organització del Servei cal dir que en el període analitzat (gener 2000 desembre 2005) l'equip de mediadors té la seu principal de treball a Barcelona. Al mateix temps manté el servei de mediació a cada àmbit territorial (Barcelona, Girona, Lleida, Tarragona). L'àrea de Barcelona es compartida per tots els mediadors i la resta d'àmbits tenen un mediador referent.

Els professionals de l'equip que condueixen el procés són mediadors especialitzats en la gestió i resolució de conflictes amb formació interdisciplinària i amb coneixement del context de la Justícia Penal.

L'equip de mediació està ubicat a la 1a planta a l'Edifici als Jutjats d'Instrucció i Penal (Passeig Lluís Companys 1-5). Barcelona. Comparteix el pull administratiu del SAT. Penal (Sevei d'Assesorament Tècnic Penal) dels jutjats de Barcelona.

L'equip està compost per 5 persones: una responsable tècnica de l'Equip de la Secretaria de Serveis Penitenciaris Rehabilitació i Justícia Juvenil: i 4 Mediadors que des de l'any 2000 i fins l'any 2004 prevenien del conveni amb ACDMA l'Associació Catalana pel Desenvolupament de la Mediació i l'Arbitratge, i posteriorment amb la ABD. Associació Benestar i Desenvolupament.

4.3. El concepte de reincidència.

Com bé assenyalen Capdevila, Ferrer i Luque (2005) en un sentit ampli, el concepte de reincidència consisteix a cometre un nou delictes quan ja se n'ha comès prèviament un o varis. Així doncs, la mesura d'aquesta consisteix en quantificar la comissió de nous fets delictius per part de qui ja n'ha comès amb anterioritat.

Tot i així, cal destacar que últimament diferents autors han posat en evidència la dificultat d'obtenir xifres de reincidència plenament fiables i han expressat la gran cautela que s'ha de tenir a l'hora de la interpretació de les dades obtingudes. Aquesta cautela és molt important sobretot en la comparació de les dades procedents de diferents estudis ja que existeixen diferents tipus de reincidència: la penitenciària, la penal, la policial i la jurídica. A més a més, els estudis no sempre es fan en la mateixa àrea geogràfica ni tenen en compte les mateixes polítiques de seguretat ni es regeixen per la mateixa legislació (Invesbreu, 2004).

En la nostra investigació, el concepte de reincidència utilitzat ha estat el de cometre un delictes o falta amb posterioritat a la finalització del procés de mediació penal.

En els diferents estudis consultats sobre reincidència, veiem que hi ha força consens entre els autors a l'hora d'identificar aquelles variables predictores de la reincidència.

Així doncs, Luque, Ferrer i Capdevila (2004) coincideixen amb Sánchez Carbonell et al. (2002) en que s'incrementa el risc de reincidència:

- a) Com més prematura és l'edat del primer ingrés a presó.
- b) Si el sexe de l'imputat és masculí.
- c) Si el tipus d'excarceració és de llibertat definitiva i no de llibertat condicional.
- d) Si existeixen ingressos previs a presó (antecedents penals amb condemna).
- e) Quan més gran sigui el nombre d'incidències durant la condemna base.
- f) Quan més elevat sigui el nombre de dies d'estada prèvia a presó.
- g) Com més elevat és el nombre de condemnes.

Així mateix, Sánchez Carbonell et al.(2002) troba rellevant que quantes més vegades s'hagi obtingut i perdut el tercer grau; existeix més risc de reincidència. El mateix autor, en el seu estudi té en compte a una mostra de subjectes penitenciaris addictes a les drogues i, per tant, observa que tots aquells que no finalitzen el tractament de desintoxicació reincideixen més que els que el finalitzen (54.83% vs. 31.93%)

Per altra banda, Luque, Ferrer i Capdevila (2004) en el seu estudi reflexen que els que més reincideixen són aquells subjectes que com a condemna base tenen un delictes contra el patrimoni o la propietat, reincidint amb el mateix tipus de fet delictiu.

En un estudi sobre la reincidència en les penes alternatives a la presó a Catalunya destaca com la taxa de reincidència administrativa de aquests infractors legals es situa en el 16,1% sent inferior a la apareguda en persones que han complert condemna penitenciària (37,4%) al llarg d'un període de seguiment des dels 4 anys i mig fins 5 anys i mig. Cal tenir en compte que per reincidència administrativa s'entén un nou contacte amb l'administració penitenciària o amb l'administració d'execució de mesures penals alternatives (Villacampa, Torres i Luque, 2005).

Finalment, per a l'estudi de la reincidència cal tenir en compte el que Sánchez Carbonell et al. (2002) assenyalen en la seva investigació, el temps òptim de seguiment per a la realització d'estudis de reincidència és de 5 anys. Amb menys temps es perd informació rellevant i més enllà de 5 anys no s'incrementa la comprensió del fenomen, a part que augmenten les dificultats del cost.

4.4. La delinqüència a Catalunya.

Segons l'informació publicada a Estadística Bàsica del 1r semestre juliol 2006, la taxa de població encarcerada al juny 2006 es situa en 141 interns per a cada 100.000 habitants per al conjunt de l'Estat i en 127 interns pel que fa a Catalunya. La taxa pel al conjunt de l'Estat és la més alta de la resta dels països més rellevants del nostre entorn. Encara que la xifra a Catalunya es menor que no pas la de la resta de l'Estat, n'omes és superada pel Regne Unit. La resta dels països informats esta per sota.

Pel que fa a la població de dones l'estabilitat en termes percebuals és més accentuada. Al juny de 2006 hi havia un total de 619 dones encarcerades, el 66,9% del total. Des de juny 2005 (576dones) a juny 2006 el creixament percentaul va ser del 0,1% i els percentatges des de 1999 varien entre el 6,7% i el 7,2% del total de la població encarcerada.

4.5. Justícia restaurativa i mediació penal

Segons Giménez Salinas (1993) el dret penal allunya a la víctima de seva ubicació davant el delinqüent en el procés penal, doncs el delicte no es una qüestió d'aquesta sinó de l'estat. La mateixa autora afirma que davant dels efectes negatius de la sanció penal els podem agrupar en 4 grans tipus:

- a. Estigmatització.
- b. Consolidació de la delinqüència.
- c. Escalada de processos de socialització negativa.
- d. Efectes de la pena privativa de llibertat.

Així doncs, la generació de mesures alternatives a la presó aconsegueix un doble objectiu:

- a. Retardar el màxim possible la entrada en la "roda" del procés penal.
- b. Evitar la desresponsabilització personal.

Una de les definicions més antigues i àmpliament acceptades va ser elaborada per Marshall (1996), "la justícia restaurativa es un procés on totes les parts implicades en un fet delictiu concret treballen juntes per resoldre col·lectivament como resoldre les conseqüències del mateix i les seves implicacions futures". Malgrat això cal precisar que altres autors com Paul McCold (2000) emfatitza que la reparació del dany provocat es un objectiu de la Justícia restaurativa des d'una perspectiva "purista", tot diferenciant-la de la "holística" que posa l'accent en les necessitats de les víctimes, els agressors i la comunitat.

La ONU (2002) diferencia entre el "procés" de la justícia restauració i els "resultats" de la mateixa. El primer fa referència al procés conjunt de víctima, delinqüent i altres membres de la comunitat per resoldre els problemes derivats del delicte, mentrestant que la segona implica l'acceptació de necessitats/responsabilitats i la conseqüent unió entre la persona i la col·lectivitat com a part de la reintegració de la víctima i el delinqüent.

Com bé reflexen Llanos (2005) i Lagos (2003), la justícia restaurativa és un nou moviment en el camp de la victimologia i la criminologia.

Aquesta es diferencia de la justícia retributiva per la seva capacitat d'habilitar a les parts en conflicte (siguin persones físiques o la comunitat) per a donar una resposta, buscar una solució, al conflicte i valorar quina és la forma més eficaç per compensar o reparar els danys causats pel delicte. Així mateix, cal destacar, tal i com emfatitzen De los Ángeles i Martín (2006), que en aquest nou model de justícia es dóna més importància a la reinserció de l'imputat en la societat que no pas a les pròpies condemnes judicials corresponents a cada delicte o falta realitzat.

Així doncs, la justícia restaurativa ens porta a parlar de les estratègies de resolució de conflictes alternatives a la via processal penal. Les més utilitzades fins a l'actualitat han estat el Defensor del Poble, la Conciliació, l'Assessorament, la Negociació i l'Arbitratge. Fins a l'aparició de la Mediació penal aquestes vies eren molt efectives ja que permetien accelerar la resolució de certes causes judicials, mitjançant l'ajuda d'un tercer que decidia quina era la millor solució per al conflicte. Però, amb la instauració d'aquesta nova tècnica de resolució de conflictes desapareix el poder d'un tercer sobre les parts per a atorgar el protagonisme a la víctima i a l'infractor en la resolució del seu propi conflicte i en la reparació dels danys causats.

La justícia restaurativa va néixer o renéixer en Europa y Amèrica del Nord a principis dels anys 70, però era un element habitual d'ancestrals tradicions de l'Amèrica Latina, Asia y les primeres cultures en Canadà y Nova Zelanda (Zemlyanska, 2005).

La primera iniciativa en justícia restaurativa va tenir lloc a Canadà en 1974 (Masters, 2004). A l'any següent en Kitchener (Ontario) es conformar el primer programa de mediació penal ("Victim-Offender Reconciliation Project") actuant inicialment sobre delictes contra la propietat.

Posteriorment es van començar altres en USA, Minnesota basant-se en la ideologia de la "diversió" del tipus de mesures aplicables, especialment als joves.

Però cal esperar fins a principis dels 80 per observar el seu desenvolupament a Europa, primer a Noruega i Austria, després a Anglaterra, Gales, Alemanya, etc., però gairebé sempre dintre de la Justícia Juvenil, encara que a determinats països arriba fins als 21 o 25 anys (Giménez Salinas, 1993).

Actualment es calcula que al menys en 100 països existeix un programa de justícia restaurativa dirigit a la intervenció sobre el delicte (Van Ness, 2005). Dintre d'ells el més extens es la mediació víctima- autor (VOM) entès com un procés de diàleg entre tot dos amb assistència d'un mediador entrenat que facilita recolzament a les parts. S'accepta que els autors poden trobar un espai per atribuir la causalitat de les seves accions i al mateix temps restaurar les pèrdues de les víctimes de forma adequada a les seves necessitats, monetària o simbòlica. Dintre del procés de mediació es diferencia la directa o "cara a cara" que implica un contacte interpersonal entre la víctima i l'autor, i la indirecta quan aquest no es produeix, sent el mediador qui es responsabilitza del intercanvi de missatges entre ells (Zemlyanska, 2005).

La mediació penal a Europa ha rebut un fort recolçament per a la seva implantació com a mitjà per resoldre els conflictes, així la Recomanació número R(99)19 del Comitè de Ministres dels Estats afavoreix el seu creixement actual. Vall i Villanueva (2003) explicitant el preàmbul d'aquesta Recomanació on es fa referència a l'esmentada alternativa al procés judicial la defineixen com "*una opció flexible, basada en la resolució del problema i la implicació de les parts, com a complement, o com alternativa al procediment penal tradicional*". De la mateixa manera, l'article 10.1. del Consell de la Unió Europea de 15 de març de 2001 segueix recolzant aquesta pràctica: "*Els estats membres procuraran impulsar la mediació en les causes penals, per les infraccions que, segons la seva consideració, es prestin a aquest tipus de mesura*".

Gimenez Salinas (1993) puntualitza les següents característiques de la mediació penal aplicada als diferents països:

- a. El seu origen està dintre del moviment d'atenció i compensació a la víctima.
- b. No es pretén una finalitat reeducativa.
- c. Mitjançant la conciliació víctima-autor s'intenta aconseguir una millora en el clima social.
- d. La conciliació ha d'ubicar-se dintre del Dret Penal i regir-se pels seus principis generals, encara que es dugui a terme fora del procés penal.
- e. Una de les seves finalitats més importants es trobar una solució ràpida i eficaç.
- f. Emfatitzar en el rol del mediador com a persona que media, però no imposa o resolt el conflicte.
- g. El delinqüent ha d'acceptar la seva culpabilitat en els fets.
- h. Exigeix una reparació, que no un arrepeniment, per la violació de las normes transgredides.
- i. La suspensió del procés es pot donar des de la policia, fiscalia i el propi òrgan judicial.
- j. L'inici de la mediació varia segons els països, però inclou:
 - a. Fets delictius no greus.
 - b. La mesura s'orienta cap als joves prioritariament.
 - c. Lliure acceptació del procés per part del delinqüent i la víctima.
- k. El procés de mediació segueix el principi de la confrontació entre l'autor i la víctima com a fonts de contradicció:
 - a. Autor: amb la víctima, el danys provocat i el reconeixement de la víctima com a persona.
 - b. Víctima: tenir la sensació de reparació del danys provocat, conèixer al delinqüent i poder expressar els seus pensaments i sentiments sobre els fets.

El model de justícia que trobem al nostre país s'identifica amb el Codi Penal (CP) de 1995. En aquest no es reflexa de forma exacta la pràctica de la mediació, però, tot i així, es fa referència a ella de forma indirecta en l'article 21.5 en el que es considera com a atenuant *“la d’haver procedit el culpable a reparar el dany ocasionat a la víctima, o disminuir els seus efectes, en qualsevol moment del procediment i amb anterioritat a la celebració de l’acte del judici oral”*.

El nostre sistema judicial també possibilita l'obtenció de beneficis penitenciaris si s'ha produït amb èxit la reparació total, per part de l'imputat, del dany causat a la víctima. Així queda recollit en l'article 88.1. del CP: *Els jutges o tribunals podran substituir, prèvia audiència de les parts, en la mateixa sentència, o posteriorment en auto motivat, abans de donar lloc a la seva execució, les penes de presó que no excedeixin d'un any per multa o per treballs en benefici de la comunitat, encara que la llei no preveeixi aquestes penes pel delicte de que es tracti, quan les circumstàncies personals del reu, la naturalesa del fet, la seva conducta i, en particular, l'esforç per reparar el dany causat així ho aconsellin, sempre que no es tracti de reus habituals, substituint-se cada dia de presó per dues quotes de multa o per una jornada de treball (...)*.

Amb aquesta mesura judicial es reflexa com la mediació penal prioritza la reinserció social de l'imputat i no tant les elevades condemnes en detriment de les persones.

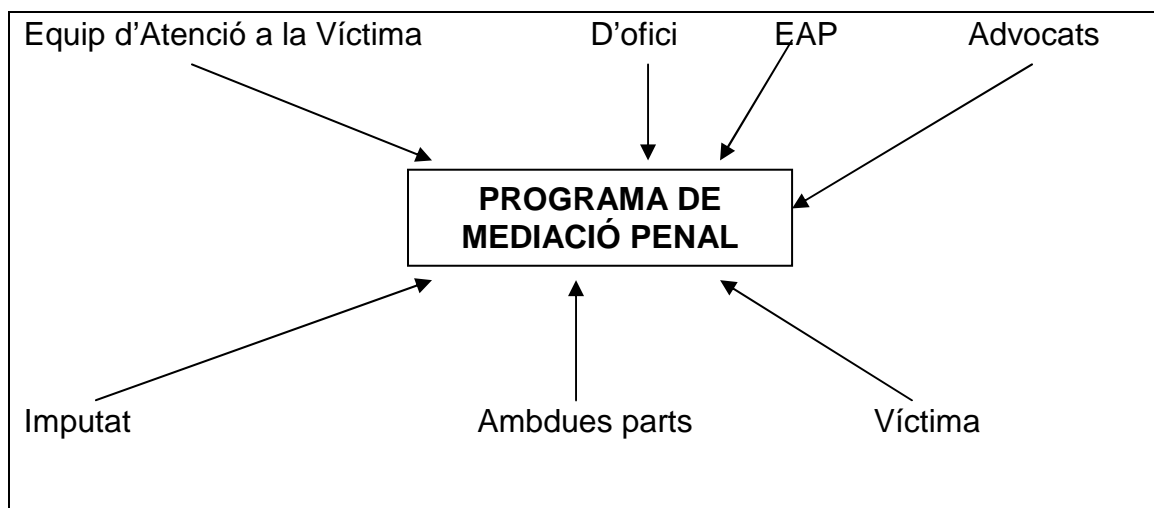
Així doncs, amb els articles anteriors del CP estem corroborant la idea de que la mediació penal s'engloba dintre de la justícia restaurativa i no de la retributiva.

Com hem vist, no hi ha cap regulació específica per a l'aplicació de la Mediació Penal; ni tampoc cap limitació legal en quant als supòsits als que es pot aplicar, al contrari del que succeeix a l'ordre civil- matrimonial. Tan és així que el Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya considera que, a priori, la mediació és aplicable a tot tipus de delictes o faltes.

Tot i així, des d'aquest Departament s'emfatitza l'estudi de les circumstàncies de cada conflicte ja que hi ha delictes més sensibles que d'altres a finalitzar amb una reparació total dels danys.

Des del propi Departament de Justícia, també s'especifica quina persona pot enviar una sol·licitud de participació en el programa: a instàncies d'una de les parts, d'ambdues parts o dels respectius advocats. Tot i així, la sol·licitud també pot ser d'ofici o per demanda de l'Equip d'Assessorament Tècnic (EAP) o l'Equip d'Atenció a la Víctima; entre d'altres (figura 1).

Figura 1. Fonts d'entrada al Programa de Mediació Penal a Catalunya.

Tal i com senyala Guillamat (2004) la mediació es pot realitzar en diferents moments processals:

- a. En la fase d'instrucció.
- b. En la fase prejudicial (Jutjat Penal o Audiència Provincial).
- c. En la fase postsentència (durant l'execució de la pena).

La falta de regulació en l'aplicació de la mediació fa que aquesta pràctica pugui iniciar-se en qualsevol moment del procés judicial.

Tot i que segons senyala Guillamat (2006) per començar un procés de mediació en la fase anterior al judici oral es absolutament necessari que l'imputat admeti per pròpia iniciativa alguns tipus de participació en els fets, doncs del contrari, no estarien respectant el principi constitucional de presunció d'innocència.

Tot i que la mediació penal encara està en desenvolupament, per a realitzar una bona pràctica s'han de seguir una sèrie de principis bàsics per tal que li donin sentit (Nordenstahl, 2005; Fons, 2005):

- a) *Principi de voluntarietat.* Amb aquest s'està fent referència a la participació lliure d'ambdues parts en el procés.
- b) *Principi d'autodeterminació.* Té l'objectiu de que tan la víctima com l'infractor siguin capaços de decidir per si mateixos les possibles solucions al conflicte, sense que actuïn sota la pressió psicològica de l'altra part o de terceres persones implicades en el procés.
- c) *Principi de neutralitat.* En aquest s'especifica que el mediador ha de ser imparcial i equitatiu amb ambdues parts participants en el procés de mediació penal.
- d) *Principi de confidencialitat.* Amb la signatura d'un contracte de confidencialitat, tan el mediador com les parts queden obligats a no difondre públicament cap tipus d'informació que es tracti durant les reunions de mediació.
- e) *Consentiment informat.* És fonamental per a iniciar el procés de mediació. És el moment en que s'explica a les parts en que consistirà el programa i les conseqüències que pot comportar la seva realització.

Degut al fet de que la mediació penal s'engloba dins d'una justícia restaurativa i no retributiva, no és estrany que els objectius d'aquesta es dirigeixin tan a la víctima i a l'infractor com a la comunitat i al sistema de justícia. Així doncs, tal i com assenyalen Vall i Villanueva (2003), els objectius dirigits a la víctima es refereixen a l'oportunitat que té de participar voluntària i activament en la resolució del propi conflicte i en la reparació dels danys i els perjudicis causats per l'infractor, per tal d'aconseguir la tranquil·litat personal.

En quant als objectius desitjats d'assolir amb l'infractor, fan referència a la responsabilització personal de les seves accions i les seves conseqüències sobre la víctima i la societat. Un cop l'imputat es responsabilitzi dels danys causats serà més fàcil la seva participació voluntària i activa en el procés de mediació i en conseqüència trobar solucions al conflicte i reparar el dany produït a la víctima. Conseqüentment, podrà gaudir dels beneficis establerts en els diferents articles del CP, anteriorment especificats.

Per altra banda, amb la mediació penal es pretén que el sistema de justícia contribueixi al restabliment de la pau social entre les parts en conflicte. També es persegueix l'objectiu de garantir els drets i interessos dels implicats que siguin capaços d'obtenir un document d'acords de mediació lliurement acceptats.

Finalment, es vol aconseguir que la comunitat reforci l'apropament de la justícia als ciutadans i possibiliti formes participatives per a la resolució dels conflictes dins de la comunitat. Amb això s'aconseguirà que es potenciïn altres formes de participar davant el sistema judicial que no siguin tan estigmatitzants; sinó que, contràriament, afavoreixin la convivència i previnguin el delicte.

Com que la mediació penal forma part de la justícia restaurativa, Masters (2002) reflexiona al respecte i redacta tota una sèrie de beneficis per a cada una de les parts que participen en el procés:

- a) Pel que fa a les *víctimes*, el fet de gaudir d'un nou sistema de justícia els hi permetrà informar-se sobre el que succeeix, ser escoltades pel mediador de forma activa, que l'imputat els hi respongui aspectes relacionats amb el delicte, parlar amb ell dels sentiments que tenia en el moment del delicte, rebre una disculpa com a senyal d'arrepentiment de l'infractor, demanar-li una reparació o compensació pels danys causats i enfrontar-se amb els agressors en igualtat de condicions.
- b) En quant als *infractors*, el fet de participar en un procés de mediació penal els hi permetrà reconèixer la seva responsabilitat en el delicte, demanar perdó i realitzar accions que reparin el dany causat a la víctima.

c) *Ambdues parts* es beneficiaran de la participació activa en la presa de decisions del seu cas.

4.5.1. Tipus de processos en Justícia Restaurativa.

Bazemore i Umbreit (2001) diferencien quatre grans tipus de models aplicats a la Justícia restaurativa, si be totes elles es fonamenten en l'intercanvi entre víctimes i agressors, al mateix temps presenten lleugeres diferències.

a) Mediació Penal (VOM: "Victim offender mediation").

El primer programa VOM es va desenvolupar a Ontario (Canadà) per Kitchener a principis dels anys 70 quan un funcionari de llibertat condicional de menors a convèncer a un jutge de que dos joves condemnats per vandalisme havien de reunir-se amb les seves víctimes. Després dels encontres, el jutge va ordenar que tots dos realitzessin una restitució a les víctimes com a condició per obtenir la llibertat condicional. Posteriorment a 1978 va començar el primer programa a Elkhart (Indiana-USA).

La mediació implica una reunió entre víctima i delinqüent facilitada per un mediador capacitat. Al llarg del procés desenvolupen els seus propis mecanismes per fer justícia respecte d'aquest delicte en particular (Van Ness i Strong, 1997). Tanmateix al llarg del VOM els participants tenen la oportunitat de expressar els seus sentiments i percepcions respecte del delicte, modificant les percepcions errònies precedents al inici del procés (Umbreit, 1994).

La participació dels implicats sempre es voluntària i l'agressor pot accedir abans o al llarg del procés penal si es dona l'acceptació de la autoculpabilitat. Segons Umbreit (1994) el VOM consta de 4 fases: traspàs i acceptació del cas, preparació per a la mediació, procés de mediació pròpiament dita i seguiment posterior.

b) Reunions de Restauració (VORP: "Victim offender restorative process").

Apareixen en 1989 a Nova Zelanda quan l'aprovació de la Llei sobre Menors, Joves i Família va permetre una via alternativa al sistema judicial tradicional, atorgant a la família del menor transgressor la possibilitat de escollir la sanció més adequada amb el recolzament de la víctima i la comunitat. Cal dir que la seva aparició va estar íntimament lligada al processos de justícia propis de les tribus Maories d'aquella illa (Hassall, 1996).

D'estructura i característiques similars a la VOM la principal diferencia es la inclusió de famílies, grups comunitaris de recolzament, policia assistents socials i advocats en el procés (Stewart, 1996).

La participació es voluntària i no cal que l'autor reconegui la seva culpa. Es més, sempre pot aturar el procés i retornar al sistema tradicional de justícia.

c) Conferències grupals ("Family group conferencing").

Composada pels mateixos participants que en el cas anterior es destaca encara més el paper de la família com a element clau en els processos de debat i presa de decisions. El focus d'atenció no es tant el subjecte actiu del delicte com el mal comportament realitzat i en segon terme la potenciació de la pròpia comunitat com a eina per resoldre i previndre el delicte (Bazemore i Umbreit, 1998).

d) Cercle de sentències ("Circle sentencing").

Aquest procediment s'observa a les cultures natives de USA i Canadà. Desenvolupat inicialment a Alaska (USA) en els anys 80 entre diversos pobles del Yukon i el sistema judicial tradicional amb la finalitat de millorar els seus vincles. Però pròpiament va ser el jutge Barry Stuart del Tribunal Territorial de Yukon qui va introduir-lo com a mitjà de compartir amb la comunitat la justícia (Bazemore i Umbreit, 1998).

Aplicada posteriorment a Canadà i USA s'utilitza per intervenir amb conflictes juvenils i adults, tant delictes com conflictes socials.

Tanmateix com la VOM posen en contacte la víctima i l'autor, però involucren a la comunitat en la resolució del conflicte, i segons el model utilitzat poden ser membres del propi sistema judicial com qualsevol persona interessada de la comunitat on es produeix el delictes.

El nom del procés ve de la estructura formal y física adoptada, així la víctima, l'agressor, la família d'aquest i els membres de la comunitat es situen en cercle i es van passant un objecte que condeix la paraula a qui el té entre les seves mans (Bazemore i Umbreit (1998).

La participació es voluntària i la víctima decideix la voluntat de col·laborar sense cap persuasió. El delinqüent assumeix la responsabilitat i accedeix al cercle. Cada cercle té un líder que dirigeix formalment el procés. A mesura que l'objecte canvia de mans s'introdueixen nous temes a debat, especialment els sentiments provocats pel fet delictiu (Coates, 2000).

4.6. El procés de mediació penal.

Com bé recull Fons (2005) en un recent llibre, la característica més rellevant del procés de mediació és la seva flexibilitat ja que el format de les sessions i la duració d'aquestes s'estableix en funció de les parts que integren el procediment. Tot i així, en tot procés de mediació hi ha una ampla flexibilitat, així doncs es poden realitzar sessions conjuntes entre les parts i el mediador i sessions privades amb cadascuna de les parts en conflicte.

Abans d'iniciar la mediació pròpiament dita, el mediador realitza una pre-fase, també anomenada *premediació* (Fons, 2005). Guillamat (2006) es refereix a aquest mateix terme com a *fase de contacte*, la autora fent referència al Programa de Mediació i Reparació Penal adulta de Catalunya especifica que l'objectiu principal d'aquesta primera aproximació es valorar la viabilitat del procés de mediació entre les parts en conflicte.

Ambdues autores coincideixen en que la tasca del mediador en aquesta etapa consisteix en realitzar una entrevista prèvia individual amb cadascuna de les parts amb la intenció de detectar si coneixen explícitament el procés de mediació i, també, donar unes pautes d'actuació per tal de que el mateix sigui fructífer. Així doncs, el mediador transmet a les parts els principis fonamentals de la tècnica, especialment: la confidencialitat i el respecte mutu. Tot determinant i establint clarament que són ells els qui decideixen i faran possible tirar endavant el procés de mediació o no. Si la resposta de les parts és positiva, només cal que el mediador consensui amb les parts l'espai on es duran a terme les sessions, els horaris i la duració d'aquestes.

Centrant-nos en el procés de mediació penal pròpiament dit, val a dir que tal i com assenyalen Umbreit i Coates (1992) tres són els seus objectius principals són:

- a. Donar més importància a la víctima a través de la seva participació més directa i el seu apropament emocional.
- b. Que els delinqüents se n'adonin de les conseqüències de la seva conducta antisocial.
- c. Indemnitzar a les víctimes mitjançant la restitució realitzada pels imputats.

Guillamat (2006) també comparteix aquests objectius relacionats amb la víctima i l'infractor; però, a més, considera que el fet de poder disposar d'un Programa té, a la vegada, una vessant jurídica específica:

- a. Promoure actituds que facilitin la responsabilització de l'infractor i la reparació a la víctima i que aquests dins el procés de mediació d'un Programa concret i tutelat i reconegut pels tribunals en els diferents fases processals, amb l'aplicació del beneficis jurídics o penitenciaris que es preveuen en el Codi Penal de 1995 i en la Llei orgànica 7/2003, de 30 de juny, de mesures de reforma per el compliment integre i efectiu de les penes.
- b. Contribuir al restabliment de la Pau Social entre les parts en conflicte.

- c. Garantir processos de reparació i solució de conflictes que respectin els Drets i interessos d'ambdues parts en conflicte i que produeixin la signatura lliure d'un document d'acords reparadors.

Per altra banda, diferents estudis citats per Nugent i Paddock (1999) mostren que la mediació penal produeix efectes positius en les víctimes, ja que s'obtenen alts nivells de satisfacció; una sensació més elevada d'haver rebut un tracte just; una percepció d'un Sistema de Justícia més humà i es redueix la por de tornar a ser víctima en el futur.

Nordenstahl (2005) coincideix amb els efectes positius citats pels autors anteriors; però, a més a més, assenyala que aquest mètode alternatiu de resolució de conflictes pot influir en la descompressió del Sistema de Justícia i en la reducció del temps i dels costos respecte del procés tradicional de justícia.

Finalment, Fons (2005) afegeix que degut al diàleg entre les parts al llarg del procés de mediació, el conflicte no es despersionalitzza per la intrusió de tercers amb poder de capacitat decisòria (jutge). A més, la mediació possibilita la comunicació entre les parts en conflicte afavorint així la continuació de les relacions interpersonals i facilitant noves tècniques per a la resolució de conflictes futurs.

4.7. Experiències internacionals i espanyoles.

Si tenim en compte les experiències prèvies en justícia juvenil, cal destacar que a Àustria l'any 1980 es van realitzar els primers projectes de mediació penal en joves.

Per altra banda, Masters explica que l'any 1990 a Nova Zelanda es va reformar el sistema de justícia juvenil. En aquesta reforma es varen introduir estratègies de resolució de conflictes alternatives a la via processal penal.

Amb la introducció d'aquestes estratègies semblants a la mediació penal, el nombre de joves que van ser condemnats a presó es va reduir en un 80%.

Aquest mateix autor, fa referència a la "Llei sobre el Crim i el Desordre" i a la "Llei sobre Justícia Juvenil i Evidència Criminal" que van ser introduïdes a Anglaterra i Gales l'any 1998 i 1999, respectivament, com a conseqüència de dues reformes importants en el sistema de justícia juvenil. Amb la reforma d'aquest sistema es va demostrar que, sota una justícia restaurativa, la reincidència dels joves infractors era menor.

Pel que fa a la pràctica de la mediació penal adulta a Xile, val a dir que, tal i com ens informa Gude (2004), va ser el nou Codi Processal Penal d'aquest país qui va introduir la institució d'Acords Reparatoris en els seus Articles 241 i següents. D'aquesta manera es va poder disposar d'estratègies alternatives a la via judicial per a resoldre els conflictes.

Degut a aquest codi, com bé presenta Lagos (2003), des de l'any 2001 fins al 2003; dinou casos nous amb causes penals varen entrar a formar part del Centre de Resolució Alternativa de Conflictes (CREA) de l'Escola de Dret de la Universitat Catòlica de Temuco, on se'ls aplicà un procés de mediació penal. Dels 19 casos, només es varen poder mediar tretze degut a que alguna de les parts es va negar a formar part d'un procés que és totalment voluntari. D'aquests tretze casos, només 3 no varen finalitzar amb acord. Per tant, basant-nos en aquesta experiència, podem dir que aquesta iniciativa ha tingut èxit ja que, tal i com afirma el Ministeri Públic de Xile, el nombre de causes judicials que finalitzaven amb acord gairebé s'han triplicat en el període de temps comprès entre l'any 2002 i el 2004.

Pel que fa a la ciutat de Buenos Aires, Nordenstahl (2005) fa referència a l'experiència pilot encarregada pel Ministeri de Justícia l'any 1996 i portada a terme per professionals i estudiants del Centre de Formació Professional de la Universitat de Dret de Buenos Aires.

Aquest programa pilot consistia en oferir un servei gratuït de mediació a totes aquelles víctimes i imputats amb causes pendents amb la justícia. Els anàlisis estadístics demostren que el 70% d'aquestes mediacions van concloure amb acord entre les parts.

L'any 1999, el mateix Ministeri de Justícia va impulsar una altra experiència semblant a l'anterior. La diferència principal va ser que ara no només anava dirigida a causes civils, sinó que també s'encarregava de mediar conflictes penals. Tot i que aquest projecte estava recolzat pel Poder Judicial, molts jutges no hi estaven d'acord per por a la possible reincidència dels imputats. Conseqüentment, la Càmera Nacional d'Apel·lacions en lo Criminal i Correccional de la Capital Federal es va mostrar contrària al projecte i es va suspendre la iniciativa.

Tot i el fracàs d'aquesta última iniciativa, Nordenstahl (2005) destaca que en la Província de Río Negro, Argentina, s'està desenvolupant la mediació de forma progressiva. Inicialment s'aplicava als casos civils i familiars i, actualment, ja es considera important en matèria penal.

En quant a la Província de Buenos Aires, el mateix autor ens informa que l'any 1998 el Ministeri Públic del Departament Judicial de Mercedes, juntament amb el Col·legi d'Advocats del mateix territori, va dur a terme un Centre de Mediació del qual s'encarregava el propi Col·legi d'Advocats i que actualment encara està en funcionament. Els possibles casos de mediació són derivats a aquest centre per les diferents fiscalies. Posteriorment, si a aquests casos se'ls aplica la mediació penal es realitza un informe que es remet al fiscal per a l'Audiència. Tot i així, aquest informe de mediació no resulta vinculant per a la decisió final del fiscal qui pot continuar amb el judici.

Els anàlisis estadístics provinents del Col·legi d'Advocats de Mercedes i del Ministeri Públic del Departament Judicial, mostren com després de passar per un programa de mediació penal les audiències es redueixen al 50%, a més de que el 75% dels casos tractats finalitzen amb la signatura d'un document d'acords.

Per altra banda, com bé explica Liebmann (2006) a USA es va desenvolupar una reforma del sistema judicial durant el període de temps comprès entre 1997 i 2000. Amb aquesta reforma, s'introduí la mediació penal com a estratègia alternativa de resolució de conflictes. Així mateix, entre els anys 2000 i 2004 s'han introduït programes que oferien un diàleg a la víctima. Aquests programes tenien lloc a 18 estats: Wisconsin, Washington, Nova York, Ohio, Minnesota, Califòrnia, Pennsylvania i Louisiana; entre d'altres.

Si ens centrem en el nostre país, l'any 2000 la Comunitat Autònoma de La Rioja va impulsar un projecte pilot de mediació penal amb adults. L'objectiu d'aquesta experiència era la promoció dels programes alternatius de resolució de conflictes en el marc dels Jutjats de Logroño i avaluar els seus resultats per tal d'incorporar la mediació penal en l'ordenament jurídic-penal de les diferents dependències judicials d'aquesta Comunitat. El lloc on es va dur a terme el projecte va ser en les instal·lacions del servei de la Oficina d'Atenció a la Víctima de La Rioja, en la seu dels Jutjats de Logroño.

En aquesta investigació es van seleccionar un total de 21 casos de mediació penal on la tipologia delictiva general eren faltes (19 vs. 10 delictes). La naturalesa jurídica dels fets, primordialment eren lesions (8 casos), amenaces (8 casos) i violència familiar (5 casos). La resta de casos s'englobaven dintre de fets com robatori amb violència o intimidació, estafes, falsificacions de documents mercantils, coaccions, insults, incompliment dels deures familiars i danys. En dur a terme el programa de mediació penal, tots els casos van finalitzar amb la signatura d'un document d'acords; excepte la parella que havia entrat en el procés per un delicte d'incompliment dels deures familiars. Aquesta parella va abandonar la mediació en la segona sessió degut a que es van trobar problemes de violència familiar sense resoldre que van fer impossible continuar amb el programa de mediació penal (taula 1a i b).

Taula 1 (a). Resultats de les mediacions a la Comunitat de La Rioja (Gordillo, 2000).

Número	Tipus d'infracció	Descripció	Acords de mediació
1	Falta de lesions	Àmbit familiar parella	SI
2	Delicte de robatori amb intimidació	Àmbit juvenil a l'escola	SI
3	Falta d'amenaces i lesions	Per baralla/intercultural	SI
4	Delicte d'estafa continuada i falsificació de document mercantil	Amics/intercultural	SI
5	Falta de lesions	De pares d'una menor a una altra menor a l'escola	SI
6	Delicte d'amenaces i falta de lesions	Violència familiar de fill toxicòman a pares en convivència	SI
7	Falta de violència familiar	Parella	SI
8	Falta de violència familiar	De fill a mare	SI
9	Falta de coaccions, delicte de robatori amb violència i intimidació i delicte de robatori amb violència	Víctima desconeguda però es media amb els pares del victimari amb els que conviu i que pateixen violència del fill amb problemes de toxicomania	SI
10	Delicte d'amenaces i falta d'insults i amenaces	Violència familiar de fill amb problemes de drogues de disseny a pares	SI

Taula 1 (b). Resultats de les mediacions a la Comunitat de La Rioja (Gordillo, 2000).

Número	Tipus d'infracció	Descripció	Acords de mediació
11	Delicte de lesions	Baralla entre coneguts d'una penya de festes	SI
12	Falta d'amenaces	Veïnes	SI
13	Delicte de danys	Joves en festes trenquen un objecte d'un veí del poble	SI
14	Falta d'amenaces	Coneguts	SI
15	Falta d'amenaces i de violència familiar	Parella	SI
16	Incompliment dels deures familiars	Parella	NO
17	Falta d'amenaces i danys	Veïnes	SI
18	Falta de violència familiar	Parella	SI
19	Delicte d'amenaces i falta de lesions	Parella	SI
20	Delicte de violència familiar	Parella	SI
21	Falta de lesions i amenaces	Parella	SI

Pel que fa a la tipologia d'acords signats, en aquest projecte pilot es va trobar que la majoria d'acords feien referència al reconeixement dels fets per part de l'imputat, al perdó, a les disculpes, al respecte entre les parts, al tractament psicològic per una de les parts o per totes dues, al reconeixement dels sentiments, a la restitució econòmica, a la realització d'una teràpia familiar, a la realització d'una teràpia mèdica o a la participació en treballs en benefici de la comunitat (taula 2).

Taula 2. *Tipus de mesures adoptades en els acords a la Rioja (Gordillo, 2000).*

Tipus de Mesura	Número
Perdó	18
Reconeixement dels fets	20
Reconeixement de sentiments	15
Aspectes personals	9
Teràpia de parella	1
Teràpia familiar	3
Teràpia homes maltractadors	4
Tractament mèdic	3
Tractament psicològic	2
Reparació econòmica	3
En benefici comunitat	1

Del 95,23% de mediacions que van finalitzar amb acord, només un 20% van incomplir el document d'acords. En el 50% d'aquests casos, després d'un període de temps de 6 mesos es va trobar reincidència. En canvi, en aquells casos que no es va incomplir els documents d'acords, la mediació penal va tenir èxit ja que no es va observar reincidència dels imputats.

4.8. L'experiència de la Mediació Penal a Catalunya.

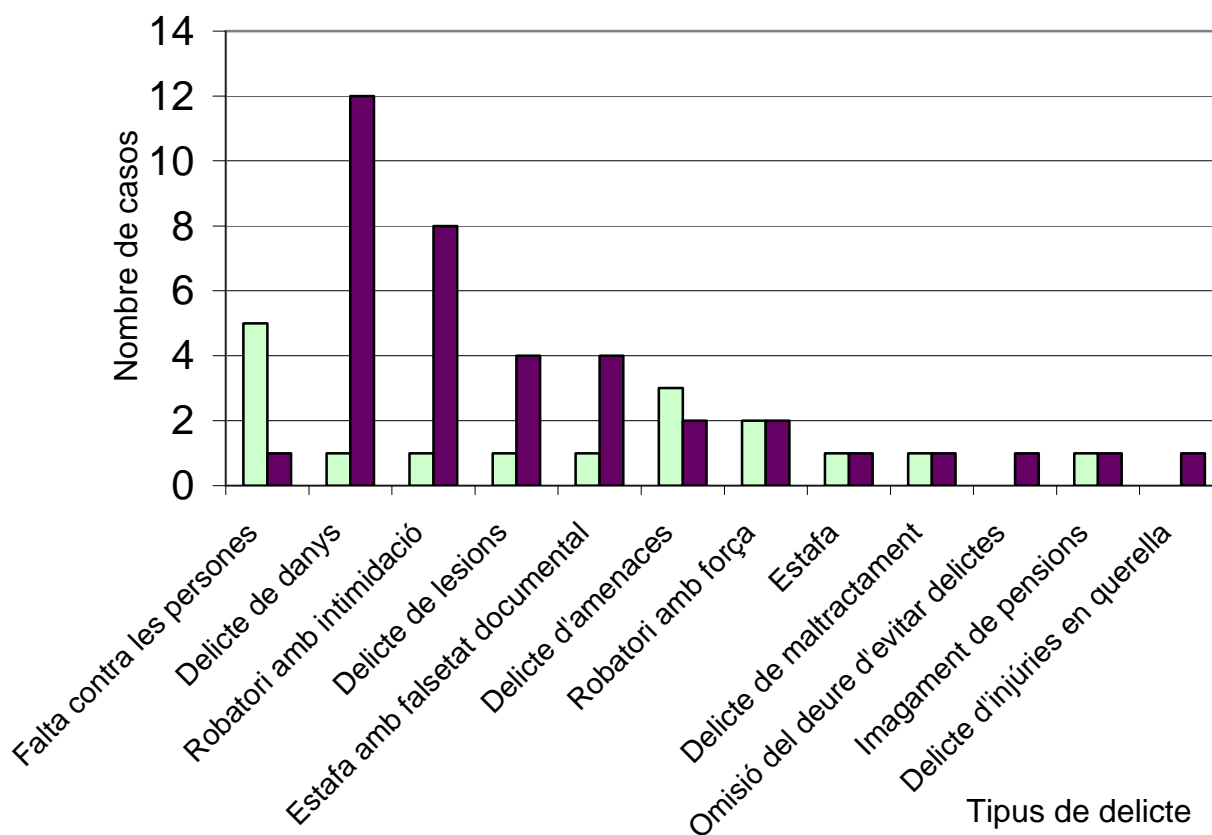
Finalment, en el dret penal d'adults també es va realitzar una experiència pilot a Catalunya l'any 1998 que posteriorment es va perllongar fins a l'actualitat. Aquest Servei va ser creat pel Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya, concretament des de la *Secretaria de Serveis Penitenciaris, Rehabilitació i Justícia Juvenil*. Aquesta experiència es va valorar molt positivament i, conseqüentment, el Departament de Justícia va decidir que el desenvolupament d'aquest programa corresponia al *Servei de Mesures Alternatives de la Generalitat de Catalunya*.

En la investigació realitzada per Guimerà (2003) sobre l'experiència pilot a Catalunya, s'observa com la relació entre l'imputat i la víctima que formaven part del programa de mediació penal generalment eren totalment desconeguts entre ells. Per altra banda, a diferència del projecte pilot de La Rioja, la naturalesa dels fets delictius primordialment eren danys (32,4%), robatoris amb intimidació (18,9%) i lesions o estafes amb falsedat documental (10,8% cada un). La resta de casos mediats feien referència a fets delictius d'amenaques (5,4%), robatoris amb força (5,4%) i robatoris amb intimidació, estafes, maltractaments, omissió del deure d'evitar delictes, impagament de les pensions i injúries (cada un d'aquests representaven el 2,7% del casos) (taula 3 i figura 2). Aquest autor, va observar que la majoria d'aquests delictes (83,3%) eren comesos per subjectes molt joves, gairebé al límit de l'aplicació de la Llei del Menor.

Taula 3. Comparació de la tipologia delictiva d'ambdós projectes pilot, fonts: Gordillo, 2000 i Guimerà, 2003.

Tipus de fet delictiu	Projecte pilot de la Rioja	Projecte Pilot de Catalunya
Falta contra les persones	5	1
Delicte de danys	1	12
Robatori amb intimidació	1	8
Delicte de lesions	1	4
Estafa amb falsedat documental	1	4
Delicte d'amenaques	3	2
Robatori amb força	2	2
Estafa	1	1
Delicte de maltractament	1	1
Omissió del deure d'evitar delictes	0	1
Impagament de pensions	1	1
Delicte d'injúries en querella	0	1

Figura 2. Comparació de la tipologia delictiva d'ambdós projectes pilot. Fonts: Gordillo, 2000 i Guimerà, 2003.

En quant a la signatura d'acords, la seva tipologia era molt semblant a la del projecte pilot de La Rioja. A Catalunya, els acords s'englobaven dintre de les categories de "reparació econòmica" (en aquest cas, l'imputat restituïa econòmicament el dany causat a la víctima), "reparació del perjudicis personals i morals" (consisteix en el reconeixement dels fets per part de l'imputat, en el perdó, l'explicació dels fets, el reconeixement dels sentiments, la disculpa, la realització d'alguna teràpia psicològica o mèdica i en el respecte de cadascuna de les parts; entre d'altres.) i "reparació amb activitat" (consisteix en la participació de l'imputat en treballs en benefici de la comunitat) (taula 4).

Taula 4. Casos seleccionats: procediment i reparació (Guimerà, 2003).

Casos seleccionats	Número de casos	Reparats	No reparats	Expedients perduts
Casos seguits pel Jutjat d'Instrucció en DP (Diligències Prèvies)	52	26	25	1
Casos seguits pel Jutjat de lo Penal:	14	11	3	-
-PA (Procediment Abreviat)	9	8	1	-
-DU (Diligències Urgents)	1	1	-	-
-EXE (Executòries)	4	2	2	-
TOTAL	66	37	28	1

Degut a que aquest programa pilot va ser ben valorat i considerat com un desenvolupament positiu per a les estratègies alternatives de resolució de conflictes, les categories que es van dissenyar per a tipificar els diferents acords signats, actualment encara s'utilitzen (taula 5).

Taula 5. Tipus d'acords del projecte pilot de Catalunya (Guimerà, 2003).

Modalitat de reparació	Supòsits
Reparació dels perjudicis personals i morals i econòmica	16
Només reparació dels perjudicis personals i morals	11
Reparació dels perjudicis personals i morals, econòmica i d'activitat	7
Reparació dels perjudicis personals i morals i d'activitat	2
Només reparació econòmica	1
TOTAL	37

Pel que fa a la casuística dels casos desenvolupats a Catalunya entre el novembre de 1998 i el juliol de 2003, tal i com reflexa *El Servei de Mesures Alternatives* del Departament de Justícia veiem un perfil molt divers: delictes i faltes contra les persones i contra el patrimoni; a més de delictes contra la propietat intel·lectual, contra la salut pública, contra la inviolabilitat del domicili i els delictes que fan referència al trencament de la condemna.

4.9. Estudis sobre els factors influents en la Mediació Penal.

Un primer element fonamental del procés de mediació penal es la víctima. El seu paper te a veure amb l'obertura i el desenvolupament del procés. Així Gehm (1990) va estudiar 555 casos de 6 programes de VOM a USA conclouent que el 53% del possibles casos susceptibles de mediar, no van arribar a desenvolupar-se per la víctima, però a més, mitjançant un anàlisi de regressió estadística va demostrar que només desitjaven conèixer a l'agressor si era blanc i havia comès una falta.

Similars resultats es pot observar en el estudi de Wyrick i Costanzo (1999), utilitzant igualment un anàlisi de regressió estadística van analitzar un total de 2.500 casos d'un programa VOM desenvolupat a Orange (Califòrnia) conclouent que les víctimes individuals buscaven participar menys en la mediació que aquelles altres organitzatives o corporatives, però també quan els agressors eren de raça blanca i el delictes era contra les persones, front delictes contra la propietat o grups socials minoritaris.

Gehm (1998) va concloure com els desitjos de la víctima per participar en VOM no es relacionen amb característiques pròpies sociodemogràfiques (edat, sexe, religiositat, nivell educatiu, estatus econòmic o ocupació) però sí amb la raça de l'agressor, així quan la víctima era blanca i l'agressor no s'incrementa la probabilitat de rebuig.

Un segon element a destacar es las possibilitats del VOM per satisfer les necessitats de les víctimes. En aquest sentit Umbreit (1989) va estudiar las necessitats de les víctimes participants en 3 models de Víctima- Agressor Restitució Programa (VORP) en USA. El tipus de delictes incloïa delictes contra la propietat i d'altres violents com robatori amb intimidació, assalt a un agent de l'autoritat, homicidi imprudent i ferida per arma de foc. Quan es va comparar les necessitats de les víctimes de delictes contra la propietat i dels altres delictes no van aparèixer diferències significatives.

Diversos estudis emfatitzen que la majoria d'autors que acudeixen a mediació penal son homes (Warner, 1992) però la seva taxa, sent sempre superior a les dones, oscil·la entre el 59% y més del 70%. Així a l'estudi precedent es situa en el 68%, però si observem diferents estudis realitzats per Umbreit (1995) sobre VOM a Canadà entre 1991-1993 amb un total de 4.445 delinqüents adults enviats a diferents serveis destaquen entre les seves característiques sociodemogràfiques que: 59% homes, amb una mitjana d'edat de 33 anys i un 86% caucàsics, sent la majoria autors de delictes contra la propietat.

Nombrosos estudis donen informació sobre el procés de mediació, el problema es que la majoria fan referència a l'àmbit juvenil. Alguns estudis alerten com no sempre la mediació es acceptada pels agressors, així Scheneider (1986) va trobar que un 40% dels joves va rebutjar l'inici del VOM.

Umbreit, Coates i Vos (2001) analitzaren 6 programes de VOM a Oregon describint com el 80% dels casos eren delictes contra la propietat, el 69% de les víctimes i el 58% dels agressors pertanyien a la raça caucàsica, un 49% de les víctimes coneixien abans de iniciar-se la mediació a l'agressor i l'edat de les víctimes participants fou entre 15-38 anys.

Alguns estudis han posat de relleu la rellevància de l'existència d'una relació prèvia víctima/ agressor en el procés de mediació, així Perry, Lajeneusse y Woods (1987) van observar com la majoria dels participants en el programa per ells estudiat es coneixien de forma prèvia. La posició contraria es defensada per Warner (1992), així quan va estudiar 2 programes VOM a Escòcia amb un total de 175 casos, va observar com un 87% d'ells van ser acceptats per mediació i tan sols un 29% dels casos hi havia una relació prèvia víctima/ agressor.

Es a dir, la víctima i l'imputat no són els únics factors rellevants en l'inici de la mediació, sinó que la seva decisió esta mediada per altres factors (temps transcorregut des del fet delictiu, tipus d'acte, etc.).

Tanmateix altres autors estudien la latència entre el delicte i l'inici de la mediació. Coates y Gehm (1985) observen com entre els diferents motius per no participar les víctimes es la latència entre el delictiu i l'inici de la mediació, a major latència menor grau d'implicació. Wyrick i Costanzo (1999) conclouen en el seu estudi que el temps transcorregut entre el delicte i l'inici de la mediació varia segons el tipus de delicte, així tendeix a incrementar-me en delictes contra la propietat.

Alguns estudis han emfatitzat en l'absència d'antecedents penals en els agressors (Perry, Lajeunesse y Woods, 1987). De forma més amplia Dignan (1990) va estudiar un total de 291 agressors susceptibles de participar en un procés de mediació penal, d'ells el 74% es van acceptar. Entre les seves principals característiques hi ha l'acceptació de la culpa pels fets, el tipus criminal de robatori, danys i assalt, així com l'absència d'antecedents penals.

Respecte al tipus de mediació també afecta a la motivació per participar al VOM, a l'estudi de Perry, Lajeneusse y Woods (1987) però a més afegixen que el 45% del VOM va seguir una metodologia de mediació directa, el 40% de les víctimes van rebutjar la participació, la majoria de casos es va desenvolupar en 1 reunió i tant sols en el 11% dels casos van ser necessaries 2 o més, el 88% dels casos va acabar en acord i dintre d'aquest grup el 51% foren relacions cooperatives amb la víctima i un 37% de resarciment econòmic.

Collins (1984) en el seu estudi sobre el processos de VOM seguit amb 49 joves transgressors entre 1981-1983 per delictes de robatori va observar con el 90% dels processos de mediació iniciats van finalitzar amb acord i els agressors es van mostrar satisfets amb el resarciment de la víctima en totes les modalitats. El procés va produir que en el 53% dels casos la resolució fos el servei a la víctima, un 51% a la comunitat, el 39% el perdó i un 20% el resarciment econòmic.

Coates y Gehm (1985) en el seu estudi relatiu a diversos programes de reconciliació juvenil a Indiana (USA) va concloure que la majoria dels agressors van trobar correcte una mediació directa, el 98% finalitzen amb acord i d'aquest un 87% incloïa alguna forma de restitució, un 32% del acords van ser de servei a la víctima. Un cop finalitzada al mediació un 79% de les víctimes i el 78% dels agressors consideraren que havien tingut un sentit de justícia.

En un estudi posterior (Dignan, 1990) va extreure conclusions similars respecte a la taxa d'acord assolida (87%-91% al llarg dels tres anys estudiats) a les de l'estudi precedent en seu anàlisi del Servei de mediació de Kettering (Anglaterra), però va trobar diferències significatives quan va analitzar en profunditat la utilització de la mediació directa, així va observar com la taxa s'incrementava amb el pas dels anys, del 32% el primer any al 43% el tercer, però si aquesta variable es creuava amb el coneixement previ de la víctima la taxa s'incrementava fins al 50%, a més la taxa d'acords era superior quan s'utilitzava aquest procediment (96% vs el 83%).

La relació entre mediació directa i major taxa de resolució dels conflictes amb acord es va observar en nombrosos estudis desenvolupats per Umbreit (1995 a i b) així després d'estudiar 4.445 casos de mediació penal adulta a Canadà conclou que el 39% acceptaren un cara a cara amb la víctima i la taxa d'acord s'incrementa fins el 90%.

Altres autors com Roberts (1998) en el seu estudi sobre VOM juvenil troba igualment taxes elevades d'acords, així dels 196 casos el 96.4% van assolir un acord. Les mateixes proporcions d'acords son trobades per Clarke, Valente i Mace (1992). La seva anàlisi de 1.421 incidents criminals a Carolina del Nord demostra com el 58% van arribar a mediació penal, d'ells un 90% finalitzaren en acords amb un nivell de compliment posterior entre el 84-98% segons la víctima i l'agressor respectivament, però tots dos es van mostrar igualment satisfets vers el VOM seguit.

Altres estudis com els d'Umbreit (1994, 1995; Umbreit i Coates, 1992, 1993) sobre 1.131 casos de mediació en USA entre diferents serveis VOM rebaixa la taxa d'acord entre el 81% i el 58%. Tanmateix observa com un 85% dels casos foren assignats formalment, un 83% eren delictes contra la propietat i la majoria d'acords eren de tipus econòmic (58%).

Taxes similars a les anteriors son trobats per Warner (1992) a una mostra de 175 VOM adulta a Escòcia, 84%-60%.

Al mateix temps va analitzar el grau de compliment posterior (69%), però si es relacionava amb l'existència d'un vincle emocional entre la víctima i l'agressor, la taxa es reduïa significativament.

Niemeyer i Schichor (1996) en el seu estudi sobre el VORP juvenil desenvolupat a Orange County (USA) sobre 1.000 casos al llarg de 6 anys (1989-1995) majoritàriament composta per delictes contra la propietat rebaixa la taxa d'acord fins al 48%, malgrat la majoria del casos s'utilitzés una mediació directa. El acord apareixen dividits al 50% entre serveis a la comunitat i resarciment econòmic de la víctima.

En un estudi sobre els efectes del VOM en delictes violents Roberts (1995) va analitzar un conjunt de 130 casos a Langely d'ells un 39% van ser acceptats a mediació, un 48% foren agressions sexuals, 23% amb arma de foc i un 18% homicidi. En el 56% dels casos es va desenvolupar una mediació directa amb una duració aproximada de 3-4 hores i dintre d'un Centre Correccional. L'acord final fou només assolit en 3 de les 22 reunions realitzades. La motivació de la víctima va ser conèixer les causes de l'agressió i parlar de l'impacte provocat, el contrari les motivacions de l'agressor van ser el dret a fer quelcom per si mateixos i per la víctima.

En un significatiu estudi ampli i ven documentat Dissel (2000) va analitzar diversos projectes pilot de VOM a Sud-àfrica entre 1999-2000. Del total de 224 casos remesos per la policia o el jutjat, 178 (79.5%) van ser acceptats al programa de mediació. Això va implicar l'atenció de 206 agressors, 2/3 parts homes i amb una mitjana d'edat de 35 anys. A la majoria de casos existia una relació prèvia víctima- agressor i en el 58% del casos l'acte violent en va desenvolupar en una relació domèstica. 160 casos van acabar amb acords (89.9%) i d'ells el 64% van ser disculpes de l'agressor i un 30% compensació econòmica.

El tipus de mediació sempre va ser directa i es completar majoritàriament en una sessió de 1-2 hores. Les persones de recolzament/ professionals no van jugar cap rol rellevant en el procés de mediació desenvolupat

4.10. Estudis sobre la reincidència en Mediació Penal.

Si bé la majoria d'estudis consultats mostren taxes de reincidència més baixes quan s'aplicava un sistema de mediació també existeixen discrepàncies i puntualitzacions importants.

Carr (1998) va observar com de 165 històries criminals de delinqüència juvenil que havien seguit un programa de mediació a Los Angeles (USA) el 89% no va reincidir al llarg dels 6 mesos posteriors. Taxes més baixes són igualment observades per Roberts (1998), així sobre una submostra de 53 delinqüents juvenils que havien finalitzat la mediació en un VOM a Arizona (USA) el 79% no havien reincidit un any després de finalitzada.

Nugent i cols (1999) van comparar, a justícia juvenil, 488 casos on es va aplicar un programa VOM i 527 del sistema tradicional. El primer grup va mostrar una taxa de reincidència més baixa i quan es produïa era menys greu.

Stone (2000) va comparar a la seva tesi doctoral una mostra de 251 menors de 18 anys que havien finalitzat un programa VOM a USA al llarg de 1996-1997 amb una mostra de 4.442 subjectes que van seguir el sistema tradicional de justícia. Un any després el 79.7% del primer grup no van reincidir, en el segon grup la taxa va ser només del 58.4%.

Els mateixos resultats van obtenir Umbreit, Coates i Vos (2001) en el seu estudi sobre 6 programes VOM a Oregon (USA), Letimer, Dowden i Muise (2001) en el seu estudi empíric de metanàlisi o Nugent i Paddock (1996) en la seva comparació entre un programa VORP amb el sistema tradicional de justícia.

Els importants estudis de Umbreit (1994, 1995; Umbreit i Coates, 1992, 1993) sobre 2.799 víctimes i 2.659 comparant els grups que van o no participar en una mediació penal adulta a diversos projectes d'USA conclou que en el primer cas es produïa una reincidència més baixa.

Schneider (1986) va comparar tres grups de joves amb una mitja d'edat de 15.5 anys dels quals 143 van participar en VOM, 131 Ss que no es van negar a participar i 137 que van ser assignats a altres programes alternatius. Al llarg d'un període de 31-32 mesos es va observar una reincidència menor en el grup que en la probation (53% vs 63%).

Nuggent i Paddock (1995) van analitzar la mediació juvenil desenvolupada en un entorn rural a USA comparant 150 Ss que van seguir el sistema tradicional de justícia i 125 que van utilitzar VORP per delictes contra la propietat. Després de 41 mesos la taxa de reincidència va ser més baixa en el segon grup que en el primer (19.8% vs 33.1%), però al mateix temps la severitat del delicte també va ser més baixa.

La posició contrària es la sostinguda per altres autors i estudis com per exemple Davis i cols (1980) quan no van observar diferències en la reincidència apareguda entre el grup de VOM i el sistema de justícia tradicional. Tanmateix no apreixien diferències a l'estudi de Nuffield (1997) quan va comparar els resultats d'un programa VOM amb dos grups controls que no van seguir la mediació resultats similars.

Però sens dubte l'estudi més contradictori va ser desenvolupat per Niemeyer i Shichor (1996) sobre una població de 1.000 Ss susceptibles de participar en un programa VORP per delictes de grafits i similars, contra les persones i contra la propietat, van dividir-la en dos grups, una de 131 participants i altre de 150 no participants van observar com la reincidència dels participants a la mediació va ser lleugerament superior (28% vs 23%).

Alguns autors s'han fixat en diversos aspectes interns del procés de mediació que pot tenir una incidència en la reincidència posterior, així Dignan (1990) quan estudia 50 agressors i 90 víctimes de delictes individuals i corporatives observa com la mediació directa provoca taxes més baixes de reincidència que la indirecta (15.4% vs 21.6%).

Finalment Wynne i Brown (1998) van estudiar els resultats del programa VOM amb adults de Leeds (Gran Bretanya) entre 1985-1987 va observar com dels agressors 92% van ser homes i com en el cas de les víctimes un 42% eren d'aquest sexe, el 29% dones i el 29% corporatives. En el grup que va realitzar una mediació el 90% van ser de tipus directe, un 87% tenien delictes previs i quan es va fer un seguiment de 2 anys varen observar com un 68% no van reincidir. Al contrari, aquells que no van participar a la mediació tenien una taxa prèvia de delictes del 68% i la reincidència posterior es va situar al 58%.

Clarke, Valente i Mace (1992) quan analitzen les mediacions produïdes a Carolina del Nord veuen com 120 dies després de finalitzada la mediació no es van trobar diferències en la reincidència entre els casos tancats amb acord o no.

Roy (1993) va relacionar la reincidència amb el tipus de delicte. A partir de la comparació entre 2 programes VORP juvenil a dos estats de USA (200 Ss i 80 Ss) va observar com la reincidència 2-3 anys després de concloure la mediació no diferien en el tipus de delictes comesos, ni tampoc en la reincidència (42%), però si observaren una taxa diferent segons el tipus d'acords assolits (fluctuant entre 66-78%).

En conjunt hi ha un acord extens en que els agressors que han participat en un procés de mediació penal tenen una taxa de reincidència més baixa i amés de menys gravetat (Nugent i Paddock, 1995; Schneider, 1986; Umbreit 1994 a i b).

4.11. La medició de la satisfacció en la Mediació Penal.

Els estudis sobre la mediació de la satisfacció a VOM es una qüestió relativament recent doncs cal situar-la a finals dels anys 80. Després de descriure els diferents estudis reservem un apartat específic pels estudis de Umbreit i els seus col·laboradors com a fonament teòric que va servir per crear el nostre sistema de mesura.

Perry, Lajaneusse y Woods (1987) realitzaren una investigació sobre una mostra de 112 subjectes per conèixer el seu grau de satisfacció cap a la VOM, el 91% de les víctimes i el 84% dels agressors es mostraren satisfets amb el procés, el 98% dels agressors i el 88% de les víctimes ho estaven amb l'acord assolit i aproximadament un 88% dels dos grups indicaven la seva voluntat de participar en futurs processos de mediació penal. Posteriorment sobre una mostra de 31 víctimes i 11 agressors observarem com el motiu principal de les primeres per participar a la mediació va ser veure's cara a cara amb l'agressor i pels segons l'acord assolit (93% i 100% respectivament).

Umbreit (1989) analitza el grau de satisfacció de les víctimes de robatori. Per assolir les finalitats de l'estudi la mostra es va distribuir en tres grups: aquelles víctimes que desitjaven la rehabilitació de l'agressor, el seu càstig o la compensació a la víctima per las pèrdues. Els participants en VOM van tenir un nivell superior de satisfacció amb el procés seguit, però a més va ser significativament més alt que aquelles altres que van acudir al sistema de justícia tradicional (83% vs 38%). La causa principal de satisfacció per a la víctima va ser conèixer a l'agressor.

Altres estudis coincideixen en un grau elevat de satisfacció per la mediació seguida, però sempre amb una taxa superior de les víctimes que dels agressors. Així Dignan (1990) analitza 50 agressors i 45 víctimes de delictes individuals i corporatius amb un nivell de satisfacció del 62% i 71% respectivament.

Però puntualitzen que un 50% dels agressors no mostraven una taxa de resposta tan robusta. Finalment destacaven com el major grau de satisfacció s'aconseguia amb la mediació directa.

Similars resultats són trobats per Clarke, Valente i Mace (1991) així en el cas de mediació en delictes menors a Carolina del Nord, el 75% de les víctimes i el 70% dels agressors van considerar que el VOM havia resolt els seus problemes. També en la mateixa línia es pot citar el treball de Carr (1998) sobre 270 casos de mediació penal a Los Angeles (USA) on 266 van acabar amb acord (98.5%), avaluats al llarg dels 38 posteriors a la finalització de la mediació el 96% es van mostrar satisfets amb la mediació assolida, als 3 mesos va baixar al 82%. De totes formes, 2/3 parts dels avaluats van considerar que la mediació havia canviat la seva vida.

La taxa trobada per Umbreit, Coates i Vos (2001) en un estudi sobre 6 programes de mediació penal a Oregon i realitzant 104 entrevistes telefòniques a víctimes i 93 personalment a agressors es va situar per sobre del 80%, sent més alta en el primer grup (89% vs 76% en agressors). A més el 95% recomanarien el VOM.

Dos grups d'estudis són de referència bàsica en aquesta temàtica un primer desenvolupat per Umbreit al llarg de diversos anys a USA (1994a i b, 1995a; Umbreit i Coates, 1992, 1993) i un altre del mateix autor posteriorment a Canadà (1995b, 1996, 1999).

En el primer estudi d'aquest autor es van analitzar els diferents programes VOM aplicats a USA amb un total de 1.131 mediacions. El 95% dels participants van mostrar la seva satisfacció amb l'acord assolit. A més quan es va comparar amb el grup de justícia tradicional van mostrar un grau de satisfacció superior (79% vs 57%).

Posteriorment Umbreit i els seus col·laboradors van investigar la situació a Canadà. Amb una mostra de 123 víctimes i 287 agressors que havien participat en un programa de mediació o de justícia tradicional, dos mesos després de finalitzar el procés, el 78% de les primeres i el 74% dels segons es van mostrar satisfets amb el VOM, front el 48% i 52% que ho havien estat amb el sistema judicial tradicional. A més cada 9 de 10 víctimes i agressors participants en la mediació estaven satisfets amb els acords i un 80% va considerar que se'ls hi havia tractat be.

La rèplica d'aquest estudi desenvolupat per Strode (1997) mitjançant l'entrevista telefònica a 60 víctimes de delictes contra la propietat entre 6.5 i 8.5 mesos després de finalitzada la mediació va mostrar un nivell de satisfacció més baix que l'estudi nacional precedent (56%), però a més establí que el 60% de les víctimes estaven frustrades doncs la restitució no s'havia completat. Malgrat tot, el 80% tornaria a participar o recomanaria la participació en el VOM.

Estudis europeus mostren en alguns casos el mateix perfil de resultats, però no en altres. En la primera situació troben els treballs de Umbreit i Roberts (1996). Van estudiar dos programes VOM a Anglaterra. D'aquests a un conjunt de 70 víctimes i 53 agressors se'ls hi va entrevistar telefònicament immediatament de finalitzar-se el procés. El 93% de tots ells havien participat en un procés de mediació directa. La mostra original es va dividir en tres subgrups: mediació directa, indirecta i no participants. Els dos primers grups van mostrar-se més satisfets amb el sistema utilitzat, però especialment el primer grup (86% i 57% respectivament). A més l'estudi va mostrar com les víctimes participants en la mediació mostraren menys por a la revictimització que els no participants.

Estudis a altres països com Sud-àfrica (Dissel, 2000) mostren un elevat grau de satisfacció, però les mostres són petites, 15 agressors i 14 víctimes. Malgrat això destacava l'autor que la satisfacció apareixia relacionada amb el mediador i l'experiència viscuda.

Resultats lleugerament diferents son mostrat per Warner (1992). Aquest autor va analitzar el grau de satisfacció de víctimes i agressors en processos de mediació a Escòcia, troben igualment les víctimes més satisfetes que els agressors, però amb taxes més baixes (33% i 22% respectivament). Entre les possibles explicacions d'aquesta desviació està la possibilitat de que la majoria de participants va desenvolupar una mediació indirecta. Malgrat els resultats tots dos grups van acceptar la mediació com un procés vàlid per petits delictes.

Similars resultats van aparèixer a l'estudi de Roberts (1998) a Pima (Canadà) sobre una mostra de 53 víctimes i agressors que havien finalitzat una mediació se'ls hi va entrevistar telefònicament 2 setmanes després i les taxes de satisfacció van ser del 30 i el 20%.

Umbreit i Bradshaw (1997) van analitzar el grau de satisfacció de les víctimes de delinqüents joves o adults que van assistir a dos programes de mediació a Canadà i USA. Es van entrevistar personalment un total de 181 Ss en els seus domicilis. No van apareixen diferències significatives (grau de satisfacció aproximat del 90%), però si que les víctimes participants a mediació juvenil creien que el VOM els hi va ajudar més, aquestes tenien menys por a la comissió de nous delictes i van mostrar un canvi actitudinal més elevat a l'hora de comprendre les motivacions de l'agressor.

Flaten (1996) va analitzar el grau de satisfacció en funció de la gravetat del delicte produït, així al comparar el nivell de satisfacció de víctimes i agressors participants en 6 programes de mediació penal juvenil, dividits segons el nivell de gravetat del delicte va aparèixer una taxa de satisfacció més baixa cap en el cas de delictes menys greus.

En aquesta línia cal destacar l'estudi de Umbreit i Vos (2000) sobre delictes greus i VOM. En aquest cas es va analitzar la satisfacció de 3 supervivents i dos autors de delictes d'homicidi que van participar en un procés de mediació. Tots ells van reportar beneficis de l'experiència: absència de problemes al llarg del contacte interpersonal, oportunitat de expressar els sentiments genuïnament, increment de responsabilitat de l'agressor.

Umbreit i Bradshaw (1999) van utilitzar un model de regressió múltiple per analitzar les variables més relacionades amb la satisfacció destacant les actituds cap al mediador, el sentit de la reparació / acord i la reunió amb d'agressors. Aquests factors explicaven per sols el 41% de la varianza total i demostren la importància de la naturalesa interpersonal de la mediació.

Els mateixos autors van desenvolupar una nova investigació un any després (Umbreit i Bershaw, 2000). Van utilitzar una escala per mesurar la satisfacció del VOM entre 11 i 44 punts, aplicar-la a 197 víctimes de justícia juvenil o adulta i obtenint una mitja de satisfacció de 32.74 punts. La satisfacció no va mostrar cap relació amb el sexe, els ingressos econòmics, l'educació o l'edat, ni tampoc amb el tipus de delicte (personal o propietat).

També cal destacar l'estudi de metanàlisi realitzat per Latimer, Dowden i Muise (2001), trobant que les víctimes de VOM tenien un grau de satisfacció més elevat que aquelles participants a altres processos similars com per exemple les conferències. Tanmateix la diferència era igualment significativa respecte dels participants a la justícia tradicional. En contra d'allò esperat van trobar un impacte moderat sobre la satisfacció dels agressors.

Finalment destacar com Latimer i Kleinknecht (2000) analitzant els efectes de la Justícia Restaurativa a Canadà van observar un nivell més elevat en víctima i agressors participants en VOM, però destacaren l'absència de estudis controlats i de consistència estadístiques dels sistemes de mesura utilitzats.

En síntesi, hi ha un acord extens relatiu a que les víctimes després de conèixer al seu agressor mostren un nivell més baix de por a la revictimització (Umbreit i Coates, 1993; Umbreit 1994 a i b).

Tanmateix la satisfacció dels participants en un procés de mediació queda palès als diferents estudis realitzats a diversos països com Canadà (Umbreit, 1995 a i b), Gran Bretanya (Marshall, 1990; Umbreit i Roerts, 1996) i USA (Umbreit, 1994 a i b), entre altres.

4.11.1. Estudis sobre la creació d'una escala de satisfacció del procés de Mediació Penal.

L'autor que ha desenvolupat una escala per mesurar el grau de satisfacció en processos de mediació ha estat Umbreit. Així en diversos articles prèviament citats s'ha aplicat i obtinguts valoracions més precises del grau de satisfacció. En aquest apartat volem destacar els seus tres articles bàsics que descriuen el procés d'elaboració i conformació.

Umbreit (1992) va publicar una escala per mesurar els diferents programes de mediació penal fruit de diversos estudis precedents desenvolupats a USA. Per la seva configuració inicial va disposar d'una mostra de 1.153 subjectes, víctimes i agressors participants en 4 programes de USA.

Segons estableix l'autor la seva aplicació es pot aplicar tant a agressors joves com adults. L'escala elaborada esta pensada per ser administrada telefònicament amb una duració aproximada de 15-30 minuts i uns 2 mesos després de finalitzada la mediació.

Posteriorment (Umbreit i Brashaw, 2000; Bradshaw i Umbreit, 2003) van configurar definitivament l'escala VSODS "assessing victim satisfaction with victim offender dialogue scale".

La VSODS inclou 8 categories: habilitats del mediador, preparació per a la mediació, restitució, coneixement de l'agressor, experiència criminal, sistema de justícia, experiència al llarg de la mediació i experiència subjectiva.

Per a la seva construcció es va utilitzar en primer lloc un panel de 6 experts nacionals (USA) en Justícia Restaurativa per avaluar la possible efectivitat de 28 ítems. Posteriorment es va compondre la versió preliminar de l'escala composta per 38 ítems amb un mínim de 5 ítems a cada categoria.

Administrada a 197 víctimes participants en 4 programes de mediació a USA després de 2 setmanes de finalitzar-ne la mediació.

La taxa de resposta va ser del 56%, composta per un 63% homes, un 89% delictes contra la propietat i una mitja d'edat de 39 anys.

Finalment 11 ítems van ser seleccionats per la estructura final de l'escala mitjançant una anàlisi estadística de consistència interna.

Més recentment (Bradshaw i Umbreit, 2003) han aplicat l'escala a 197 subjectes de 4 programes VOM. Los resultados confirman la consistència interna i la facilitat d'administració.

5. Hipòtesis.

Les hipòtesis de la investigació son:

1. Els infractors que finalitzen la mediació amb acord escrit mostren una reincidència menor que aquells altres que no ho fan.
2. Una duració temporal més breu de la mediació provoca una reincidència més elevada i una satisfacció inferior que una relació més perllongada amb el procés.
3. Els infractors de sexe masculí mostren una reincidència superior i un grau de satisfacció inferior a les de sexe femení.
4. La existència de una relació prèvia a la mediació entre l'infractor i la víctima incideix en un grau de reincidència superior i una satisfacció menor un cop finalitzat el procés, de totes dues parts.
5. Quan l'edat del infractor es més baixa, hi ha una major reincidència i menys satisfacció amb la mediació.
6. Els autors de actes delictius mostren una reincidència més elevada i una grau de satisfacció més baix que els de faltes.
7. La presència d'antecedents per delicte o falta prèviament a la mediació provoca una major reincidència i una menor satisfacció.
8. Una latència menor entre el delicte/falta comés i la mediació implica una menor reincidència i una satisfacció més alta.
9. A més d'una víctima en el delicte més reincidència i menys satisfacció.
10. Si la petició procedeix del propi infractor observem una reincidència més baixa i un grau de satisfacció més elevat.
11. Si es produeix una mediació directa, apareix una reincidència més baixa i una satisfacció més elevada.
12. Quan es produeix una suspensió del procés de mediació per inassistència de l'imputat el nivell de reincidència es superior i la satisfacció més baixa.
13. La presència d'un acord psicològic final provoca una reincidència més baixa i una satisfacció més elevada.
14. La presència d'agreujants en el delicte/falta provoca una major reincidència i una menor satisfacció.

15. La víctima presentarà un nivell de satisfacció més baix que els transgressors després de la mediació.
16. Una satisfacció més elevada amb la mediació per part dels infractors implicarà una reincidència més baixa després de la mediació.

6. Disseny de la recerca

6.1. Població

La població objecte d'estudi la componen tots els expedients que durant el període de temps comprés entre l'any 2000 i el 2005 (l'1 de gener de 2000 a 31 de desembre de 2005) es van elaborar en el Programa de Mediació Penal Adulta de Catalunya. Els expedients es componen de informació relativa als imputats i les seves respectives víctimes.

El Programa de mediació i reparació en la jurisdicció penal del Departament de Justícia de Catalunya es va iniciar com a experiència pionera a l'Estat Espanyol l'any 1998; però la valoració realment positiva d'aquesta iniciativa va ser l'any 2000. Des d'aleshores, s'han signat convenis de col·laboració amb entitats de l'àmbit de la mediació per tal d'oferir els avantatges del programa a un ampli sector de la població espanyola. Per aquest motiu, l'elecció de l'any de referència per dur a terme el present estudi és el 2000.

El període de temps elegit ens permet realitzar un seguiment, suficientment representatiu, dels usuaris del programa per tal de veure el seu nivell de reincidència després d'haver format part d'aquest. Al mateix temps, també ens possibilita descriure un conjunt de característiques representatives de l'infractor reincident. Per a fer aquest seguiment, s'ha tingut en compte a tots els usuaris del programa; independentment de que aquest s'hagués suspès o finalitzat.

La població total de l'estudi van ser 888 expedients, un cop descartats 137 per absència d'informació vàlida del total de 1.025 consultats. De tots ells es van analitzar el grau de reincidència dels infractors.

6.2. Mostra

6.2.1. Selecció de la mostra.

De la població de 888 expedients es va extreure posteriorment una subpoblació de 435 expedients que havien finalitzat el procés de mediació amb acord.

Posteriorment es va crear una mostra de 213 subjectes a qui es va administrar el qüestionari de satisfacció sobre la mediació. D'aquests, 11 no ho van completar. Sent la mostra definitiva composta per 202 subjectes, 108 infractors i 105 víctimes. L'interval de confiança va ser de 1,98; la probabilitat del sucés en el cas més desfavorable $p=0.5$; error assumit $d=0.05$.

6.2.2. Sistema i criteris de mostreig.

Per a l'aplicació del qüestionari de satisfacció els mediadors es varen repartir el llistat de telèfons dels infractors i les seves víctimes de forma equitativa.

Per a la selecció de la mostra es va utilitzar un mètode d'elecció a l'atzar.

Cal destacar que si el mediador es trobava amb un cas seu, saltava al telèfon següent de la llista, sempre alternant a la víctima i a l'imputat.

6.3. Metodologia emprada.

6.3.1. Font de les dades.

Les dades utilitzades s'han obtingut dels expedients dels adults que es troben en el Departament de Mediació i Reparació Penal dels Jutjats de lo Penal de Barcelona. També s'han consultat 150 expedients de l'equip de mediació penal que estaven situats a Lleida.

Pel que fa a les dades utilitzades per analitzar la reincidència dels infractors, aquestes s'han obtingut de la base de dades informatitzada de la *Direcció General de Justícia d'adults*.

Durant la fase d'anàlisi d'expedients i casuística, tota la informació es recollia en un full de registre. Seguint aquest protocol de recollida de dades, els treballadors de camp analitzaven l'expedient de mediació per tal d'extreure, dels diferents documents inclosos en aquest, les dades referents a: els aspectes generals de la mediació, al mediador, a l'imputat, a les característiques del fet delictiu pel qual s'inicia el procés de mediació, a la víctima i al programa; pròpiament dit. Els documents de mediació consultats eren el full de sol·licitud i el d'acceptació de la mediació d'ambdues parts, el full de descriptors, el que fa referència al domicili i residència de l'imputat, la fitxa de baixa del procés i l'informe final del programa juntament amb el document de pre-acords i/o acords; si s'escau. Els models d'aquests documents es poden veure als annexes 1-4.

Per altra banda, els treballadors de camp analitzaven l'expedient judicial, adjunt a l'expedient de mediació, per tal de poder comprovar si l'infractor tenia causes prèvies amb la justícia o no. Cal destacar que els antecedents de l'infractor apareguts en aquest expedient judicial només fan referència al municipi on s'ha comès el fet delictiu pel qual s'inicia el programa de mediació i reparació penal. Per tal de consultar els antecedents de l'infractor a nivell estatal hagués sigut necessari accedir a la base de dades judicial informatitzada, la qual és de difícil accés. Conseqüentment, tan en els imputats amb causes prèvies amb la justícia com en aquells en els que els treballadors de camp no han localitzat antecedents en l'expedient judicial, no es pot concloure amb un 100% de fiabilitat que siguin els únics fets delictius previs o que no en tinguin. Doncs si l'infractor no ha comès cap fet delictiu anterior a l'actual en el municipi on es troba encausat, no haurà estat detectada la seva delinqüència prèvia als fets que donen peu a la mediació penal.

Les dificultats per accedir a les diferents bases policials i judicials, ens van fer desestimar la possibilitat d'obtenir d'altres fonts de dades d'antecedents dels infractors estudiats.

Respecte a l'aplicació del qüestionari de satisfacció els mediadors es varen repartir el llistat de telèfons dels infractors i les seves respectives víctimes de forma equitativa. Posteriorment, per tal d'iniciar les trucades telefòniques cada mediador elegia un número a l'atzar a partir del qual començaria aquest procés telefònic.

6.3.2. Les variables

6.3.2.1. Variables independents i dependents.

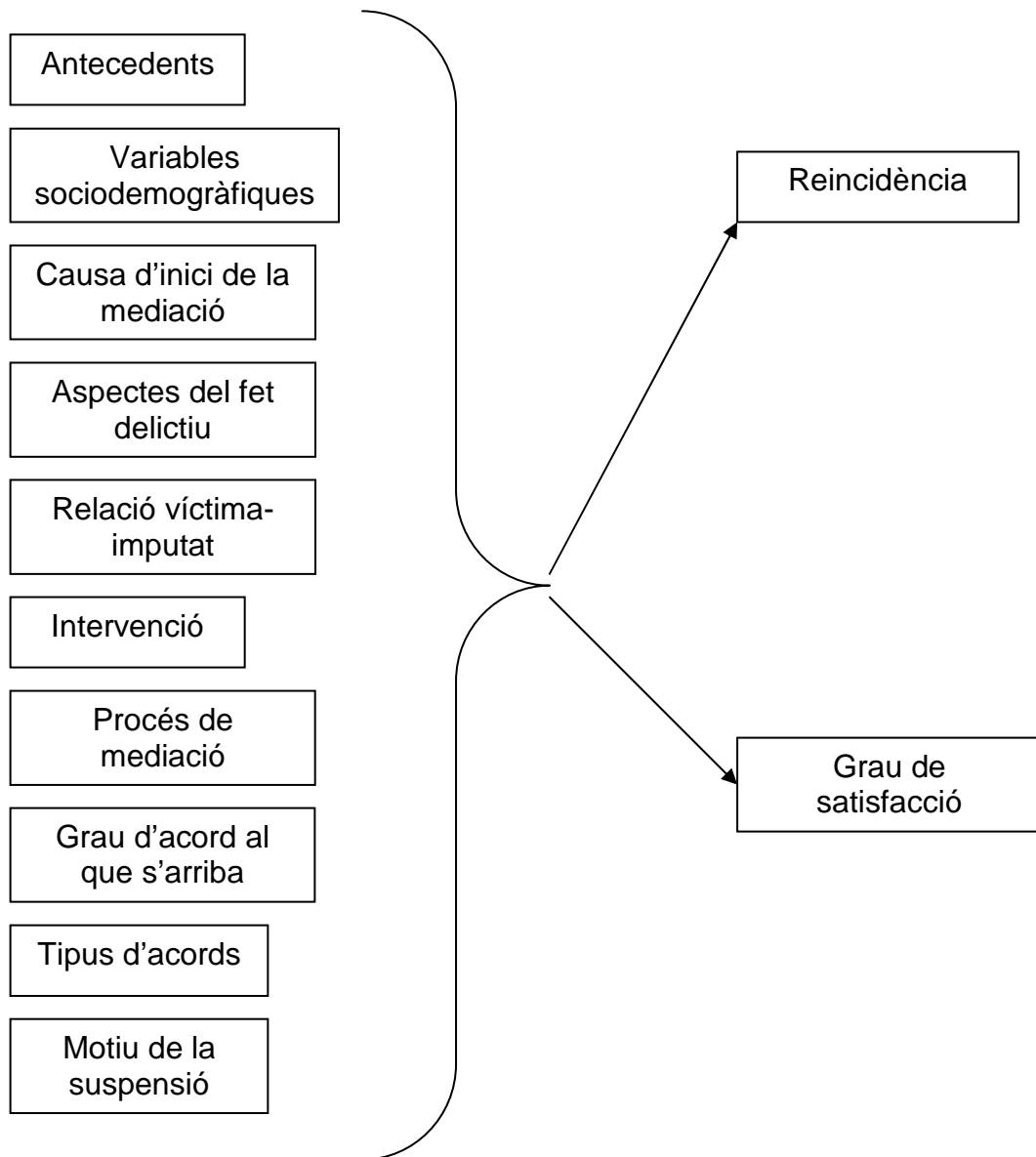
Les variables independents han estat:

1. Antecedents.
2. Variables sociodemogràfiques:
 - Sexe.
 - Edat.
 - Residència.
 - Nacionalitat.
3. Causa d'inici de la mediació:
 - Falta.
 - Delicte.
4. Aspectes del fet delictiu:
 - Una o més víctimes.
 - Amb o sense agreujants.

5. Relació víctima-imputat:
 - Familiar.
 - Personal.
 - Coneguda.
 - Desconeguda de l'entorn.
 - Totalment desconeguda.
6. Intervenció:
 - Número d'entrevistes imputat.
 - Número d'entrevistes víctima.
 - Número de trobades de mediació.
7. Procés de mediació:
 - Latència fins a la mediació.
 - Tipus de petició.
 - Informació/participació de l'advocat.
 - Durada total (en dies)
8. Grau d'acord al que s'arriba:
 - Amb acord.
 - Sense acord.
 - Suspensió del procés.
9. Tipus d'acords:
 - Econòmics.
 - Psicològics.
 - Reparació amb activitat.
 - Econòmics i psicològics.
 - Psicològics i amb activitat.
10. Motiu de la suspensió:
 - Per impossibilitat.
 - Administrativament.
 - Per incompareixença.
 - Judicialment.
 - Substitució amb un altre programa.
 - Anul·lat.

Les variables dependents han estat:

1. Reincidència: Comissió d'un delictes o falta amb posterioritat a la finalització del procés de mediació penal.
2. Grau de satisfacció: Puntuació obtinguda en el qüestionari elaborat.

6.3.2.2. Variables estudiades.

En els apartats anteriors s'ha presentat el model d'anàlisi seguit i l'operativització dels conceptes de la recerca. A continuació es recull la descripció de cadascuna de les variables, juntament amb l'especificació del tipus de variable, la seva categorització i el tractament que se li ha donat (Anexe 6: taules 6-11).

Cal destacar que a l'hora d'establir les categories de les variables s'ha tingut en compte la forma en que estaven recollides en els documents de l'expedient de mediació, mencionats en l'apartat anterior. A aquest aspecte ens referim quan en la columna de "tractament" s'especifica que les variables s'han recollit directament.

Només en el cas dels antecedents, del fet delictiu actual i de la reincidència s'ha categoritzat de manera diferent als expedients i bases de dades judicials. En aquests casos s'ha tingut en compte l'agrupació de fets delictius segons els articles del Codi Penal referents a les faltes i als delictes.

Respecte a la satisfacció de l'infractor o la víctima es va evaluar mitjançant un qüestionari de satisfacció (Annexe 5).

6.3.3. El treball de camp

El treball de camp es va dur a terme entre els mesos de febrer i octubre de 2006. En dos grans etapes, una primera fins a setembre de 2006, els investigadors de camp van buidar els expedients del Programa de Mediació Penal Adulta. En una segona, es va administrar el qüestionari de satisfacció elaborat a la població de infractors i víctimes seleccionades a la mostra.

A la primera etapa l'equip de treballadors de camp estava format per un total de vuit membres. La selecció d'aquests es va fer entre estudiants de darrer any dels estudis de Psicologia i Criminologia de la Universitat de Barcelona, a més de postlicenciats i estudiants del *Màster de Psicologia Jurídica i Peritatge Psicològic Forense* de la Universitat Autònoma de Barcelona.

Durant la primera setmana, els treballadors de camp es van familiaritzar amb tots els documents de mediació i judicials que havien d'analitzar. Posteriorment, varen formar equips de tres treballadors per tal de que cada un pogués anar dos cops per setmana als jutjats de lo penal de Barcelona sense ocupar l'espai dels professionals que realitzen la seva feina diàriament en el departament del jutjat.

Els grups de treballadors sempre estaven en contacte amb un professional referent de l'equip de mediació i reparació penal. A més, tots els equips de treballadors de camp estaven sota la supervisió d'un coordinador de grup (mediador penal).

Amb la composició d'aquests equips de treball, es va aconseguir que diàriament es recollissin les dades corresponents a cada variable i, posteriorment, cada treballador enviava per correu electrònic les seves dades recollides al coordinador de grup. Aquest portava el control dels expedients analitzats i solucionava els dubtes que cada treballador tingués.

La majoria de la tasca d'extracció de la informació es va fer des dels arxius del departament de l'equip de mediació i reparació penal del Jutjat de lo Penal de Barcelona excepte l'extracció de les dades de 150 expedients que es va haver de realitzar des dels arxius de Lleida i els corresponents a l'any 2000 que estaven traspassats als arxius centrals. En tot moment el coordinador de grup estava en contacte amb els diferents professionals de l'equip de mediació.

L'obtenció de la informació referent a la Reincidència dels infractors usuaris del programa, va ser facilitada pels professionals que tenen accés a la base de dades informatitzada del *Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya*. Va ser la coordinadora de l'equip de mediació qui va facilitar a aquests professionals les dades referents als agressors dels quals es volia estudiar la seva reincidència. Posteriorment, aquesta coordinadora va facilitar el resultat obtingut per la base de dades judicial al coordinador de grup dels treballadors de camp. D'aquesta manera es va dur a terme el procés de codificació de les variables obtingudes.

Finalment, totes les dades obtingudes durant la fase d'anàlisi d'expedients es van transmetre als metodòlegs per a que procedissin amb l'anàlisi estadístic d'aquestes.

La segona etapa, al llarg de octubre de 2006, va ser duta a terme pels mediadors del programa. Aquests professional de forma creuada (sense tenir accés als seus propis casos), van administrar el qüestionari de satisfacció. El motiu de aplicar-ho d'aquesta forma va ser doble, garantir la confidencialitat de les dades i en segon terme tenir un coneixement més exacte davant de les possibles qüestions suscidades al voltant de la mediació.

Un cop detectats els expedients finalitzats amb acord es va fer un llistat de telèfons de infractors i víctimes. Es va dividir entre els diferents components de l'equip. Posteriorment es va desenvolupar el contacte telefònic i la complimentació del qüestionari.

Els principals problemes al llarg de la seva aplicació van ser:

- a. Transcorreguts 3 anys apareixien dificultats per diferenciar el paper del mediador de la resta de professionals de la Justícia que havien intervingut en el procés.
- b. Hi havia persones que volien explicar els motius pels quals no havia funcionat la mediació.
- c. Moltes persones no recordaven res de la relació sostinguda amb el sistema judicial.

Finalment, els mediadors van retornar els qüestionaris al metodòleg per tal de poder realitzar l'anàlisi estadístic corresponent.

6.4. Planificació i recursos

6.4.1. Cronograma

2005 - 2006	12	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Fase documental i bibliogràfica.												
Fase d'anàlisi d'expedients i casuística(*).												
Fase d'anàlisi estadístic, obtenció de resultats i elaboració de conclusions												
Elaboració de l'informe d'investigació												

(*) Aquesta fase es va perllongar per la inclusió de les entrevistes telefòniques i l'accés als Arxius Centrals.

6.4.2. Equip de recerca

La investigació està conformada per dos equips, un d'àmbit universitari i l'altre professional. La coordinació general pertany al Dr. Miquel Àngel Soria i la dels professionals de la mediació a la Sra. Ansel Guillamat.

6.4.3. Pressupost

El pressupost es va dividir segons la publicació apareguda al DOGC nº 4564-2.2.2006 i la seva rectificació posterior.

7. Resultats.

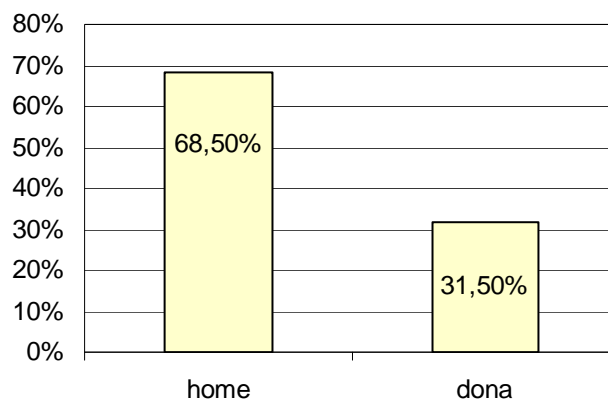
7.1. Anàlisi descriptiu.

El sexe del imputat es majoritàriament homes (68.5%) respecte a un 31.5% de dones (taula 12).

Taula 12. Sexe del imputat

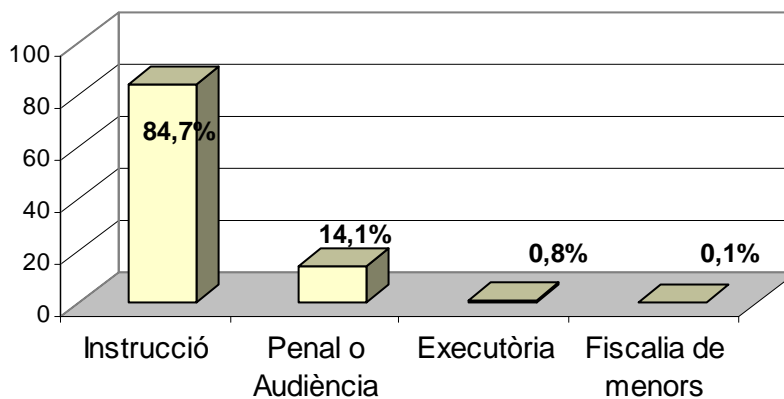
Sexe	Freqüència	Percentatge
Home	608	68,5
Dona	279	31,5

Gràfic 1. Sexe del imputat

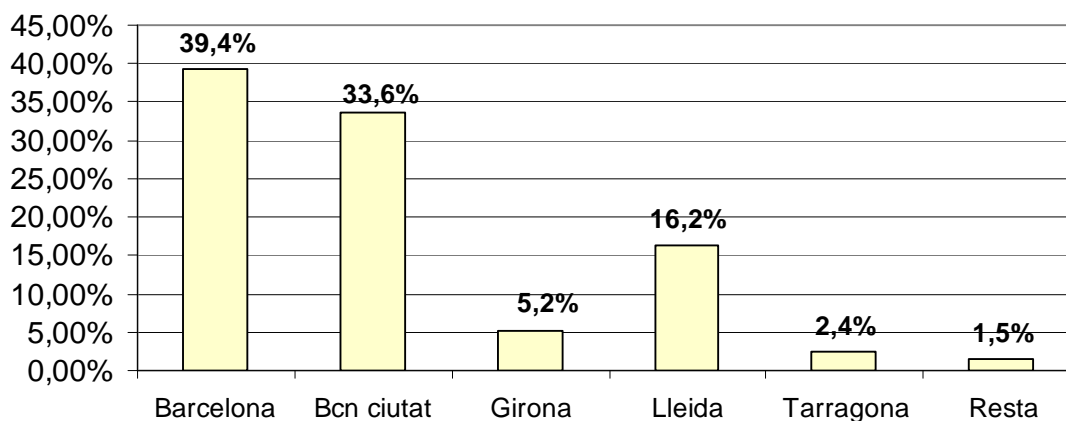
Respecte al òrgan judicial la quasi totalitat dels casos, 752 expedients, procedien de jutjats d'instrucció (84,68%) i només un 14,08% de jutjats penals o Audiències Provincials (125 casos).

Gràfic 2. Òrgan judicial

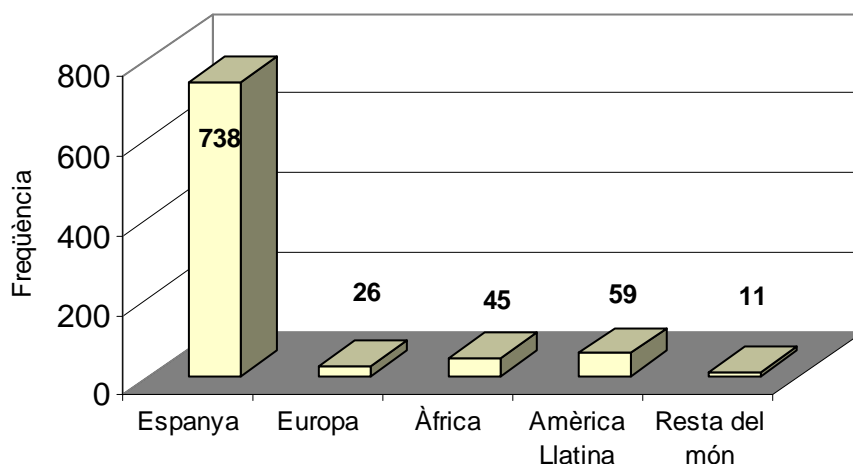
Respecte a la residència del imputat en primer lloc apareix la província de Barcelona, 350 subjectes (39,4%), seguit de Barcelona ciutat amb 298 (33,6%), en tercer lloc Lleida amb 144 (16,2%). Finalment tenim Girona (5,2%) i Tarragona (2,4%)

Gràfic 3. Residència del imputat

Respecte a la nacionalitat del imputat, gairebé la totalitat son de nacionalitat espanyola, amb 738 subjectes (84,0%) seguida del Magrib (4,2%) i en tercer lloc Centre i Sud Amèrica (6,7%).

Gràfic 4. Nacionalitat del imputat

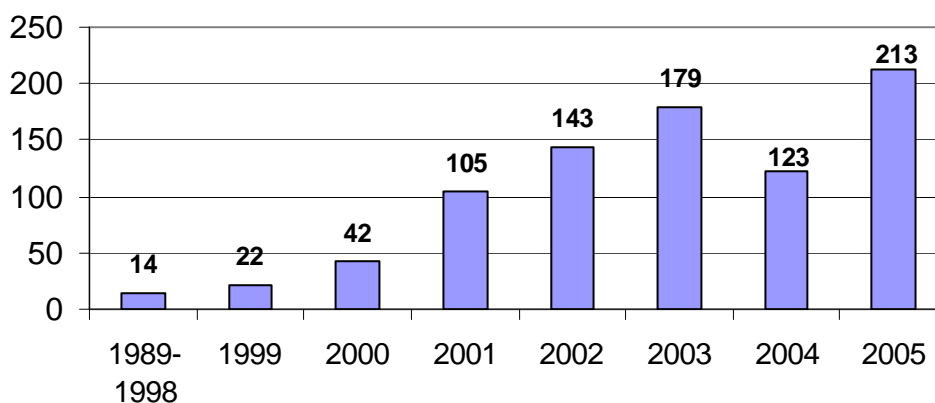

Respecte a la data del delictiu, observem un progressiu increment des de l'any 1989 al 2001 passant de 14 casos fins a 212 amb una lleugera caiguda el 2004 (123 casos).

Taula 13. Data del fet delictiu

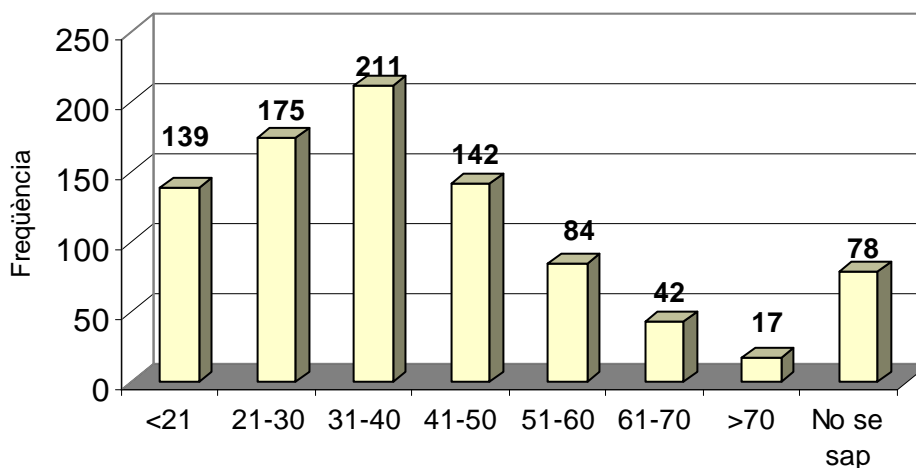
Any	Freqüència	Percentatge
1989-1998	14	1,6
1999	22	2,6
2000	42	5,0
2001	105	12,5
2002	143	17,0
2003	179	21,3
2004	123	14,6
2005	213	25,2

Gràfic 5. Data del fet delictiu

Respecte a l'edat de l'imputat observem un ventall amb una mínima de 12 anys i una màxima de 85 anys, amb una mitja de 36,73 i una desviació típica 14,422. Així la majoria, 211 casos, es concentra entre els 31-40 anys (23,8%) adoptant una configuració decreixent àmbos costats.

Gràfic 6. Edat del imputat

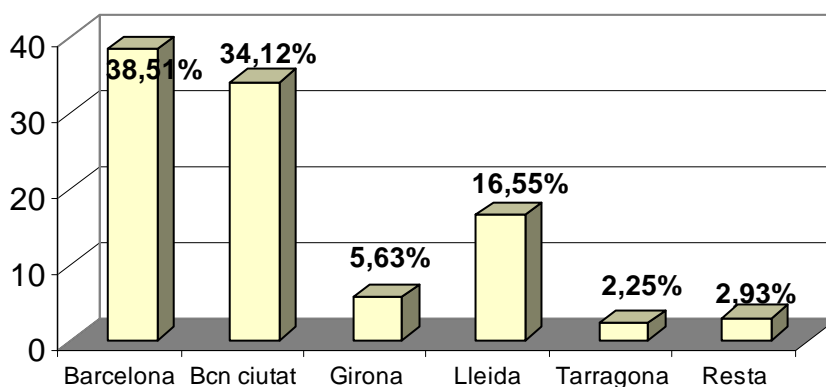

La província on es va produir el fet delictiu es mostra un predomini aclaparador de Barcelona (34.1%) i la seva província (38.5%).

Taula 14. Província del fet

Província	Freqüència	Percentatge
Barcelona	342	38,51
BCN	303	34,12
província		
Girona	50	5,63
Lleida	147	16,55
Tarragona	20	2,25
Resta	26	2,93

Gràfic 7. Província del fet delictiu

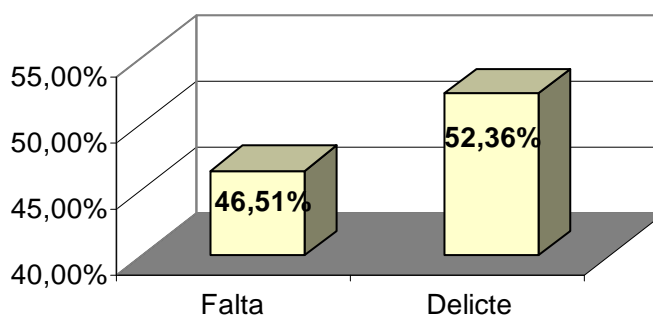

Respecte al fet delictiu succeït una lleugera majoria 465, eren propiament fets tipificats com a delictes (53%) front a les faltes amb 413 casos (47%).

Taula 15. Tipus de fet delictiu

Tipus de fet	Freqüència	Percentatge
Falta	413	46,51
Delicte	465	52,36

Gràfic 8. Tipus de fet delictiu

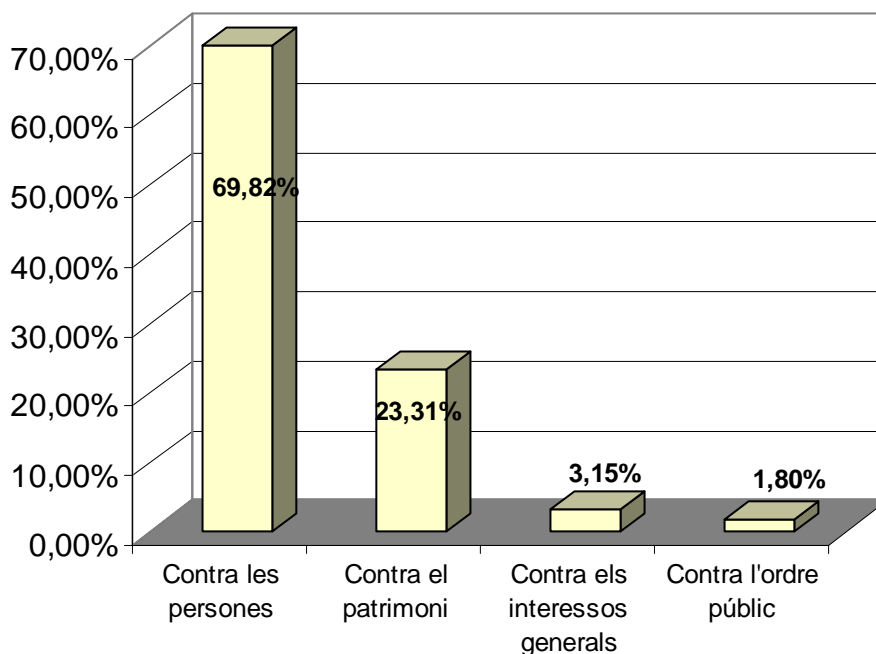

Si analitzem les característiques dels fets delictius comessos observem una clara predominància d'aquells comessos contra les persones, 620 casos (71,2%), seguits dels provocats contra el patrimoni, 207 expedients (23.8%). Aquells altres contra els interessos generals i l'ordre públic mostren una taxa inferior al 5%.

Taula 16. Descripció del fet delictiu

Fet delictiu	Freqüència	Percentatge
Contra les persones	620	69,82
Contra el patrimoni	207	23,31
Contra els interessos generals	28	3,15
Contra l'ordre públic	16	1,80

Gràfic 9. Descripció del fet delictiu

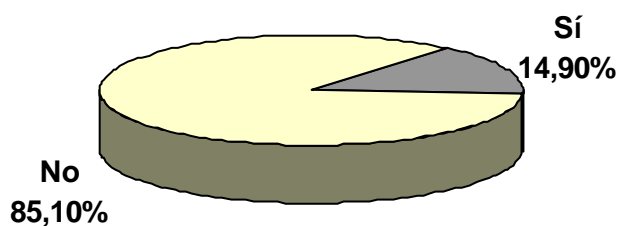

Es destacable com la inmensa majoria dels delictes analitzats, 747 casos, no presentaven factors agreujants (84.12%).

Taula 17. Agreujants

Agreujants	Freqüència	Percentatge	Percentatge vàlid
Si	131	14,75	14,9
No	747	84,12	85,1

Gràfic 10. Agreujants (percentatge vàlid)

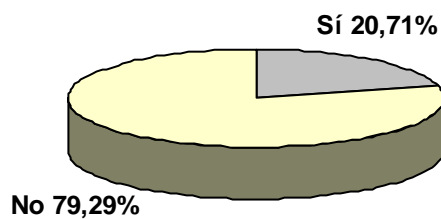

També destaca l'absència, de forma majoritària de fets delictius previs a aquell que provoca l'inici de la medicació. Així els antecedents només hi eren presents a 111 casos (12.50 %). Cal destacar que no apareix informació en el 39.6 % dels casos analitzats.

Taula 18. Antecedents

Antecedents	Freqüència	Percentatge
Si	111	12,50
No	425	47,86
No consta	352	39,64

Gràfic 11. Antecedents (percentatge vàlid)

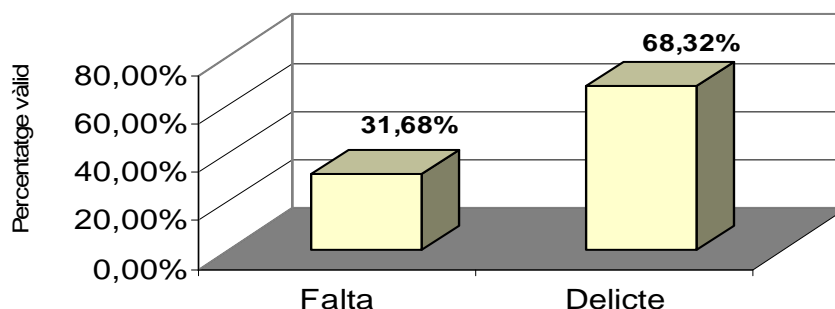

De forma prioritaria cal dir que no es recull informació respecte a aquest factor (787 casos, que representen el 88.6% de la població estudiada). Dels expedients que si consta la informació, la majoria dels fets delictius antercedents al inductor de la mediació son de tipus delictiu (69 casos) i no faltes (3,60 % front al 7,77% respectivament).

Taula 19. Tipus fet delictiu antecedent

Tipus fet	Freqüència	Percentatge
Falta	32	3,60
Delicte	69	7,77
No consta	787	88,63

Gràfic 12. Tipus fet delictiu antecedent (percentatge vàlid)

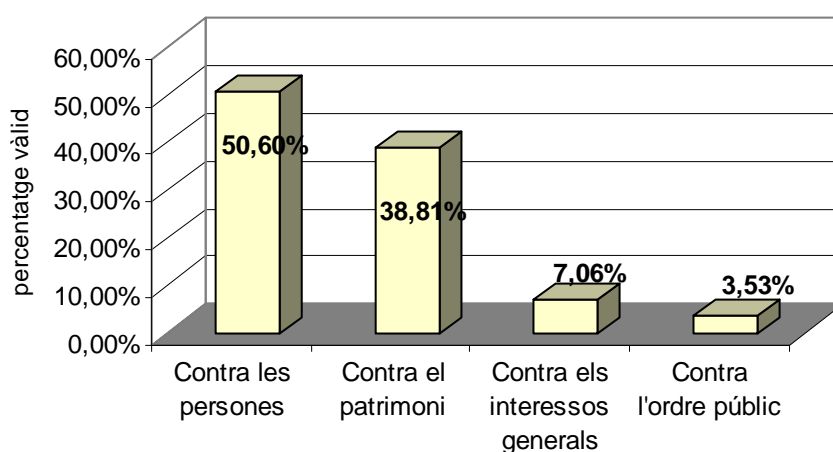

Respecte a les característiques del fets delictius antercedents apareix el mateix problema abans citat (absència d'informació en 803 expdients, 90.4% de la població estudiada). Malgrat això a la resta observem una majoria dels delictes contra les persones amb 43 casos (4.8%) seguits dels patrimonials (3.7%).

Taula 20. Descripció del fet delictiu antecedents

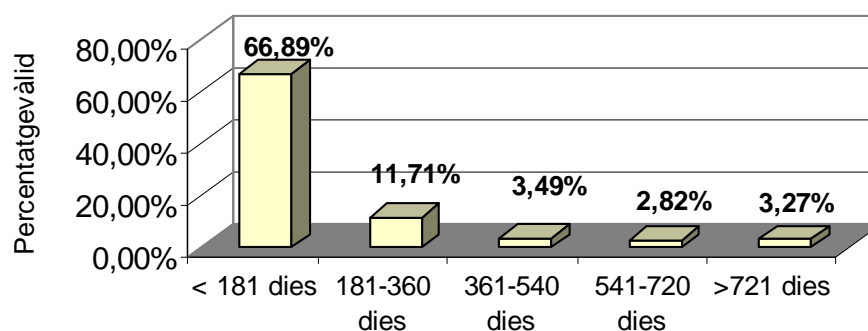
Fet delictiu	Freqüència	Percentatge
Contra les persones	43	4,84
Contra el patrimoni	33	3,72
Contra els interessos generals	6	0,68
Contra l'ordre públic	3	0,34
No consta	803	90,4

Gràfic 13. Descripció del fet delictiu antecedents

El temps transcorregut des del fet delictiu fins l'inici de la mediació mostra una dispersió entre un dia i 5.422, amb una mitjana de 252,89 dies i una desviació standard de 462,573. A la inmensa majoria dels casos la medicació s'inicia al llarg dels primers 6 mesos després dels fets.

Gràfic 14. Latència fet delictiu/mediació (en dies)

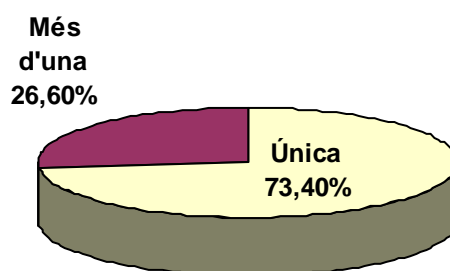

El ratio de número de víctimes a cada acte delictiu es majoritàriament d'una sola (73.4%) si ve cal destacar que un 26.6% de la població estudiada no era individual.

Taula 21. Nombre de víctimes

Nombre de víctimes	Freqüència	Percentatge
Única	635	73,4
Més d'una	230	26,6

Gràfic 15. Nombre de víctimes

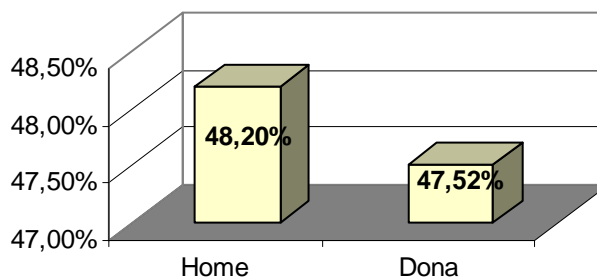

El sexe de les víctimes mostra una divisió pràcticament al 50% entre tot dos sexes, homes 48,20% i dones 47,52%.

Taula 22. Sexe de les Víctimes

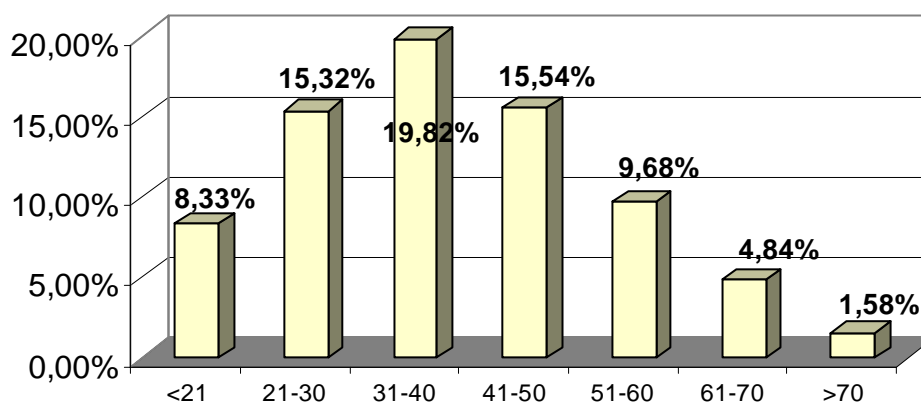
Sexe	Freqüència	Percentatge
Home	428	50,4
Dona	422	49,6

Gràfic 16. Sexe de la víctima

L'edat de les víctimes es una informació no recollida en el 24,98% dels casos. Malgrat això observem un mínim de 3 anys i un màxim 89, amb una mitja de 38,83 anys i una desviació estàndar de 14,881. La majoria de les víctimes, 176 casos, tenen una edat situada entre 31-40 anys (19.82%) amb un progressiu decrement a tots dos costats d'aquest interval.

Gràfic 17. Edat de la víctima

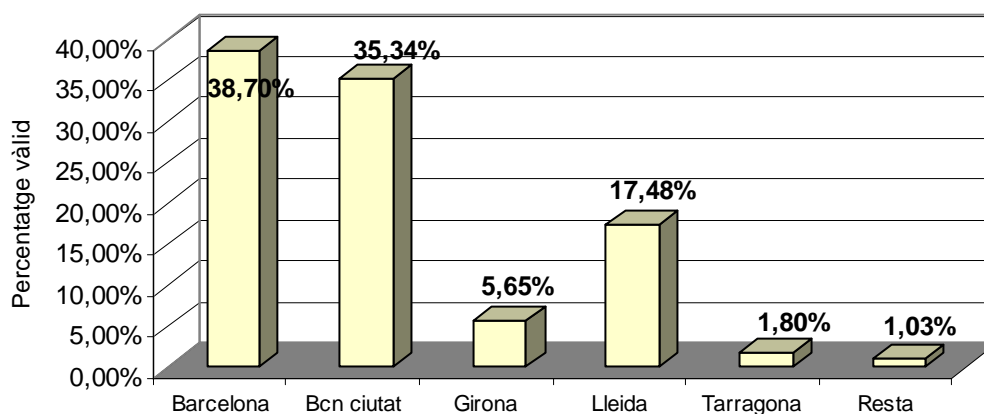

Més del 60% de les víctimes estudiades vivien a Barcelona ciutat, 275 casos (30,97%) o a la seva província, 301 subjectes (33,90%).

Taula 23. Residència de les víctimes

Província	Freqüència	Percentatge
Barcelona	301	33,90
BCN ciutat	275	30,97
Girona	44	4,95
Lleida	136	15,32
Tarragona	14	1,58
Resta	8	0,90
No consta	110	12,39

Gràfic 18. Residència de la víctima

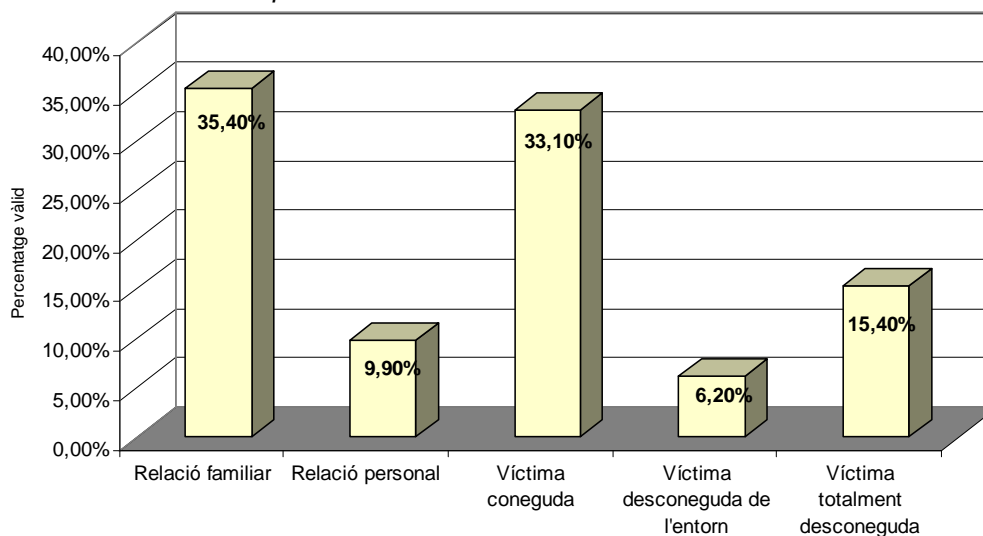

Respecte a la relació existent entre l'agressor i la víctima destaca com una majoria presentaven un conèixement previ, per sobre del 75% i molt especialment el tipus de relació era familiar (35.4%), només un 15.4% dels casos estudiats les persones implicades eren completament desconegudes.

Taula 24. Relació víctima-imputat

Relació	Freqüència	Percentatge
Relació familiar	200	35,4
Relació personal	56	9,9
Víctima coneguda	187	33,1
Víctima desconeguda de l'entorn	35	6,2
Víctima totalment desconeguda	87	15,4
Sense dades	323	36,37

Gràfic 25. Relació víctima/imputat

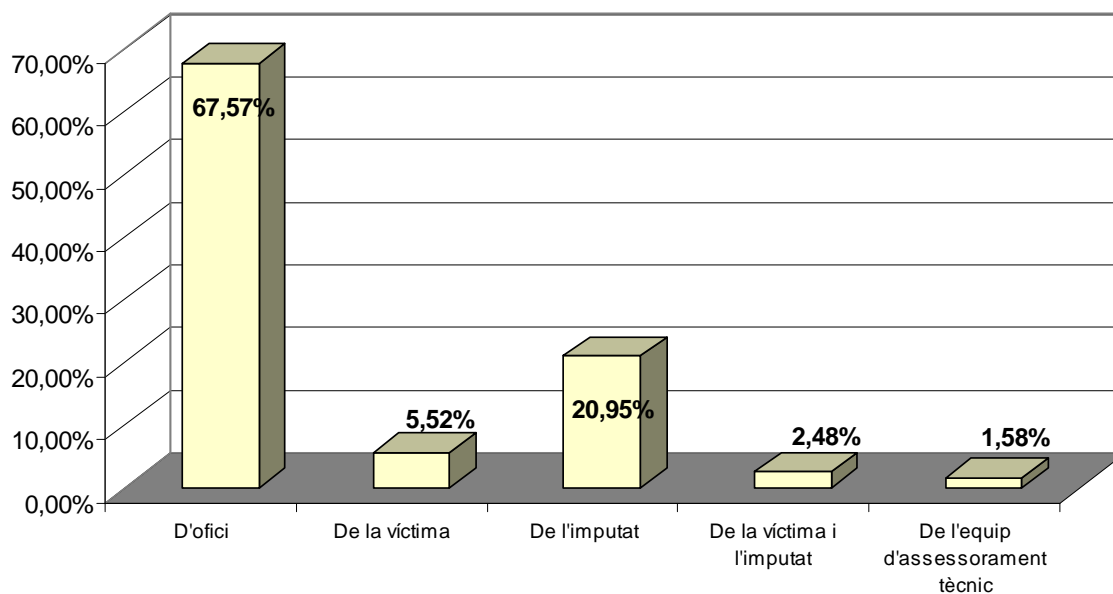

La font peticionaria de la mediació era majoritàriament d'ofici, 600 casos (68.9%) seguida en un segon terme molt llunya per l'imputat, 186 (21.4%). Cal destacar especialment com un 2.5% la demanda va procedir dels víctima i l'imputat conjuntament.

Taula 25. Tipus petició de mediació

Tipus petició	Freqüència	Percentatge
D'ofici	600	67,57
De la víctima	49	5,52
De l'imputat	186	20,95
De la víctima i l'imputat	22	2,48
De l'equip d'assessorament tècnic	14	1,58

Gràfic 20. Tipus petició de mediació

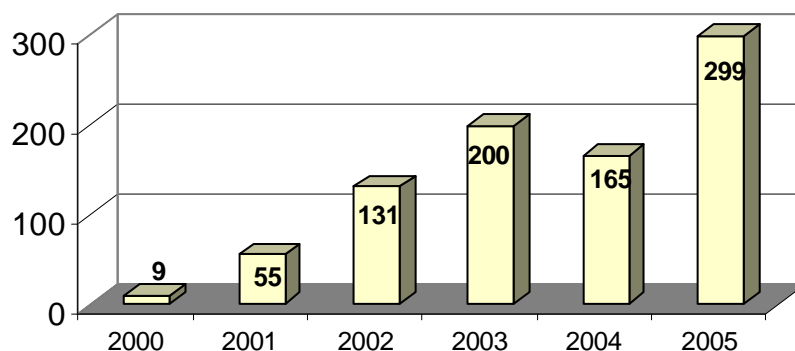

Respecte a la data d'inici del procés de mediació destaca un procés clarament ascendent amb el pas del temps des del 1% a l'any 2000 fins al 34,7% al 2005, amb una petita deballada al 2004 (19,2%).

Taula 26. Data d'inici de procés de mediació

Any	Freqüència	Percentatge
2000	9	1,0
2001	55	6,4
2002	131	15,3
2003	200	23,3
2004	165	19,2
2005	299	34,67

Gràfic 21. Data d'inici de procés de mediació

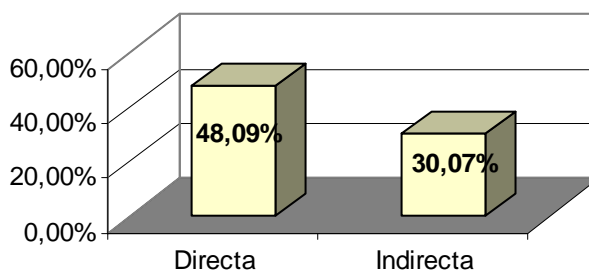

Una majoria dels processos de mediació desenvolupats van adoptar un tipus de contacte directe entre la víctima i l'imputat, 427 casos (61.%).

Taula 27. Forma de mediació

Forma mediació	Freqüència	Percentatge
Directa	427	48,09
Indirecta	267	30,07
Sense dades	194	21,84

Gràfic 22. Forma de mediació

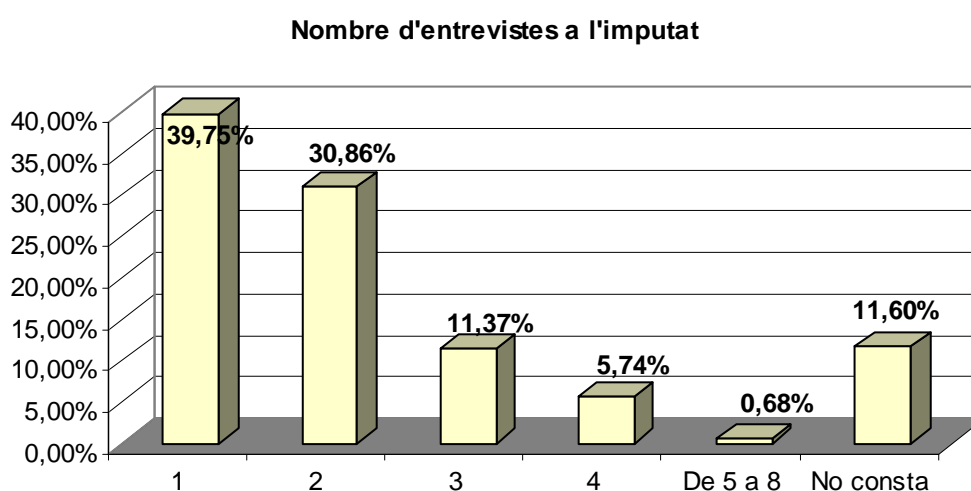

El número d'entrevistes necessaries amb l'imputat per poder dur a terme la mediació son gairabé una o dues (45% i 34.9% respectivament). Només un 0.8% dels casos van necessitar 5 o més reuions de mediació. Cal destacar com a significativa la dada de l'absència d'informació en 103 casos (11.6%).

Taula 28. Número de entrevistes a l'imputat

Nombre d'entrevistes	Freqüència	Percentatge
1	353	45,0
2	274	34,9
3	101	12,9
4	51	6,5
5 - 8	6	0,8
Sense dades	103	11,6

Gràfic 23. Número de entrevistes a l'imputat

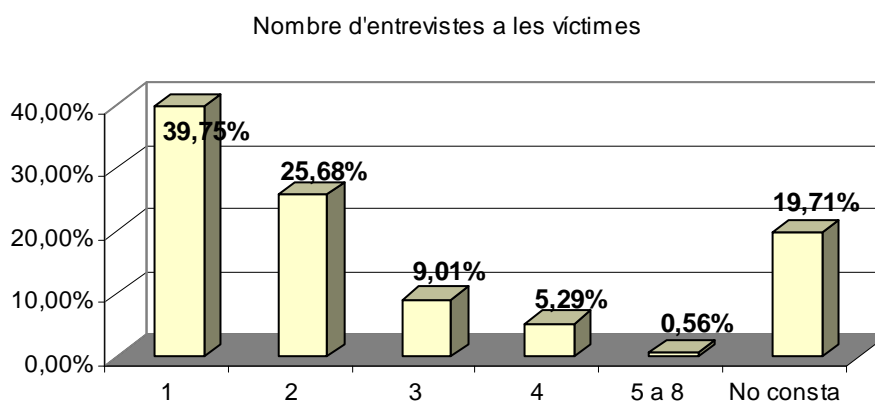

Respecte al número d'entrevistes amb les víctimes mostren una distribució similar a les analitzades previament amb l'imputat , així majoritàriament es fan una o dues reunions (49.5% i 32% respectivament). Igualment l'absència d'informació es troba a 175 expedients (19.7% de la població estudiada).

Taula 29. Número de entrevistes a les víctimes

Número entrevistes	Freqüència	Percentatge
1	353	49,5
2	228	32,0
3	80	11,2
4	47	6,6
5-8	5	0,6
Sense dades	175	19,71

Gràfic 24. Número de entrevistes a les víctimes

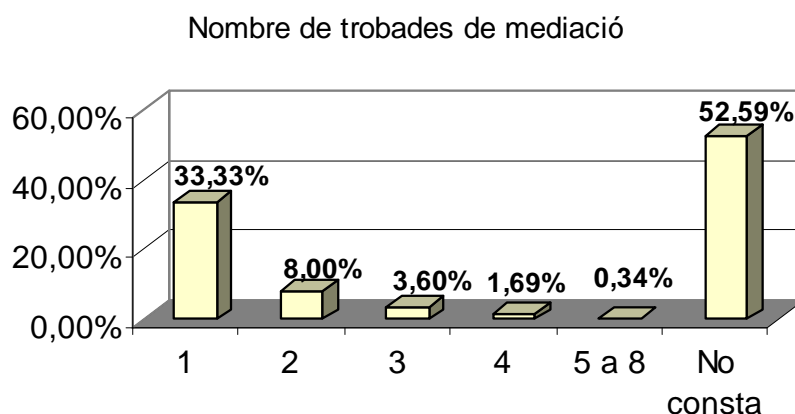

Si observem el número de trobades entre víctima i agressor necessaries per dur a terme al mediació hi ha una absència signifciativa de dades (467 expedients) en el 52.6% de la població. De la resta es ratifiquen les dades anteriors, així un 70.3% dels casos el procés es va desenvolupar al llarg d'una sola reunió i tan sols el 1.6% dels processos van necessitar de 5 o més sessions.

Taula 30. Número Trobades de mediació

Número trobades	Freqüència	Percentatge
1	296	70,3
2	71	16,9
3	32	7,6
4	15	3,6
5 - 8	7	1,6
Sense dades	467	52,59

Gràfic 25. Número trobades de mediació

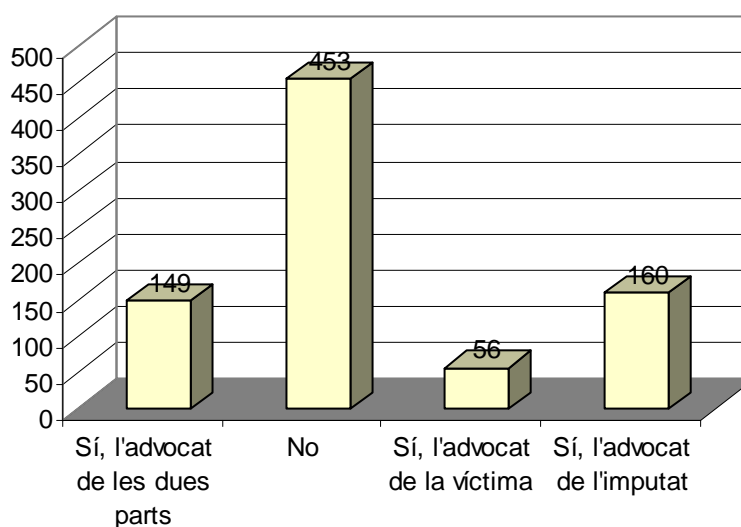

A més del 50% dels casos, 453, de mediació realitzats no hi va participar cap advocat (55.4%) i quan això es produïa majoritàriament era el de l'imputat (19.6%) o de les dues parts (18.2%).

Taula 31. Informació/participació de l'advocat

Informació/participació	Freqüència	Percentatge
Sí, l'advocat de les dues	149	18,2
No	453	55,4
Sí, l'advocat de la víctima	56	6,8
Sí, l'advocat de l'imputat	160	19,6

Gràfic 26. Informació/participació de l'advocat

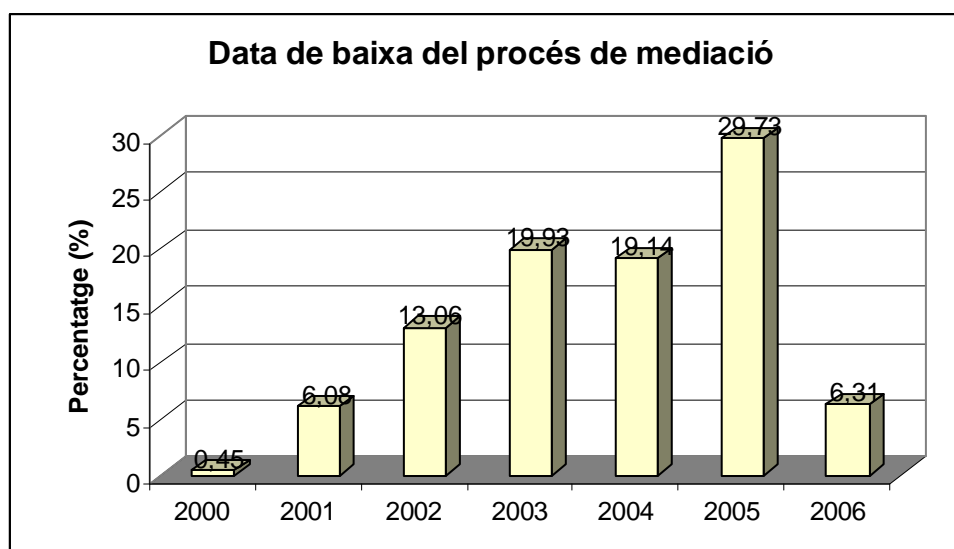

Respecte a l'any de finalització del procés de mediació mostra una distribució similar al d'inici, sens dubte degut al número de sessions de mediació necessàries, abans comentat. Així observem un increment amb el pas dels anys (del 0,5% al 2000 fins al 31,4% al 2005) amb una lleugera caiguda al 2004.

Taula 32. Data de baixa en el procés de mediació

Any	Freqüència	Percentatge
2000	4	0,45
2001	54	6,08
2002	116	13,06
2003	177	19,93
2004	170	19,14
2005	264	29,73
2006	56	6,31

Gràfic 26. Data de baixa en el procés de mediació

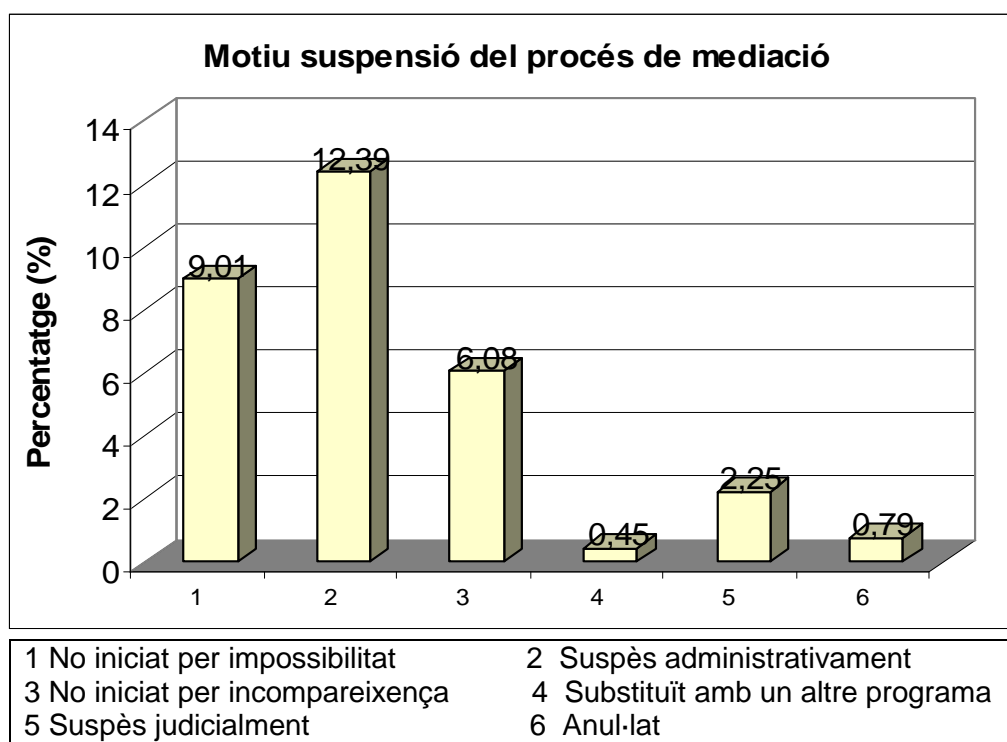

Si el procés de mediació es suspenia el motiu principal va ser una causa administrativa, 110 casos (12,39%) seguit d'una impossibilitat d'iniciar-ho, 80 expedients (9,01%) i en tercer lloc per incomparecència d'una de les parts afectades (6,08%). Cal destacar especialment com la suspensió judicial només va afectar al 2,25% dels casos.

Taula 33. Motiu suspensió del procés de mediació

Motiu suspensió	Freqüència	Percentatge
No iniciat per impossibilitat	80	9,01
Suspès administrativament	110	12,39
No iniciat per incompareixença	54	6,08
Substituit amb un altre programa	4	0,45
Suspès judicialment	20	2,25
Anul·lat	7	0,79
Sense dades		69,03

Gràfic 27. Motiu suspensió del procés de mediació

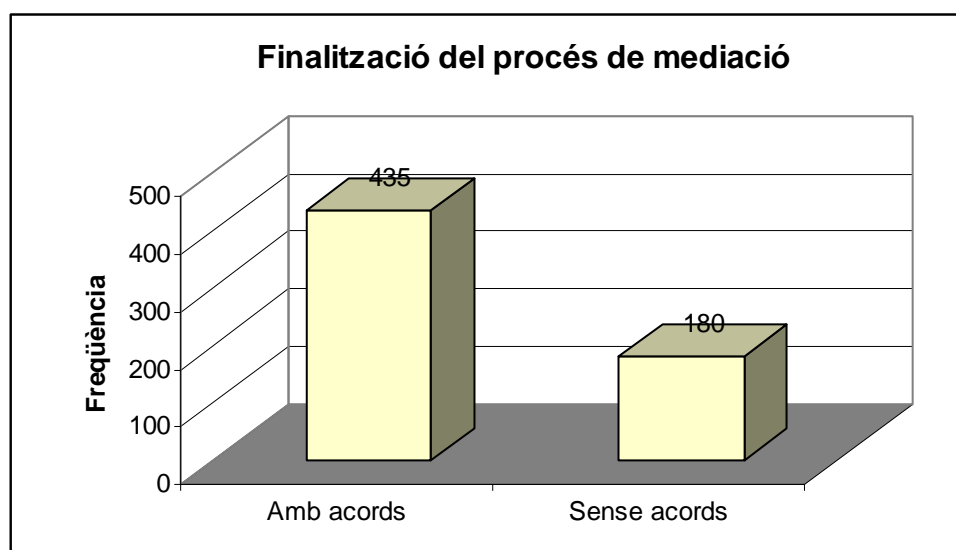

Malgrat no disposar informació en un 20,74% dels expedients buidats, la majoria dels processos de mediació penal van acabar amb acord, 435 expedients (70.7%) front al 29.3% sense acords.

Taula 34. Finalització del procés de mediació

Finalització procés	Freqüència	Percentatge
Amb acords	435	48,99
Sense acords	180	20,27
Sense dades	273	30,74

Gràfic 28. Finalització del procés de mediació

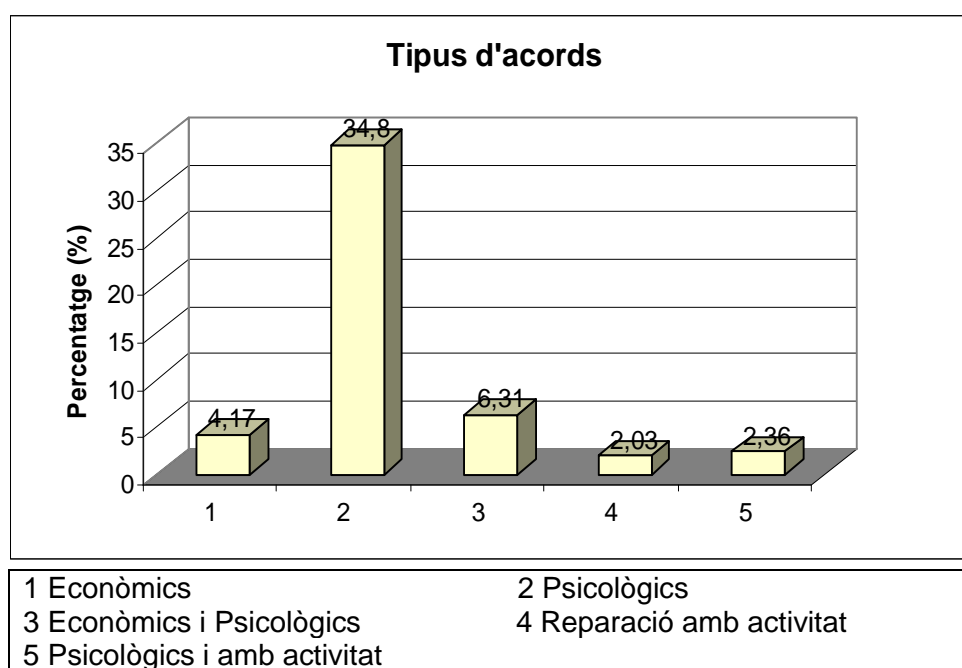

Els tipus d'acords assolits no apareixen en un total de 447 expedients consultats (50.3%), però quan hi ha informació mostren un clar predomini dels psicològics, 309 casos (34,80%) seguit en segon terme dels econòmics-psicològics, 56 expedients (6,31%).

Taula 35. Tipus d'acords Assolits

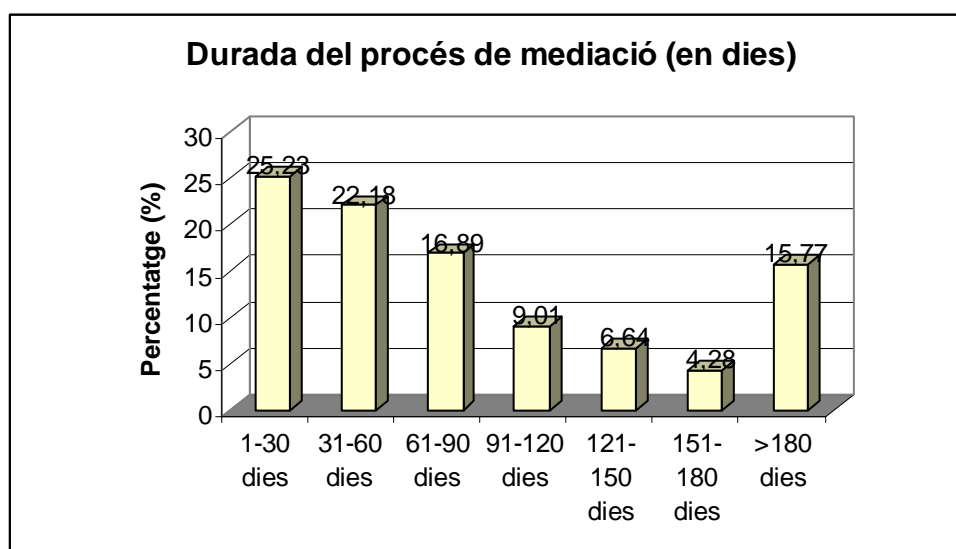
Tipus d'acords	Freqüència	Percentatge
Econòmics	37	4,17
Psicològics	309	34,80
Econòmics i Psicològics	56	6,31
Reparació amb activitat	18	2,03
Psicològics i amb activitat	21	2,36
Sense dades	447	50,34

Gràfic 29. Tipus d'acords Assolits

La durada total del procés de mediació mostra un mínim de 1 dia i un màxim de 750, amb una mitja de 80,90 dies i una desviació de 81,161. Prioritàriament podem establir un període de 3 mesos com a més habitual. Cal significar que en 140 expedients el procés es va perllongar per més de 5 mesos (15.8%).

Gràfic 30. Durada total en dies

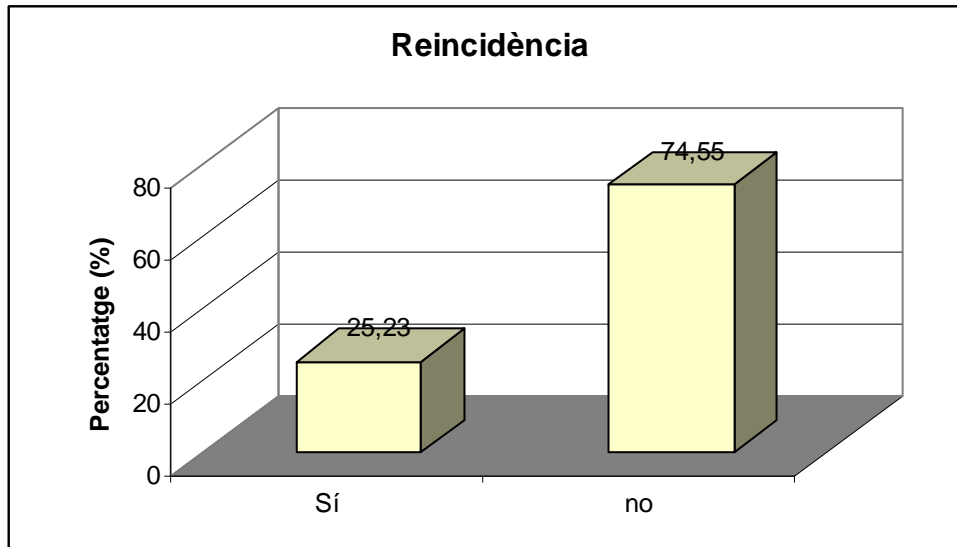

La taxa de reincidència trobada a l'estudi va ser només del 25.23% (224 casos).

Taula 36. Reincidència

Reincidència	Freqüència	Percentatge
Si	224	25,23
No	662	74,55

Gràfic 31. Reincidència

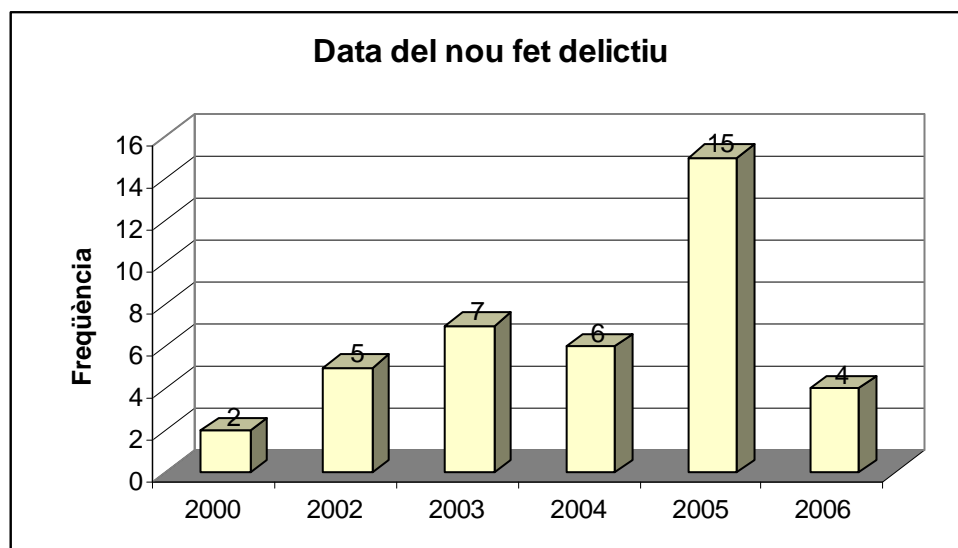

Respecte a la data del nou fet delictiu comès després de finalitzada al mediació la majoria no consta informació a 850 casos. Malgrat això trobem que la taxa més elevada es dona l'any 2005 amb 15 casos (1,69%).

Taula 37. Data del nou fet delictiu

Any	Freqüència	Percentatge
2000	2	0,23
2002	5	0,56
2003	7	0,79
2004	6	0,68
2005	15	1,69
2006	4	0,45
Sense dades	850	95,61

Gràfic 32. Data del nou fet delictiu

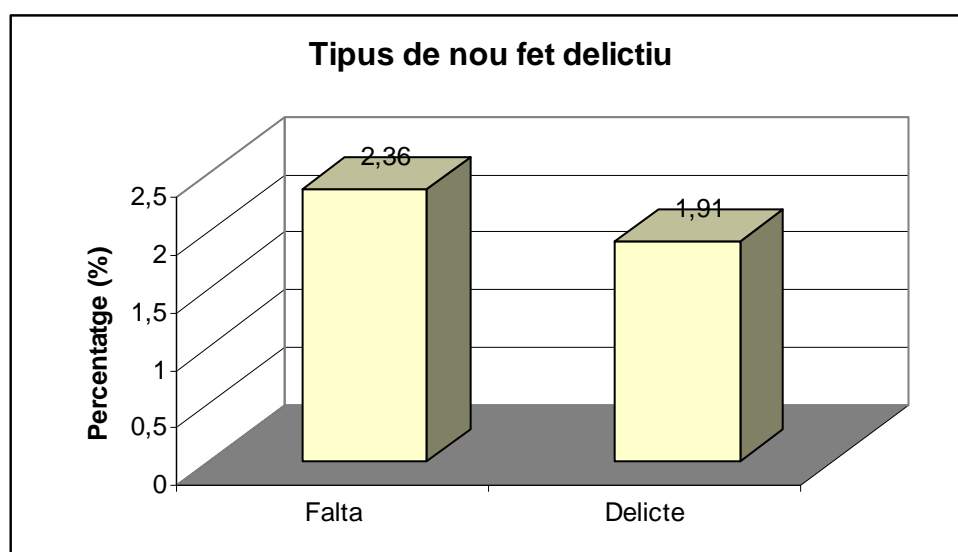

Majoritàriament tampoc consten les característiques del nou fet delictiu desenvolupat (850), si be s'observa una lleugera majoria de tipus falta (2,36%).

Taula 38. Tipus de nou fet delictiu

Tipus de fet	Freqüència	Percentatge
Falta	21	2,36
Delicte	17	1,91
No consta	850	95,72

Gràfic 33. Tipus de nou fet delictiu

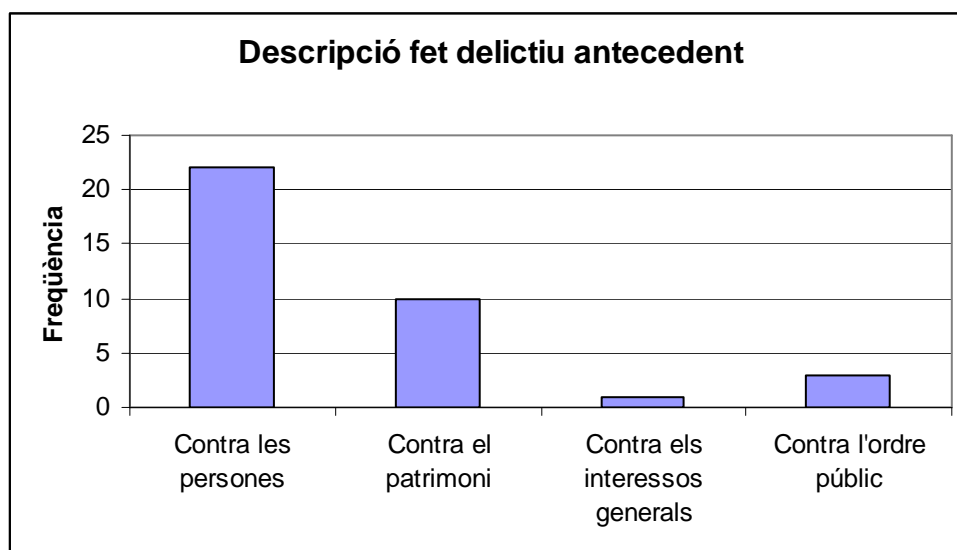

Respecte al tipologia de fet delictiu comès després de la mediació destaquen igualment el expedients sense informació (852 casos, 95.9% de la població), dels que si hi ha es mostra un predomini dels delictes contra les persones (2.5%).

Taula 39. Descripció nou fet delictiu

Fet delictiu	Freqüència	Percentatge
Contra les persones	22	2,5
Contra el patrimoni	10	1,1
Contra els interessos generals	1	0,1
Contra l'ordre públic	3	0,3
No consta	852	95,9

Gràfic 34. Descripció nou fet delictiu

7.2. Qüestionari satisfacció.

Respecte de la valoració de la satisfacció, a la taula 40 es mostren els descriptius de les puntuacions de cadascun dels ítems i la seva puntuació total. També es mostra la puntuació dels tres ítems que valoren de forma global la intervenció del mediador (ítem 14), el desenvolupament del procés de mediació (ítem 15) i els acords assolits (ítem 16).

La mitja i la desviació standar de la puntuació de cada ítem, i per ordre ascendent, ha estat la següent: ítem 1 (7.50, 2.28); ítem 4 (7.38, 2.53); ítem 2 (7.33, 2.59); ítem 3 (6.92, 2.89); i ítem 5 (6.39, 2.82)

La puntuació y la desviació standar del ítems criteri han estat: ítem 6 (7.50, 2.58); ítem 7 (7.21, 2.50); i ítem 8 (6.95, 2.75)

Per últim, la mitja de la puntuació total ha estat de 35.51 amb una desviació standar de 11.25

Taula 40. Estadístics descriptius del qüestionari de satisfacció.

	N	Mínim	Máxim	Mitja	Desviació standar
Ítem 1	153	0	10	7,50	2,28
Ítem 2	153	0	10	7,33	2,59
Ítem 3	153	0	10	6,92	2,89
Ítem 4	153	0	10	7,38	2,53
Ítem 5	153	0	10	6,39	2,82
Puntuación Total	153	0	50	35,51	11,25
Ítem 6	153	0	10	7,50	2,58
Ítem 7	153	0	10	7,21	2,50
Ítem 8	153	0	10	6,95	2,75

En el qüestionari també es preguntava als entrevistats si recomanarien a d'altres víctimes de delictes o faltes semblants que consideressin la possibilitat de participar en un programa de mediació. A la taula 41 es mostren els percentatges de cada tipus d'usuari (víctima o imputat). La gran majoria, un 83,7 % van contestar que si recomanarien la participació en un programa de mediació, en front d'un 16,3 que va contestar que no.

Taula 41. Percentatges de la Recomanació del programa de mediació en funció del tipus d'usuari

		Recomanació del programa de mediació	
		Si	No
Tipus d'usuari	Imputat	83,3%	16,7%
	Víctima	84,1%	15,9%
Total		83,7%	16,3%

7.3. Anàlisi analític.

H1: Els infractors que finalitzen la mediació amb acord escrit mostren una reincidència menor que aquells altres que no ho fan.

Taula 42. Finalització procés de mediació i reincidència

Finalització	Reincidència	
	Si	No
Àmb acords	104	331
Sense acords	43	135

El grau d' associació entre aquestes dues variables no mostres diferències estadístiques significatives (Chi- Cuadrado de Pearson, $p=0,948$), en conseqüència no es demostra la hipòtesis apuntada inicialment.

H2: Una duració temporal més breu de la mediació provoca una reincidència més elevada i una satisfacció inferior que una relació més perllongada amb el procés.

Taula 43. Durada del procés de mediació(*) i reinciència dels imputats.

Durada mediació	Reincidència	
	Si	No
< Mitja	144	376
> Mitja	80	286

(*) En dies.

El grau d' associació entre aquestes dues variables va resultà significatiu ($P<0.05$) (prova Chi- Cuadrado de Pearson, $p=0,49$), en conseqüència una duració més breu del procés de mediació provoca un major grau de reincidència.

Taula 44. Durada del procés de mediació (*) i satisfacció dels participants.

	Durada	N	mitja des Rangs	Suma dels
Puntuació	< Mitja	97	74,97	7272,00
	> Mitja	56	80,52	4509,00
	Total	153		

(*) En dies.

La diferència de mitges dels rangs de aquestes dues variables no va resultar significativa (prova U de Mann-Whitney, $p=0,455$). Es a dir, la segona part de l'hipòtesi apuntada no es va complir, així la durada no mostra relació amb el grau de satisfacció dels participants.

H3: Els infractors de sexe masculí mostren una reincidència superior i un grau de superior inferior a les de sexe femení.

Taula 45. Sexe del imputat i reincidència.

	Reincidència	
	Si	No
Sexe		
Home	140	467
Dona	84	194

El grau d' associació entre aquestes dues variables va resultar significatiu ($P<0.05$) (prova Chi- Cuadrado de Pearson, $p=0,023$), es a dir, els homes mostren una taxa de reincidència superior a les dones un cop finalitzada la mediació.

Taula 46. Sexe del imputat i grau de satisfacció.

	Sexe	N	mitja Rangs	Suma Rangs
Puntuació	Home	107	76,34	8168,00
	Dona	46	78,54	3613,00
	Total	153		

La diferència de mitges dels rangs de aquestes dues variables no va resultar significativa (prova U de Mann-Whitney, $p=0,777$), es adir, no apareixen diferències en el grau de satisfacció amb la mediació realitzada en funció del sexe dels participants.

H4: La existència de una relació prèvia a la mediació entre l'infractor i la víctima incideix en un grau de reincidència superior i una satisfacció menor un cop finalitzat el procés, de totes dues parts.

Taula 47. Relació prèvia víctima-imputat i reincidència.

	Reincidència	
	Si	No
Relació víctima-imputat		
Relación Propera	71	183
Relación Llunyana	153	479

El grau d' associació entre aquestes dues variables no va resultar significatiu (prova Chi- Cuadrado de Pearson, $p=0,246$). No hi ha relació entre un coneixement previ entre víctima i imputat amb la reincidència posterior d'aquest últim.

Taula 48. Relació prèvia víctima-imputat i grau de satisfacció amb la mediació.

		N	mitja Rangs	Suma Rangs
Puntuació	Relació Propera	47	76,54	3597,50
	Relació Llunyana	106	77,20	8183,50
	Total	153		

La diferència de mitges dels rangs de aquestes 2 variables no va resultar significativa (prova U de Mann-Whitney, $p=0,932$). El coneixement previ entre víctima i imputat no mostra relació amb le grau de satisfacció cap a la mediació.

H5: Quan l'edat del infractor es més baixa, hi ha una major reincidència i menys satisfacció amb la mediació.

Taula 49. Edat del imputat i reincidència.

	Reincidència	
	Si	No
Edat imputat		
< Mitja	109	335
> Mitja	115	327

El grau d' associació entre aquestes 2 variables no va resultar significatiu (prova Chi- Cuadrado de Pearson, $p=0,615$). No hi ha relació entre la edat de l'imputat i la reincidència posterior.

Taula 50. Edat del imputat i satisfacció amb la mediació.

	Edat	N	mitja Rangs	Suma Rangs
Puntuació	< Mitja	77	72,76	5602,50
	> Mitja	76	81,30	6178,50
	Total	153		

La diferència de mitges dels rangs de aquestes 2 variables no va resultar significativa estadísticament (prova U de Mann-Whitney, $p=0,233$). La edat de l'imputat no afecta al grau de satisfacció amb la mediació.

H6: Els autors de actes delictius mostren una reincidència més elevada i una grau de satisfacció més baix que els de faltes.

Taula 51. Tipus de fet delictiu i reincidència.

Tipus de fet delictiu	Reincidència	
	Si	No
Falta	135	277
Delicte	88	376

El grau d' associació entre aquestes dues variables va resultar significatiu ($P<0,001$) (prova Chi- Cuadrado de Pearson, $p=0,000$). En conseqüència es confirma la hipòtesi relativa a que els autors de fets delictius tenen una reincidència més elevada que aquells altres imputats de faltes.

Taula 52. Tipus de fet delictiu i satisfacció amb la mediació.

	Tipus fet delictiu	N	mitja Rangs	Suma Rangs
Puntuació	Falta	82	82,49	6764,50
	Delicte	71	70,65	5016,50
	Total	153		

La diferència de mitges dels rangs de aquestes dues variables no va resultar significativa (prova U de Mann-Whitney, $p=0,099$). No hi ha diferència entre els imputats per faltes o delictes en el seu grau de satisfacció vers la mediació.

H7: La presència d'antecedents per delicte o falta prèviament a la mediació provoca una major reincidència i una menor satisfacció.

Taula 53. Antecedents de l'imputat i reincidència.

	Reincidència	
	Si	No
Antecedents		
Si	22	89
No	94	330

El grau d' associació entre aquestes dues variables no va resultar significatiu (prova Chi- Cuadrado de Pearson, $p=0,593$) es a dir la presència d'antecedents no té relació amb la reincidència posterior a la mediació.

Taula 54. Antecedents del imputat i satisfacció amb la mediació.

	Antecedents	N	mitja Rangs	Suma
Puntuació	Si	14	40,00	560,00
	No	77	47,09	3626,00
	Total	91		

La diferència de mitges dels rangs de aquestes dues variables no va ser significativa estadísticament (prova U de Mann-Whitney, $p=0,355$). No es confirma la hipòtesi, es a dir els antecedents del imputat no es relació amb la satisfacció amb la mediació.

H8: Una latència menor entre el delicte/falta comés i la mediació implica una menor reincidència i una satisfacció més alta.

Taula 55. Latència fet-mediació (en dies) i reincidència.

	Reincidència	
	Si	No
Latència fet/mediació		
< Mitja	15	45
> Mitja	24	69

El grau d' associació entre aquestes dos variables no va resultà significatiu (prova Chi- Cuadrado de Pearson, $p=0,911$), així doncs el temps transcorregut des dels fets a l'inici de la mediació no afecta a la reincidència posterior.

Taula 56. Latència fet-mediació (en dies) i satisfacció amb la mediació.

	Latència	N	mitja Rangs	Suma
Puntuació	< Mitja	60	82,01	4920,50
	> Mitja	93	73,77	6860,50
	Total	153		

La diferència de mitges dels rangs de aquestes dues variables no va resultar significativa (prova U de Mann-Whitney, $p=0,261$). La hipòtesi no es demostra, un temps de latència superior des dels fets fins a la mediació no afecta al grau de satisfacció dels participants.

H9: A més d'una víctima en el delictes més reincidència i menys satisfacció.

Taula 57. Número de Víctimes i reincidència.

	Reincidència	
	Si	No
Número Víctimes		
Una	148	485
+ d'una	68	162

El grau d' associació entre aquestes dues variables no va resultar significatiu (prova Chi- Cuadrado de Pearson, $p=0,064$), pero si mostra una tendència estadística es a dir, la existència de més d'una víctima està lleugerament relacionada amb un grau de reincidència major posterior a la mediació.

Taula 58. Número de Víctimes i Satisfacció.

	Número Víctimes	N	mitja	Rangs	Suma
Puntuació	Única	117		77,69	9090,00
	+ d'una	35		72,51	2538,00
	Total	152			

La diferència de mitges dels rangs de aquestes dues variables no va resultar significativa (prova U de Mann-Whitney, $p=0,541$). No hi ha relació entre el número de víctimes implicades en els fets i el grau de satisfacció amb la mediació seguida.

H10: Si la petició procedeix del propi infractor observem una reincidència més baixa i un grau de satisfacció més elevat.

Taula 59. Procedència de la petició de mediació i reincidència

	Reincidència	
	Si	No
Tipus petició mediació		
Petició imputat	38	148
Resta de peticions	186	514

El grau d' associació entre aquestes dues variables no va resultar significatiu (prova Chi- Cuadrado de Pearson, $p=0,087$). Es indiferent si es el propi demana la mediació o es fa des d'altres àmbits o persones implicades.

Taula 60. Tipus petició mediació i satisfacció amb la mediació.

	Tipus petició	N	mitja	Rangs	Suma
Puntuació	Petició imputat	29		64,59	1873,00
	Resta de peticions	124		79,90	9908,00
	Total	153			

La diferència de mitges dels rangs de aquestes dues variables no va resultar significativa (prova U de Mann-Whitney, $p=0,093$). No es confirma la hipòtesi. La petició provingui o no de l'imputat no afecta al grau de satisfacció.

H11: Si es produeix una mediació directa, apareix una reincidència més baixa i una satisfacció més elevada.

Taula 61. Forma de mediació i reincidència

	Reincidència	
	Si	No
Forma de mediació		
Directa	107	320
Indirecta	71	194

El grau d' associació entre aquestes dues variables no va resultar significatiu (prova Chi- Cuadrado de Pearson, $p=0,612$). No es confirma la hipòtesi relativa a que la mediació directa provoca una reincidència més baixa.

Taula 62. Forma de mediació i satisfacció amb la mediació.

	Forma de	N	mitja Rangs	Suma
Puntuació	Directa	104	75,21	7821,50
	Indirecta	44	72,83	3204,50
	Total	148		

La diferència de mitges dels rangs de aquestes dues variables no va resultar significativa (prova U de Mann-Whitney, $p=0,758$). No es demostra que la mediació directa afecti al grau de satisfacció amb la mediació.

H12: Quan es produeix una suspensió del procés de mediació per inassistència de l'imputat el nivell de reincidència es superior i la satisfacció més baixa.

Taula 63. Motiu suspensió del procés i reincidència

	Reincidència	
	Sí	No
Motiu suspensió del procés		
Incompareixença Imputat	15	39
Resta de casos	209	623

El grau d' associació entre aquestes 2 variables no va resultar significatiu (prova Chi- Cuadrado de Pearson, $p=0,663$). No es demostra l'hipòtesi, la incompareixença de l'imputat a la mediació no afecta a la reincidència posterior d'aquest.

Taula 64. Motiu suspensió del procés i satisfacció.

	Motiu suspensió	N	mitja Rangs	Suma
Puntuació	Incompareixença	1	111,50	111,50
	Resta de casos	152	76,77	11669,50
	Total	153		

La diferència de mitges dels rangs de aquestes 2 variables no va resultar significativa (prova U de Mann-Whitney, $p=0,549$). No es compleix l'hipòtesi inicial.

H13: La presència d'un acord psicològic final provoca una reincidència més baixa i una satisfacció més elevada.

Taula 66. Tipus acords i reincidència.

	Reincidència	
	Si	No
Tipus d'acords		
Psicològics	80	229
Resta acords	144	433

El grau d' associació entre aquestes 2 variables no va resultar significatiu (prova Chi- Cuadrado de Pearson, $p=0,761$). Els tipus d'acord assolits a la mediació, psicològics o d'altres tipus no afecten a la reincidència posterior.

Taula 67. Tipus d'acords i satisfacció amb la mediació.

	Tipus d'acords	N	mitja Rangs	Suma
Puntuació	Psicològics	88	83,18	7319,50
	Resta acords	65	68,64	4461,50
	Total	153		

La diferència de mitges dels rangs de aquestes dues variables si va resultar significativa ($P<0.04$)(prova U de Mann-Whitney, $p=0,045$). Es a dir es confirma l'hipòtesi d'un grau de satisfacció major amb la mediació quan s'assoleixen acords de continguts psicològics.

H14: La presència d'agreujants en el delicte/falta provoca una major reincidència i una menor satisfacció.

Taula 67. Agreujants i reincidència.

	Reincidència	
	Si	No
Agreujants		
Si	24	107
No	199	546

El grau d' associació entre aquestes dues variables va resultà significatiu ($P<0.05$) (prova Chi- Cuadrado de Pearson, $p=0,042$). Es compleix l'hipòtesi apuntada, la presència d'agreujants en els delictes mediats incideix en una major presència de reincidència.

Taula 68. Agreujants i satisfacció amb la mediació.

	Agreujants	N	mitja Rangs	Suma
Puntuació	Si	12	67,04	804,50
	No	140	77,31	10823,50
	Total	152		

La diferència de mitges dels rangs de aquestes dues variables no va resultar significativa (prova U de Mann-Whitney, $p=0,438$). No es comproba la relació inicial apuntada.

H15: La víctima presentarà un nivell de satisfacció més baix que els transgressors després de la mediació.

Taula 69. Tipus d'usuari i satisfacció amb la mediació.

	Tipus d'usuari	N	mitja Rangs	Suma
Puntuació	Imputat	84	75,26	6322,00
	Víctima	69	79,12	5459,00
	Total	153		

La diferència de mitges dels rangs de aquestes dues variables no va resultar significativa (prova U de Mann-Whitney, $p=0,592$). Es a dir, el fet de ser víctima o imputat no té rellevància amb el grau de satisfacció amb la mediació seguida.

H16: Una satisfacció més elevada amb la mediació per part dels infractors implicarà una reincidència més baixa després de la mediació.

Taula 70. Reincidència de l'imputat i satisfacció amb la mediació.

	Reincidència	
	Si	No
Satisfacció		
< Mitja	18	21
> Mitja	44	70

El grau d' associació entre aquestes dues variables no va ser significatiu (prova Chi- Cuadrado de Pearson, $p= 0,407$). La reincidència de l'imputat no mostra relació amb la satisfacció derivada del procés de mediació.

8. Conclusions.

El sexe preponderant dels inculpats es el masculí, així amb un 68.5% es similar a altres estudis a USA i Canadà (Umbreit, 1994a i b, 1995a i b), Sud-àfrica (Dissel, 2000). Situànt-se en el ventall de 59-70% trobada en el seu estudi per Warner (1992). Però al mateix temps molt inferior al porcentaje de Leeds (UK) del 92% (Wynne i Brown, 1998).

L'edat de l'imputat mitja de l'estudi son 37 anys, lleugerament superior a altres estudis a Canadà (Umbreit, 1995b) situada als 33 anys i a Sud-àfrica amb 35 (Dissel, 2000).

El tipus de fet delictiu d'una major gravetat (delicte vers falta) apareix en el 53% del casos, sent similar al estudis d'Umbreit a Canadà (1995b).

Respecte al tipus de delicte majoritariament son contra les persones (71.2%) de forma molt superior als delictes contra la propietat. Distributions similar apareixen a USA (Umbreit, 1994; Umbreit i Coates, 1992, 1993; Umbreit Coates i Vos, 2001), al Canadà (Umbreit, 1995b) o Gran Bretanya (Roberts, 1995).

L'absència d'antecedents penals en els imputats en el 79.3% dels casos es coincident amb els estudis realitzats a altres països (Perry, Lajeunesse i Woods, 1987), pero inferior a d'altres com per exemple a Leeds (UK) amb un 87% (Wynne i Brown, 1998).

La mitja del temps de latència fins a la mediació es de 253 dies, similar a d'altres (Wyrick i Constanzo, 1999).

L'edat de les víctimes oscil·la entre 3 i 89 anys mostra una dispersió molt més elevada que l'apareguda a altres treballs previs (15-38 anys de promig) (Umbreit, Coates i Vos, 2001).

L'existència d'un coneixement previ entre la víctima i l'agressor en el 78.4% dels casos del nostre estudi es coincideix amb algun estudi (Perry, Lajeneusse i Woods, 1987), però molt superior a d'altres (Umbreit, Coates i Vos, 2001), especialment al de Warner (1992) que situa la taxa d'Escòcia en només el 29%. Dintre de la relació sostinguda de tipus familiar la taxa a Catalunya es inferior a Sud-àfrica (35.4% front 58%).

La presència d'un 49.6% de dones víctimes al nostre estudi es superior al trobat a Leeds (UK) per Wynne i Brown (1998).

La major utilització de la mediació directa en el nostre estudi es coherent amb la resta de treballs científics publicats a USA, Anglaterra o Sud-àfrica (Perry, Lajeneusse i Woods, 1987; Niemeyer i Schichor, 1996; Wynne i Brown, 1998; Dignan, 1990; Dissel, 2000), si bé es superior al Canadà (61,5% front al 39%)(Umbreit, 1995a i b).

Respecte al número d'entrevistes realitzades per dur a terme la mediació el 70.3% del nostre estudi va necessitar d'una sola reunió, de forma concordant amb estudis realitzats a USA (Perry, Lajeneusse i Woods, 1987) i Sud-àfrica (Dissel, 2000). Però també es inferior als Centres anglesos (Roberts, 1995) doncs utilitzaven un mínim de 3 reunions.

L'absència de participació d'advocats en el procés de mediació es coincideix amb els seus papers secundaris segons va mostrar Dissel (2000) a Sud-àfrica.

El nostre estudi sobre el motiu de suspensió del VOM per incomparecència de l'imputat es situa en el 19.6%, sent inferior a la taxa trobada a USA (Schneider, 1986; Perry, Lajeneusse i Woods, 1987). Tanmateix la taxa d'acceptació inicial al programa VOM (29.1%) es lleugerament superior al trobat a Sud-àfrica (Dissel, 2000) i Anglaterra (Roberts, 1995).

La finalització del VOM amb acords es del 70.7%, sent lleugerament inferior a la taxa trobada a VOM juvenil a USA, on es situa per sobre del 90% (Collins, 1984; Clarke, Valence i Mace, 1992), adults d'Anglaterra (Dignan, 1990),

Canadà (Roberts, 1998) o Sud-àfrica (Dissel, 2000). Per contra, es similar al volum observat a USA (Umbreit, 1994; Umbreit i Coates, 1992, 1993; Warner, 1992). Però superior a alguns estudis sobre el VORP juvenil a USA (Niemeyer i Schichor, 1996).

Si analitzem el tipus d'acords assolits al finalitzar la mediació, la majoria son psicològics (70.1%) i al mateix temps superiors a d'altres estudis a USA situats entre 32-51% (Perry, Lajeneusse i Woods, 1987; Collins, 1984; Coates i Gehm, 1985), però similar a Sud-àfrica (64%)(Dissel, 2000).

El percentatge d'acords finalitzats amb resarciment econòmic de la víctima es inferior a d'altres estudis, 8.4% front 20-87% a USA i d'altres païssos (Perry, Lajeneusse i Woods, 1987; Collins, 1984; Coates i Gehm, 1985; Niemeyer i Schichor, 1996; Dissel, 2000).

L'absència de reincidència en el 74.7% dels casos es similar als estudis sobre el VOM juvenil (Carr, 1998; Nuggent i cols; 1999; Nuggent i Padock, 1995; Diganan, 1990) o adults a USA i Canadà (Stones, 2000; Umbreit, 1994 a i b; Umbreit, Coates i Vos, 2001; Letimer, Dowden i Muise, 2001; Niemeyer i Schichor, 1996; Roy, 1993) o be superior (Scheneider, 1986). Tanmateix es lleugerament superior a VOM adults a Leeds (68%)(Wynne i Brown, 1998).

L'absència de relació estadística significativa entre l'obtenció d'acords i la reincidència es coherent amb els resultats trobats per Clarke, Valente i Mace (1992) i Roy (1993) a USA. Però contradiu els resultats de les investigacions de Nuggent i Padock, 1985; Scheneider, 1986; Umbreit, 1994 a i b).

Una major duració temporal del procés de mediació es relaciona amb una reincidència menor, pero no amb la satisfacció, però no hi ha estudis que justifiquin la relació trobada. Es pot hipotetitzar que un major contacte interpersonal implica una major acceptació del fet delictiu per part del transgressor, tot incidint posteriorment en la seva conducta delictiva. Malgrat això es demostra que no hi ha relació directa amb el grau de satisfacció assolit.

Es a dir, la satisfacció no es relaciona amb el número de sessions sostingudes sino amb altres factors.

El fet comprovat d'una major reincidència en els homes agressors que les dones no s'ha trobat cap treball previ. Tanmateix el sexe dels imputats no mostra cap relació amb la satisfacció, qüestió ja destacada per Umbreit i Bradshaw (2000).

L'absència de relació entre una edat més baixa de l'imputat amb una taxa més elevada de reincidència es coincident amb els estudis previs de Nugent i Paddock (1995), Carr (1998), Niemeye i Schichor (1996), Stone (2000), Umbreit, Coates i Vos (2001) i Wynne i Brown (1998). Però no amb Roy (1993). Tanmateix l'absència de relació entre edat i satisfacció es coincident amb els estudis d'Umbreit i Bardshaw, 1999).

La relació demostrada entre delicte i major reincidència front les faltes es coincident amb el treball de Flaten (1996) amb joves, però contradiu els resultats de Roy (1993), també amb joves de programes VORM. L'absència de relació entre delicte i satisfacció es similar a les troballes de Umbreit i Bradshaw (1999).

L'absència de relació entre l'utilització de VOM directa i reincidència o satisfacció es conseqüents amb els estudis de Dignan (1990) en el primer cas i del mateix autor a USA, Umbreit i Roberts (1996) a Anglaterra en el segon cas. Cal puntualitzar que Warner (1992) a Escòcia va trobar una relació contrària, així les víctimes que havien seguit una mediació indirecta es mostraven més satisfetes que les seguidores d'un procediment directe.

L'efecte de un acord psicològic amb una satisfacció més elevada es veu reafirmada a nivell genèric quan s'assoleixen els acords (Umbreit, 1994a i b, 1995a i b, 1999; Umbreit i Coates, 1992, 1993). Però també específicament amb aquesta tipologia d'acords (Umbreit i Bradshaw, 1999).

L'existència de més d'una víctima en un mateix fet delictiu mostra una relació parcial (tendència estadística) a incidir negativament en un increment de la reincidència. No s'han trobat estudis que justifiquin els resultats senyalats. Podem indicar que el fet de controlar individual o en grup més d'una persona per part del infractor implica un major risc i en conseqüència uns costos personals més elevats que justificarien una elevada implicació psicològica en el acte delictiu comès.

Respecte a la relació trobada entre agreujants dels fets delictius i major reincidència es coherent amb els resultats de Wynne i Brown (1998).

Finalment l'absència de relació entre nivell de satisfacció i el rol jurídic (imputat o víctima) es coincident amb els estudis precedents on gairebé sempre apareix una taxa superior de satisfacció en víctimes que en imputats (Dignan, 1990; Clarke, valente i Mace, 1991; Umbreit, Coates i Vos, 2001; Perry, Lejaunesse i Woods, 1987; Umbreit, 1995a i b, 1999; Warner 1992; Roberts, 1998; Umbreit i Bradshaw, 1997) la diferència no es significativa.

Com s'ha mencionat en un apartat previ, diferents estudis coincideixen en indicar que es dona un grau elevat de satisfacció per la mediació seguida. Però, fins a la data actual no existeix un instrument específic i fiable per mesurar la satisfacció en mediació (Umbreit, 1995a i b), i per tan en la majoria dels estudis es van crear qüestionaris Ad – doc que permetessin d'alguna manera mesurar la satisfacció del usuari dels programes de mediació, tan de les víctimes com dels infractors.

Els diferents estudis indiquen que per mesurar la satisfacció, es tenen en compte aspectes relacionats amb la actuació del mediador, en el propi procés de mediació i en la satisfacció amb l'acord assolits, en canvi molt pocs consideren aspectes més relacionats amb factors personals, con l'experiència viscuda, la comprensió del per què del delicte, les motivacions de l'agressor o la possibilitat de expressar els propis sentiments, entre d'altres.

A més, en l'estudi de Strode (1997), es preguntava al usuaris si tornarien a participar o recomanaria la participació en el VOM, com una forma indirecta de mesurar la satisfacció dels usuaris,

L'escala VSODS, "assessing victim satisfaction with victim offender dialogue scale" de Umbreit y Brashaw, (Umbreit i Brashaw, 2000; Bradshaw i Umbreit, 2003), es una escala que inclou 8 categories: habilitats del mediador, preparació per a la mediació, restitució, coneixement de l'agressor, experiència criminal, sistema de justícia, experiència al llarg de la mediació i experiència subjectiva.

Basant-se en el model de VSODS de Umbreit y Brashaw, van crear el nostre propi qüestionari per mesura la satisfacció en mediació penal. Aquest qüestionari, inclou 3 categories: el mediador, el procés i els acords assolits.

Per a la construcció del nostre qüestionari en una primera fase es va utilitzar un panel de 5 experts en mediació penal per avaluar la possible efectivitat de 18 ítems. Posteriorment es va compondre la versió preliminar de l'escala composta per 16 ítems i després de l'anàlisi estadístic es va reduir a 5 ítems (annexe: veure ítems en cursiva).

En una prova pilot, aquesta primera versió es va administrar a 59 participants en el programa de mediació penal.

Per la estructura final del qüestionari i mitjançant una anàlisi estadística de consistència interna es van seleccionar 5 ítems, als que s'hi van afegir els 3 ítems de valoració global i la pregunta de si recomanarien la possibilitat de participar en un programa de mediació.

Per últim el qüestionari aplicat va confirmar la seva consistència interna, la comprensió i la facilitat d'administració d'aquest instrument de mesura.

9. Propostes.

La investigació ha conclòs amb l'elaboració d'un questionari de satisfacció denominat "CSM-P" compostat per un total de 5 ítems més 3 de valoració global i una pregunta d'avaluació indirecta de la satisfacció.

L'eina dissenyada pot ser utilitzada com a mitjà valoratiu de la satisfacció mostrada per víctimes i transgressors un cop finalitzada la mediació penal. Sent susceptible d'aplicació per via telefònica.

Dels diferents ítems que conformen el qüestionari de satisfacció destaca com a fet més rellevant que els enquestats hagin valorat en primer lloc la imparcialitat en el tracte rebut per part del mediador, per la qual cosa cal fer ènfasi en la formació futura d'aprenentatge de tècniques psicològiques vinculades a aquest factor.

La competència del mediador es present al llarg de tot el desenvolupament del procés de mediació, la qual cosa ens indica que la bona praxi ha d'estar recolzada per una formació específica que abarqui disciplines psicològiques, socials, criminològiques, jurídiques i del sistema judicial penal.

L'estudi mostra diverses relacions entre la mediació penal desenvolupada i la reincidència posterior dels infractors:

- a) Una duració més curta de la mediació provoca una taxa de reincidència superior.
- b) Els infractors de sexe masculí mostren una major reincidència que les dones malgrat el procés de mediació.
- c) Els imputats per fets delictius que acudeixen a mediació mostren una reincidència superior a aquells acusats de faltes.
- d) La presència d'agreujants provoca una major reincidència posterior a la mediació.
- e) La presència de més d'una víctima al llarg del procés delictiu afecta reativament a un grau més elevat de reincidència.

L'estudi reforça la consideració de la mediació penal com a una eina bàsica per la prevenció del delictes doncs incideix positivament en la reducció de la posterior reincidència.

En conseqüència es recomana aprofundir en el procés de mediació, especialment en el contacte entre la víctima i l'autor doncs aquest factor provoca una disminució de la reincidència futura.

Aquest procés de diàleg copsat de restitutiú entre la víctima i l'autor recolzen a la mediació com una alternativa dins un nou model de justícia menys retributiva (Justícia Restaurativa) que promou compensar , reparar i reintegrar més ,en lloc de castigar i exclou-re.

Respecte a les diferències per sexe cal analitzar més en profunditat les causes d'aquesta relació per obtenir informació aplicable posteriorment al procés de mediació. Creiem que aquest factor pot tenir incidència en el rol desenvolupat pel mediador penal al llarg de la seva intervenció professional.

El major impacte dels delictes sobre les faltes i dels agreujants sobre la reincidència ens indica la necessitat de conèixer a fons els condicionats del fet delictiu abans d'inciar-se la mediació i en conseqüència modificar les estratègies d'intervenció del mediador en delictes especialment greus.

La diversitat de delictes i faltes realitzats indica la bondat de la mediació en les diferents tipologies delictives i moments processals, més enllà de l'oportunitat , recursos o necessitats posteriors de limitar l'aplicació de la mediació

La tendència estadística mostrada entre més d'una víctima i reincidència superior ens permet destacar un element molt significatiu per tenir en compte a l'hora de prevenir la reincidència posterior.

Respecte als resultats obtinguts sobre la satisfacció cal dir que tant les víctimes com el agressors mostren uns nivells elevats de satisfacció amb la mediació i en conseqüència es revela com un mitjà útil per apropar la justícia a la societat.

Respecte al temps entre la mediació i el fet delictiu es pot valorar que en faltes o delictes menys greus la eficàcia de que les solucions siguin properes evitaria una possible cronificació i escalada en el conflicte i extrapolable a la reincidència i tipus de delicte. i especialment quan existeix relació entre les parts.

L'única variable que ha mostrat una relació amb la satisfacció es l'existència d'un acord psicològic final. En conseqüència cal destacar el treball interpersonal i d'intercanvi de opinions, afectes i emocions entre les tres parts implicades en el procés d'elaboració d'un acord de mediació.

L'absència de relació de la satisfacció amb la resta de variables estudiades ens porta a afirmar que els factors que la afecten no es vinculen amb les diverses variables del delicte, però sí amb la tasca desenvolupada pel professional al llarg del procés de mediació.

La manca de relació entre satisfacció i reincidència de l'imputat pot ser deguda al fet de que en aquesta última intervenen un conjunt de factors externs al procés de mediació i en conseqüència no es pot atribuir a la satisfacció de les parts la causa d'un major o menor impacte sobre la reincidència futura.

Finalment si analitzem la motivació cal observar com el qüestionari de satisfacció revela que la mediació incideix en una reducció del temor a la revictimització posterior.

També observem un impacte sobre una millora en el coneixement de les motivacions personals de l'autor a l'hora de realitzar el delicte i les causes per les quals es va dur a terme el mateix.

El qüestionari també reflexa que la mediació permet a la víctima reduir el seu impacte psicològic derivat del conflicte sofert.

10. Referències bibliogràfiques.

10.1. Llibres i altres monografies

BAZEMORE, G. i UMBREIT, M. *Guide for implementing the balanced and restorative justice model*. Washington DC: US Department of Justice, 1998.

[Copyright: Edició Anglesa]

BRADSHAW, W. i UMBREIT, M.S. Assessing satisfaction with services: the development and use of the VSODS. *International review of victimology*, 10, 1, 71-83. 2003.

[Copyright: Edició Anglesa]

CARR, C. *VORS program evaluation report*. Los Angeles: Los Angeles County. 1998.

[Copyright: Edició Anglesa]

CLARKE, S.E., VALENTE, J.; MACE, R. *Mediation of interpersonal disputes: an evaluation of North Carolina's programs*. Chapel Hill: University of North Carolina. 1992.

[Copyright: Edició Anglesa]

COATES, R.B. *Restorative Justice Circles in South Saint Paul*. Minnesota: University of Minnesota, 2000.

[Copyright: Edició Anglesa]

COATES, R. I GHEM, J. *Victim meets offender: an evaluation of victim-offender reconciliation programs*. Valparaiso: PACT institut of justice. 1985.

[Copyright: Edició Anglesa]

Código Penal. 30a ed. Madrid: BOE, 2005. (Textos Legales, 24). [Traducció]

ISBN 84-340-1583-8

COLLINS, J.P. *Final report on the Grande Prairie Community Reconciliation Project for young offenders*. Alberta: R.J., 1984.

[Copyright: Edició Anglesa]

DAPENA, J. I COLS. El programa de reparació a la víctima. A. Jornades sobre mediació i reparació. Seminari Europeu. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament de Justícia, 1995

DAVIS, R. I COLS. *Mediation and arbitration as alternative to prosecution in felony arrest cases, an evaluation of the brroklyn dispute resolution center*. New York: Vera institute of justice, 1980.

[Copyright: Edició Anglesa]

DIGNAN, D. *Repairing the damage: an evaluation of a experimental adult reparation scheme in kettering, Northamptonshire*. Sheffield: Centre for criminological legal research. 1990.

[Copyright: Edició Anglesa]

DISSEL, A. *Restoring the harmony: a report on a victim offender conferencing pilot project*. Johannesburg: centre for the study of violence and reconciliation. 2000.

[Copyright: Edició Anglesa]

EIRAS NORDENSTAHL, C. *Mediación Penal: De la práctica a la teoría*. Buenos Aires: Librería Histórica, 2005. (Visión Compartida; 3).

ISBN 987-1206-03-8

FLATEN, C. Victim ofender mediation: application with serious ooffences committed by juveniles. A: B. Galaway and J. Hudson (eds.), *Restorative justice: international perspectives*. Monsey: Criminal justice press, pp 387-401. 1996.

[Copyright: Edició Anglesa]

FONS GIMÉNEZ, G. "La mediación en psicología jurídica". A: *Manual de psicología jurídica e investigación criminal*. Madrid: Pirámide, 2005; pp.229-248.

ISBN 84-368-2008-8

GALLAWAY, B. Informal justice: mediation between offenders and victims. A: P. Albrecht i O. Backes (eds.) *Crime prevention and intervention: legal and ethical problems*. New York: Walter de Gruyter, pp. 103-116. 1989.

[Copyright: Edició Anglesa]

GEHM, J. Mediated victim-offender retitution agreements: an exploratry analysis of factors related to victim participation. A: B. Galaway i J. Judson (eds.) *Criminal justice, restitution and reconclliation*. Pp 177-182. 1990.

[Copyright: Edició Anglesa]

GUILLAMAT RUBIO, .A “*Mediación en conflictos en la jurisdicción penal ordinaria*” Apuntes de Psicología,. Monográfico sobre Mediación en España. Universidad de Sevilla y Colegio Oficial de psicólogos de Andalucía Occidental (Sevilla) .(2000) núm,2-3, vol 18.

GUILLAMAT RUBIO, A La Mediación en la Jurisdicción Penal Ordinaria Carlos Villagrasa (Coord). *La mediación L’alternativa multidisciplinaria a la resolució dels conflictes*. (2004) Barcelona:Pòrtic.Biblioteca Universitaria.

HASSALL, I. Origin and development of family group conferences. A: J. Hudson i cols. (ed.), *Family group conferences: perspectives on policy and practice*, pp. 17-36. Monsey: Criminal Justice Press, 1996.

[Copyright: Edició Anglesa]

LATIMER, J.C.; DOWDEN, C. i MUISE, D. *The effectiveness of restorative practices: a meta-analysis*. Research and statistics division methodological series. Department of Justice Canada. 2001.

[Copyright: Edició Anglesa]

LATIMER, J.C. i KLEINKNECHT, S. *The effects of restorative justice programming: a review of the empirical research literature*. Ottawa: Research and statistics division. Department of Justice Canada. 2000.

[Copyright: Edició Anglesa]

MARSHALL, T.F. Results of research from british experiments in restorative justice. A: B. Galaway and J. Hudson (eds.), *Criminal justice, restitution and reconciliation*. Monsey: Willow tree press, pp 83-108. 1990.

[Copyright: Edició Anglesa]

MARSHALL, T.F. Criminal mediation in Great Britain 1980-1996. *European journal on criminal policy and research*, 4, 4, 37-43. 1996.

[Copyright: Edició Anglesa]

MASTERS, G. Transformation, healing or forgiveness? Assisiting victims of crime through restorative practice. A: Ransley, S. I Spy,T. (eds). *Forgiveness and the healing process*. Hove: Brunner-Routledge, 2004. pp 108-109

[Copyright: Edició Anglesa]

McCOLD, P. Toward a holistic vision of restorative juvenile justice: a reply to the maximalist model. *Contemporary justice review*, 3,4, 401-411. 2000.

[Copyright: Edició Anglesa]

NIEMEYER, M. I SCHICHOR, D. A preliminary study of a large victim/offender reconciliation program. *Federal probation*, 60, 3, 30-34. 1996.

[Copyright: Edició Anglesa]

NUFFIELD, J. *Evaluation of adult victim-offender program: Saskatoon community mediation services*. Saskatoon: Saskatoon Justice. 1997.

[Copyright: Edició Anglesa]

NUGENT, W.R.; PADDOCK, J.B. El efecto de la mediación entre víctima y delincuente en la gravedad de la reincidencia, *Mediation Quarterly*. Vol. 0. Núm. 0. Madrid: BMS Ediciones, 1996; p.21-36.

[Copyright: Edició Anglesa]

NUGENT, W.R.; PADDOCK, J.B. Evaluating the effects of a victim-offender reconciliation program on reoffence. *Research on social work practice*. 6,2,155-178. 1996.

[Copyright: Edició Anglesa]

NUGENT, W. i COLS. Participation in victim-offender mediation and severity of subsequent delinquent behavior: successful replicatons?. *Journal of research in social work practice*. 1999.

[Copyright: Edició Anglesa]

GIMENEZ SALINAS, E. La conciliación víctima delincuente como alternativa a la justicia penal. En SORIA VERDE, M.A. (Coord.) *La víctima del delito: entre la justicia y la delincuencia*. Barcelona: P.P.U., 1993. pág 143-155.

ISBN 84-4770182-4.

PERRY, L.; LAJENEUNESSE, T.; WOODS, A. *Mediation services: an evaluation*. Manitoba Attorney General: research, planning and evaluation. 1987.

[Copyright: Edició Anglesa]

ROBERTS, T. *Evaluation of the victim offender mediation project, Langely, BC: final report*. Victoria: Focus Consultants. 1995.

[Copyright: Edició Anglesa]

ROBERTS, L. *Victim offender mediation: an evaluation of the Pima county juvenile court center's victim offender mediation program (VOMP)*. Langley: Frasier area community justice initiatives. 1998.

[Copyright: Edició Anglesa]

ROY, S. Two types of juvenile restitution programs in two midwestern counties: a comparative study. *Federal probation*, 57, 48-53. 1993.

[Copyright: Edició Anglesa]

SCHENEIDER, A. Restitution and recidism rates of juvenile offenders: results from four experimental studies. *Criminology*, 4, 533-552. 1986.

[Copyright: Edició Anglesa]

SORIA, M.A.; SÁIZ, D. (Coord.) *Psicología criminal*. Madrid: Prentice Hall, 2006.

ISBN 10: 84-8322-306-6

ISBN 13: 978-848-3223-06-2

SORIA VERDE, M.A. *Manual de psicología jurídica e investigación criminal*. Madrid: Pirámide, 2005.

ISBN 84-368-2008-8

SORIA VERDE, M.A. (Coord.) *Psicología Jurídica. Un enfoque criminológico*. Madrid: Publicaciones DELTA, 2006.

ISBN 84-96477-27-4.

STEWART, T. Family group conferences with young offenders in New Zealand. A: J. Hudson i cols. (ed.), *Family group conferences: perspectives on policy and practice*, pp. 17-36. Monsey: Criminal Justice Press, 1996.

[Copyright: Edició Anglesa]

STONE, K. *An evaluation of recidivism rates for resolutions northwest's victim-offender mediation program*. Tesi doctoral. Portland: Portland state university. 2000.

[Copyright: Edició Anglesa]

STROEDE, E. *Victim of property crime meeting their juvenile offenders: victim participants' evaluation of the Dakota county (MN) community corrections victim offender meeting program*. Master tesi. Northampton: Smith college school of social work. 1997.

[Copyright: Edició Anglesa]

UMBREIT, M.S. Crime victims seeking fairness, not revenge: toward restorative justice. *Federal probation*, setember, 52-57. 1989.

[Copyright: Edició Anglesa]

UMBREIT, M.S. *Program evaluation kit: victim offender mediation programs*. Minnesota: University of Minnesota. 1992.

[Copyright: Edició Anglesa]

UMBREIT, M.S. Crime victims confront their offender: the impact of a Minneapolis Mediation Program. *Research on social work practice*, 4,4, 436-447. 1994a.

[Copyright: Edició Anglesa]

UMBREIT, M.S. *Victims meets offender: the impact of restorative justice and mediation*. New York: Criminal Justice Press, 1994b.

[Copyright: Edició Anglesa]

UMBREIT, M.S. Restorative justice through mediation: the impact of offenders facing their victims in Oakland. *Journal of law and social work*, 5, 1, 1-13.1995a.

[Copyright: Edició Anglesa]

UMBREIT, M.S. *Mediation on criminal conflict: an assessment of programs in four Canadian provinces*. St. Paul: Center for restorative justice and mediation. 1995b.

[Copyright: Edició Anglesa]

UMBREIT, M.S. Restorative justice through mediation: the impact of programs in four Canadian provinces. A: B. Galaway and J. Hudson (eds.), *Restorative justice: international perspectives*. Monsey: Criminal justice press, pp 387-401. 1996.

[Copyright: Edició Anglesa]

UMBREIT, M.S.; BRADSHAW, W. Victim experience of meeting adult vs juvenile offenders: a cross-national comparison. *Federal probation*, 1,4, 33-39. 1997.

[Copyright: Edició Anglesa]

UMBREIT, M.S.; BRADSHAW, W. *Victims of severe violence meet the offender: restorative justice through dialogue*. St. Paul: Center for restorative justice & mediation. 1999.

[Copyright: Edició Anglesa]

UMBREIT, M.S.; BRADSHAW, W. *Assessing victim satisfaction with victim offender mediation & dialogue services*. Minnesota: University of Minnesota. 2000.

[Copyright: Edició Anglesa]

UMBREIT, M.S. i COATES, R. Cross-site analysis of victim-offender mediation in four states. *Crime and delinquency*, 39, 4, 565-585. 1993.

[Copyright: Edició Anglesa]

UMBREIT, M.S.; COATES, R. i VOS, B. *Juvenile victim offender mediation in six Oregon Counties*. Salem: Oregon dispute resolution commission. 2001.

[Copyright: Edició Anglesa]

UMBREIT, M.S. i ROBERTS, A. *Mediation of criminal conflict in england: an assessment of services in Coventry and Leeds*. St. Paul: University of Minnesota. 1996.

[Copyright: Edició Anglesa]

UMBREIT, M.S.; VOS, B. Homicide survivors meet the offender prior to execution. *Homicide studies*, 4, 1, 63-87. 2000

[Copyright: Edició Anglesa]

U.N. *Resolution on basic principles on the use of restorative justice programmes in criminal matters*. New York: U.N. 2002.

[Copyright: Edició Anglesa]

VAN NESS, D. *An overview of restorative justice around the world*. Report presented at the 11th United Nations Congress on Crime Prevention and Criminal Justice. Bangkok, 18-25 april. 1996.

[Copyright: Edició Anglesa]

VAN NESS, D.; STRON, K.H. *Restoring justice*. Cincinnati: Anderson, 1997.

[Copyright: Edició Anglesa]

VILLAGRASA, C. (Coord.) *La mediació. L'alternativa multidisciplinària a la resolució dels conflictes*. Barcelona: Pòrtic, 2004.

ISBN 84-7306-903-X

WARNER, S. *Making amends: justice for victims and offenders*. Aldershot: Avebury. 1992.

[Copyright: Edició Anglesa]

WYNNE, J. I BROWN, I. Can mediation cut reoffending. *Probation journal*. 45,1, 21-26. 1998.

[Copyright: Edició Anglesa]

WYRICK, P. i COSTANZO, M. Predictors of client participation in victim-offender mediation. *Mediation quarterly*, 16, 253-267. 1999.

[Copyright: Edició Anglesa]

ZEMLYANSKA, V. *The development of restorative justice in central and eastern europe*. Tesi doctoral. Sussex: Sussex Law School. 2005.

[Copyright: Edició Anglesa]

10.2. Publicacions periòdiques

INVEBREU. "Addictes a les drogues i reincidència en el delictes". *Butlletí de difusió de recerques*. [Barcelona] (Maig. 2002), núm. 21. ISSN 1138-5014

INVEBREU. "La Reincidència". *Butlletí de difusió de recerques*. [Barcelona] (Febr. 2004), núm. 26. ISSN 1138-5014

JUSTIDATA. "La reincidència penitenciària a Catalunya (1997-2002)". *Estadística bàsica de la justícia a Catalunya*. [Barcelona] (Febr. 2004), núm. 37. ISSN 1132-6204

10.3. Publicacions electròniques

ALCONARA, J. *Resolución de conflictos y mediación penal*. [en línia]. <<http://www.mpd.gov.ar/General/trabajos/RESOLUCI%C3%93N%20DE%20CONFLICTOS%20Y%20MEDIACI%C3%93N%20PENAL.pdf>> [Consulta: Febrer 2006]

CAMPOS, H. *Reflexiones en torno a la incorporación de estrategias de justicia restaurativa en nuestro país*. [en línia]. <http://www.cejamericas.org/doc/documentos/2_med_penal_4_hcampos.pdf> [Consulta: Febrer 2006]

CARAM, Mª E. *El espacio de la mediación penal*. [en línea]. <<http://www.revistalatrama.com.ar>> [Consulta: Febrer 2006]

CRUZ MÁRQUEZ, B. “La mediación en la ley orgánica 5/2000, reguladora de la responsabilidad penal de los menores: conciliación y reparación del daño”. *Revista Electrónica de Ciencia Penal y Criminología*. (3 nov. 2005), núm. 07-14; p. 14:1-14:34. [Disponible a internet: <http://criminet.ugr.es/recpc/07/recpc07-14.pdf>] ISSN 1695-0194

DE LOS ÁNGELES, M.; MARTIN, M. *Mediación y Probation*. [en línea]. <<http://www.negocyar.com.ar/articulos/articulos/art23.pdf>> [Consulta: Febrer 2006].

DÍAZ, A. *La Mediación Penal y los Acuerdos Reparatorios: Potencialidades de Aplicación y Principios Involucrados*. [en línea]. <http://www.cejamericas.org/doc/documentos/2_med_penal_3_adiaz.pdf> [Consulta: Març 2006]

GORDILLO, L.F. *El Programa Piloto de Mediación Penal en la Comunidad Autónoma de La Rioja*. [en línea]. <http://www.larioja.org/ofivictima/pdf/articulos/programa_piloto.pdf> [Consulta: Febrer 2006].

GUIMERÀ, A. “La Mediación-Reparación en el derecho penal de adultos: un estudio sobre la experiencia piloto de Cataluña”. *Revista Española de Investigación Criminológica*. (2003), núm. AC-03-05; P.1-22. [Disponible a internet: <http://www.criminologia.net>] ISSN 1696-9219

La mediació en la jurisdicció penal a Catalunya. [en línea]. <http://www.gencat.net/justicia/ciudadans/orientacio/mpenal/mjurpen/pmf/#1_7> [Consulta: Febrer 2006]

LAGOS, S. *Experiencias de Mediación Penal*. [en línia]. <http://www.crea.uct.cl/pdf/ponencia_seminario.pdf> [Consulta: Febrer 2006].

LIEBMANN, M. *RJ in Prisons-an internacional perspective: Paper for 3rd International Winchester Restorative Justice Group Conference 29-30 March 2006*. [en línia]. <<http://www.restorativejustice.org/editions/2006/june06/international>> [Consulta: Juny 2006].

LLANOS, R. *Justicia Restaurativa*. [en línia]. <<http://www.justiciarestaurativa.org/news/rllanos>> [Consulta: Febrer 2006].

LLANOS, R. *Conciliación post-judicial en la legislación penal: Nuevo Mecanismo Alternativo de Resolución de Conflictos*. [en línia]. <<http://www.justiciarestaurativa.org/news/llanos2/2005-08-09.1275682180/download>> [Consulta: Febrer 2006].

MASTERS, G. *Reflexiones sobre el Desarrollo Internacional de la Justicia Restaurativa*. [en línia]. <<http://www.restorativejustice.org/articles/5587>> [Consulta: Febrer 2006]. [Traduït de l'anglès per Laura Martínez Mora]

10.3. Altres investigacions

CAPDEVILA, M.; FERRER, M.; LUQUE, E. *La reincidència en el delictes en la justícia de menors*. Barcelona: CEJFE; Àmbit social i criminològic, 2005. (Generalitat de Catalunya. Departament de Justícia).

VALL, A.; VILLANUEVA, N. (Coord.) *El Programa de Mediació a la Jurisdicció Penal Ordinària: un estudi sobre tres anys i mig d'experiència*. Barcelona: CEJFE; Formació i investigació social i criminològica, 2003. (Generalitat de Catalunya. Departament de Justícia).

VILLACAMPA, C.; TORRES, N.; LUQUE, E. *La reincidència en les penes alternatives a la presó a Catalunya*. Barcelona CEJFE; Investbreu, 31, 2006 (Generalitat de Catalunya. Departament de Justícia).

Annexe 1: Sol.litud mediació imputat

Annexe 2: Sol.litud mediació víctima

Annexe 3: Acceptació procés de mediació.

Annexe 4: Descriptors del programa de mediació

Annexe 5: Qüestionari de satisfacció.

Annexe 6: Variables estudiades.